

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ,
ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Επιμέλεια:

Αργύρη Όλγα

A.M. 0298091

Επόπτες καθηγητές:

Αναγνωστόπουλος Β.

Παπαδοπούλου Μ.

ΒΟΛΟΣ 2002

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 1021/1 τ.1
Ημερ. Εισ.: 08-07-2002
Δωρεά: _____
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2002
ΑΡΓ

46 / МАМ

*Στους γονείς μου,
Ανδρέα και Πηνελόπη*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	
1. ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	8
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ-ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ	8
1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ	9
1.2.1 Ψυχολογικές προϋποθέσεις	10
1.2.2 Κοινωνικές προϋποθέσεις	10
1.2.3 Γλωσσικές προϋποθέσεις	11
1.3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	12
1.3.1 Το γνωστικό πρόβλημα	13
1.3.2 Το γλωσσικό πρόβλημα	13
2. Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	15
2.1 Η ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	15
2.2 Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	17
2.2.1 Πρώτη περίοδος (0-3 χρόνια)	17
2.2.2 Δεύτερη περίοδος (3-6 χρόνια)	18
2.3 Η ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	19
3. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	22
3.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΜΙΜΗΣΗΣ	22
3.2 ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	23
3.3 Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΡΑΞΗ	25
3.4 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥ	25
3.5 ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	29
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	
4. ΣΤΟΧΟΙ-ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	32
ΜΕΘΟΔΟΣ	33
Δείγμα	33
Διαδικασία	34
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	40
5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	47
6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	63

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας αποδείχτηκε χρονοβόρα διαδικασία, με απεριόριστο ενδιαφέρον από την πρώτη έως και την τελευταία ημέρα της διεκπεραίωσής της. Οι δυσχέρειες ήταν πολλές και συχνά γεννούσαν το αίσθημα της απογοήτευσης και της απαισιοδοξίας για το τελικό αποτέλεσμα. Ωστόσο, η άσβεστη «δίψα» για την εκπλήρωση του αρχικού μου στόχου και τα πρόσωπα που στάθηκαν δίπλα μου όλο αυτό το διάστημα, οδήγησαν στην επιτυχή έκβασή της. Τους ευχαριστώ όλους θερμά για τη συμπαράσταση και την καθοριστικής σημασίας ερευνητική εμπειρία που αποκόμισα. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω:

Στον επόπτη και καθοδηγητή αυτής της δουλειάς, τον κο Β.Δ. Αναγνωστόπουλο, Καθηγητή του τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης, για την εποικοδομητική συνεργασία και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, τις πολύτιμες συμβουλές του, την άρτια επικοινωνία και τη γενικότερη κατεύθυνσή του στην πρώτη μου ερευνητική προσπάθεια.

Στην κα Παπαδοπούλου Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια του τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης, για την ουσιαστική συμβολή της στην οργάνωση της ερευνητικής και κυρίως της θεωρητικής προσέγγισης της διπλωματικής εργασίας. Η αρωγή της αποδείχτηκε ιδιαίτερα χρήσιμη στον καθορισμό της τελικής δομής της.

Στις παιδαγωγούς του 1^{ου} Νηπιαγωγείου Διμηνίου, και 29^{ου} Νηπιαγωγείου Βόλου, κα Τσακανίκα Αργυρούλα, κα Βεκλίδου Μαρία και κα Παπαχαράλαμπου Ιωάννα αντίστοιχα, καθώς και στα παιδιά, για το ιδιαίτερο ενδιαφέρον και την προθυμία για συμμετοχή που εκδήλωσαν από την πρώτη στιγμή.

Οπωσδήποτε, ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζω στους γονείς μου Ανδρέα και Πηνελόπη, και τα αδέρφια μου Αθηνά, Χρίστο και Βάσω για την πολύτιμη οικονομική και ψυχολογική υποστήριξη που δέχτηκα, όλα τα χρόνια των σπουδών μου. Πάντα συμμερίζονταν τα προβλήματα και τα παράπονά μου και έδειχναν κατανόηση. Μου έμαθαν να θέτω στόχους στη ζωή μου και να αγωνίζομαι για την κατάκτησή τους. Κυρίως τους ευχαριστώ για την απεριόριστη αγάπη τους και την αμέριστη εμπιστοσύνη και υποστήριξή τους.

30/6/2002

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μία από τις σημαντικότερες κατακτήσεις του ανθρώπινου είδους είναι αυτή της γλώσσας, η οποία «αποτελεί ένα πολύμορφο και πολυσύνθετο σύστημα» (Μπαμπινιώτης 1998:53). Παρόλα αυτά η κατάκτησή της επιτυγχάνεται περίπου μέχρι την ηλικία των πέντε ετών. Μέχρι τότε ένα παιδί, στις γλωσσικές του ανταλλαγές, ενεργοποιεί όλα τα συστήματα της μητρικής του γλώσσας και χρησιμοποιεί ένα συγκεκριμένο για την ώρα λεξιλόγιο.

Γύρω από την κοινή αυτή διαπίστωση περιστρέφεται το «σκεπτικό» της συγκεκριμένης έρευνας. Δηλαδή, επιδιώκεται μια διεξοδική θεωρητική προσέγγιση της κατάκτησης του παιδικού λόγου καθώς και μια ερευνητική προσπάθεια προς διαπίστωση της ενδεχόμενης εξέλιξής του. Συγκεκριμένα:

Στο πρώτο κεφάλαιο, περιγράφεται η γλώσσα και τα υποσυστήματά της, και αναλύονται εκτενώς οι προϋποθέσεις που πρέπει να αναπτυχθούν σε ένα παιδί προσχολικής ηλικίας προκειμένου να καταστεί άτομο γλωσσικά ικανό για επικοινωνία. Ως τέτοιες, αναφέρονται οι ψυχολογικές, οι κοινωνικές και οι γλωσσικές. Ομοίως, αναλύονται δύο προβλήματα, το γνωστικό και το γλωσσικό, που πρέπει να ξεπεράσει το νήπιο ώστε να θεωρηθεί κάτοχος της μητρικής του γλώσσας.

Το δεύτερο κεφάλαιο, εστιάζεται στην αναπτυξιακή πορεία της γλώσσας βήμα προς βήμα. Από τη γέννησή του έως και το 6^ο έτος της ζωής του το παιδί διανύει κάποια στάδια, εκ των οποίων εντυπωσιακές αλλαγές παρατηρούνται στο φωνολογικό, συντακτικό και σημασιολογικό επίπεδο. Ο συνδυασμός όλων και καθένα αυτόνομα επιφέρει ευεργετικά αποτελέσματα στην επίτευξη του τελικού στόχου, την κατάκτηση του γλωσσικού μηχανισμού.

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο της θεωρητικής προσέγγισης, επιχειρείται η ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν την προφορική έκφραση του νηπίου. Ειδικότερα, ο ρόλος της μίμησης, το οικογενειακό περιβάλλον, η γλωσσική πράξη του ίδιου του παιδιού και η παιδαγωγός του, αποτελούν τροχοπέδη ή σηματοδοτούν με την κατάλληλη γλωσσική συμπεριφορά τους την εξέλιξη του κώδικα επικοινωνίας του νηπίου.

Έπειτα παρατίθεται η ερευνητική προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει το δείγμα των παιδιών που συμμετείχαν σ' αυτή, τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για τη συγκέντρωση των στοιχείων, και την αξιολόγησή τους για τη έγκυρη διεξαγωγή των αποτελεσμάτων.

Τέλος ακολουθούν πίνακες με στατιστικά αποτελέσματα και η αποκωδικοποίησή τους για την καλύτερη κατανόηση του θέματος, ενώ επιχειρείται μια ενδεικτική ερμηνεία αυτών. Το παράρτημα συγκεντρώνει το μεγαλύτερο τμήμα του λεξιλογίου των νηπίων και της οικογενειακής τους κατάστασης.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ-ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ

Γλώσσα είναι ένα σύστημα ήχων και εννοιών που χρησιμοποιείται μεταξύ των ανθρώπων προκειμένου να επικοινωνήσουν. Είναι ένας «κώδικας σημείων ορισμένης μορφής (γλωσσικής), με τα οποία επιτυγχάνεται η επικοινωνία μεταξύ των μελών μιας γλωσσικής κοινότητας» (Μπαμπινιώτης 1998:30). Πρόκειται για έναν ζωντανό οργανισμό που πλάθεται από τους χρήστες της με απώτερο σκοπό την εξωτερίκευση του ατομικού «γίγνεσθαι».

Το γλωσσικό μας σύστημα, όπως και κάθε άλλο γλωσσικό σύστημα, αποτελείται από πέντε, άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους, υποσυστήματα:

Το **φωνολογικό**, περιλαμβάνει τους ήχους (φωνήματα) και τη λειτουργική χρήση αυτών. Δηλαδή, τους κανόνες εκείνους που επιτρέπουν τη συναρμολόγησή τους για την παραγωγή λέξεων. Χωρίς τους φωνολογικούς κανόνες δεν είναι εφικτή η ερμηνεία και η κατάκτηση των λέξεων της γλώσσας.

Το **μορφολογικό**, περιλαμβάνει τα μορφήματα (σύνολα μορφών που έχουν την ίδια σημασία) καθώς και τις σχέσεις τους στο σχηματισμό των λέξεων. Μια λέξη αποτελείται από ένα ή περισσότερα μορφήματα, τα οποία όταν αλλάζουν, αλλάζουν ή όχι και το νόημα της λέξης. Π.χ. η αντικατάσταση της λέξης αγαπούμε με το αγαπάμε, δεν αλλοιώνει τη σημασία της. Το αντίθετο συμβαίνει στη χρήση των λέξεων τρέχ-ω, τρέχ-εις.

Το **συντακτικό**, αντικείμενο έχει πλέον όχι τα φωνήματα και μορφήματα, αλλά τις λέξεις. Συγκεκριμένα επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στις σχέσεις των λέξεων μεταξύ τους για τη δημιουργία προτάσεων.

Το **σημασιολογικό**, εγκαταλείπει πλέον το επίπεδο της έκφρασης και ασχολείται με το εννοιολογικό περιεχόμενο της φράσης. Περιγράφει, δηλαδή, κανόνες για τη

συναρμολόγηση εννοιών. Π.χ. η φράση «η ανορεξία είναι κόκκινη», είναι συντακτικά ορθή, αλλά σημασιολογικά ανώμαλη.

Τέλος, το **πραγματολογικό**, αποτελείται από κανόνες χρήσης της γλώσσας σε συνθήκες επικοινωνίας με πραγματικούς ομιλητές. Ειδικότερα, «η βασική μονάδα της πραγματολογίας είναι η γλωσσική πράξη» (Παυλίδου 1995:108).

Αποδεικνύεται, λοιπόν, ότι η γλώσσα είναι ένας πολύπλοκος μηχανισμός, που όμως καθιστά εφικτή την ανθρώπινη επικοινωνία. Αυτό επιτυγχάνεται εξαιτίας του συμβολικού της χαρακτήρα που επιτρέπει να αντιπροσωπεύει αντικείμενα, ιδέες και γεγονότα, την πληροφόρηση για πρόσωπα και πράγματα ανεξάρτητα από το χρόνο και το χώρο, την ανταλλαγή αφηρημένων σκέψεων και τη μετάδοση γνώσεων από γενιά σε γενιά. Χάρη σε αυτή, ο άνθρωπος ανακοινώνει προσωπικά του βιώματα, εντάσσεται στο κοινωνικό του σύνολο και αποκτά συνείδηση της ύπαρξής του. «Είναι το όχημα του συμβολισμού και δίχως αυτή το άτομο δεν θα μπορούσε ποτέ να κοινωνικοποιηθεί πραγματικά και κατά συνέπεια να αναπτυχθεί και λογικά» (Αραβανής 1994:74).

1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η γλώσσα είναι ένα σύστημα και η γνώση αυτού του συστήματος δεν θα μπορούσε να είναι άλλη από τη γλωσσική γνώση. Πρόκειται για τη γνώση του συστήματος της γλώσσας και των σημασιών της καθώς και τη χρήση της σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας και για διαφορετικούς σκοπούς. Με άλλα λόγια, θα λέγαμε, πως «η γλωσσική γνώση είναι η σύζευξη της γλωσσικής με την επικοινωνιακή ικανότητα, η γνώση δηλαδή του συστήματος μιας γλώσσας σε συνάρτηση με τη γνώση για τη χρήση του συστήματος στην επικοινωνία» (Χατζησαββίδης 1998:18). Για να αποκτήσει το παιδί, όμως, αυτή τη γνώση απαιτείται η ανάπτυξη τριών προϋποθέσεων.

1.2.1 Ψυχολογικές προϋποθέσεις

«Οι ψυχολογικές προϋποθέσεις είναι οι νοητικές δυνατότητες» (Χατζησαββίδης 1998:18), που έχει το παιδί προκειμένου να οικοδομήσει τις νέες γνώσεις που θα δεχτεί, στις προϋπάρχουσες δικές του. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο σημείο αυτό, παρουσιάζουν οι απόψεις των Piaget και Vigotsky.

Ο πρώτος, διακρίνει τέσσερα στάδια ανάπτυξης του παιδιού: το αισθησιοκινητικό (0-2 ετών), το προσυλλογιστικό (3-7 ετών), της συγκεκριμένης σκέψης (8-11 ετών) και της αφαιρετικής σκέψης (12 ετών και πάνω). Στην ηλικία, λοιπόν, των 3-7 ετών, υποστηρίζει πως εμφανίζεται η συμβολική λειτουργία, η οποία επιτρέπει το παιδί να αναπαριστά με σύμβολα, αντικείμενα και γεγονότα, να ανάγει δηλαδή στοιχεία από το περιβάλλον του σε γλωσσικά σημεία (λέξεις).

Ο δεύτερος, θεωρεί ότι το παιδί στην αντίστοιχη ηλικία εκδηλώνει έντονο ενδιαφέρον για το όνομα κάθε αντικειμένου, ενώ παρουσιάζει αλματώδη διεύρυνση του λεξιλογίου του. «Χρησιμοποιεί λόγο που απευθύνει στον εαυτό του (εσωτερική γλώσσα), αλλά και λόγο που απευθύνει σε άλλους (εξωτερική γλώσσα)» (Χατζησαββίδης 1998:19), χωρίς ωστόσο να διακρίνει τους αποδέκτες του λόγου του. Πάντως το νήπιο χρησιμοποιεί τα ίδια γλωσσικά σημεία που χρησιμοποιεί και η γλωσσική του κοινότητα.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι στην ηλικία των 4-6 ετών, τα νήπια διαθέτουν εκείνες τις ψυχολογικές προϋποθέσεις, οι οποίες τα επιτρέπουν να χρησιμοποιούν το συμβολικό χαρακτήρα της γλώσσας και να ανάγουν τον αντικειμενικό κόσμο σε γλωσσικά σημεία.

1.2.2 Κοινωνικές προϋποθέσεις

Κάθε παιδί πριν πάει στο Νηπιαγωγείο διαθέτει το δικό του γλωσσικό κώδικα, ο οποίος αναμφίβολα επηρεάζεται εκτός από την ωριμότητα του, από το οικογενειακό και κατ' επέκταση από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται. Όταν σ' αυτό το περιβάλλον κυριαρχεί μια φτώχη από γλωσσικά ερεθίσματα ατμόσφαιρα ή ακόμη δεσπόζουν τοπικοί ιδιοματισμοί, ο γλωσσικός πλούτος

του παιδιού θα είναι χαμηλός, αφού και οι δύο παράγοντες επιδρούν ανασταλτικά στην εκμάθηση των σωστών μηχανισμών της γλώσσας. Επόμενο είναι με τον ερχομό του στο χώρο του Νηπιαγωγείου, να διαπιστώσει ότι ο λόγος της νηπιαγωγού, ο προφορικός και γραπτός λόγος με τον οποίο έρχεται σε καθημερινή επαφή, διαφέρει περισσότερο ή λιγότερο από το δικό του.

Τη σχέση του οικογενειακού περιβάλλοντος με αυτήν του σχολείου μελέτησε διεξοδικά ο Bernstein (1971), ο οποίος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο διαθέτουν ένα «περιορισμένο» κώδικα επικοινωνίας σε αντίθεση με τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες υψηλού κοινωνικού-οικονομικού και μορφωτικού επιπέδου, που διαθέτουν έναν τελείως διαφορετικό κώδικα, τον «επεξεργασμένο». Τα παιδιά του «περιορισμένου» κώδικα απέχουν πολύ από το γλωσσικό κώδικα του σχολείου τους, με συνέπεια να μην προσλαμβάνουν τα μορφωτικά αγαθά που παρέχει αυτό. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι τα παιδιά αυτά αδυνατούν να αφομοιώσουν πλήρως εξειδικευμένες γνώσεις.

Αυτή ακριβώς τη διαφορά καλείται να εξομαλύνει το Νηπιαγωγείο, εφόσον αποτελεί και τον πρώτο «σχολικό» χώρο που γνωρίζει το παιδί. Είναι ο χώρος που πρέπει να επιτευχθεί η εξισορρόπηση της γλώσσας του σχολείου με αυτήν του προερχόμενου περιβάλλοντος του παιδιού, προκειμένου όλοι να απολαύσουν τους θησαυρούς ενός τέτοιου χώρου. Αυτές οι κοινωνικές προϋποθέσεις αντανακλούν το βαθμό απόκτησης του λεξιλογίου που επιχειρείται να μεταδοθεί μέσα από τη γλωσσική αγωγή.

1.2.3 Γλωσσικές προϋποθέσεις

Από την πρώτη μέρα άφιξής του στο χώρο του Νηπιαγωγείου, το παιδί έχει ήδη κατακτήσει ένα μεγάλο μέρος των υποσυστημάτων της γλώσσας. Η γλωσσική του ανάπτυξη γίνεται όλο και πιο αισθητή, ενώ ο παραγόμενος λόγος του συνεχώς ενισχύεται. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι δεν εμφανίζονται ελλείψεις που παρεμποδίζουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό τη γλωσσική πρόοδό του.

Ειδικότερα θα λέγαμε ότι στο μορφολογικό επίπεδο αποφεύγει τη χρήση της γενικής πτώσης, ενώ η χρήση της παθητικής φωνής εμφανίζεται στα μετέπειτα χρόνια της ζωής του. Στο συντακτικό επίπεδο αδυνατεί να εκφράσει μια ολοκληρωμένη φράση εφόσον παρατηρείται η συστηματική παράλειψη άρθρων και προθέσεων, ενώ αντίθετα η χρήση ουσιαστικών και ρημάτων είναι έντονη. Τέλος, στο σημασιολογικό επίπεδο ερευνητικά αποτελέσματα έδειξαν ότι η χρήση μεταφορών και αφηρημένων εννοιών είναι πολύ περιορισμένη (Vosniadou, Ortony, Reynolds & Wilson 1983).

Όλες αυτές οι προϋποθέσεις ενδεχομένως να είναι ασήμαντες μπροστά στο γλωσσικό οικοδόμημα που το παιδί δημιουργεί μέχρι τη νηπιακή του ηλικία. Δεν παύουν ωστόσο να υπενθυμίζουν την ουσιαστική δράση που καλείται να αναλάβει το Νηπιαγωγείο μέσα από την οποία θα μετατρέψει το παιδί από παθητικό σε ενεργητικό χρήστη του γλωσσικού συστήματος.

1.3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

«Το παιδί μαθαίνει τη γλώσσα του προφορικά ακούγοντας και δομώντας τη γλώσσα του με το δικό του τρόπο, που δεν απέχει πολύ από τον τρόπο του ενηλίκου» (Δερβίσης 1998:27). Βέβαια, δεν πρόκειται για μικρογραφία της γλώσσας των ενηλίκων, αλλά για έναν γλωσσικό μηχανισμό που αναπτύσσεται με διαφορετικό ρυθμό και ιδιόρρυθμους τρόπους. Και αυτό γιατί η πολυπλοκότητα της φύσης του συστήματος από μόνη της δημιουργεί πολλαπλά προβλήματα που το παιδί καλείται να αντιμετωπίσει προκειμένου να μάθει τη γλώσσα του. Ένα μείζον πρόβλημα είναι η κατανόηση του συμβολικού της χαρακτήρα. Πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι οι οποιοσδήποτε λέξεις αντιπροσωπεύουν γεγονότα, ιδέες, πράγματα.

Παράλληλα με αυτό, προκύπτει και μια δεύτερη δυσκολία, εξίσου σημαντική. Το παιδί πρέπει να μάθει να χρησιμοποιεί τα υποσυστήματα της γλώσσας, γεγονός που απαιτεί τόσο γνωστικές όσο και γλωσσικές γνώσεις.

1.3.1 Το γνωστικό πρόβλημα

Το παιδί από μικρή ηλικία κατανοεί, μαθαίνει και χρησιμοποιεί φωνολογικά σύνολα εμπλουτίζοντας εντυπωσιακά το λεξιλόγιό του. Ωστόσο, δεν μαθαίνει απλώς έναν κατάλογο λέξεων αλλά συγχρόνως πρέπει να ανακαλύψει «την υποκείμενη οργάνωση των σημασιών της γλώσσας του» (Κατή 1992:43). Αυτό σημαίνει πως πρέπει να αντιληφθεί ότι οι λέξεις που αφομοιώνει αναφέρονται σε αντικείμενα και πρόσωπα, τα οποία διαθέτουν κάποιες ιδιότητες (π.χ. κινούνται ή μένουν στάσιμα) ή συσχετίζονται μεταξύ τους (π.χ. το ένα ανήκει στο άλλο). Επιπλέον, παράλληλα με την ωρίμανση των οργάνων άρθρωσης-πνευμόνων, λαιμού, στόματος, μυών του προσώπου-πρέπει να αναπτυχθεί και η μνήμη του παιδιού, ώστε να ανακαλεί τις προϋπάρχουσες γνώσεις του για τα πράγματα και τις ιδιότητές τους ακόμα και όταν αυτά δεν είναι παρόντα. Πρόκειται για γνωστικές ικανότητες καθοριστικής σημασίας, που έχουν ήδη κατακτηθεί όταν το παιδί παράγει ακόμα και τις πρώτες του λέξεις.

Συνεπώς, γίνεται φανερό πως η αδιάρρηκτη σχέση μεταξύ γνωστικής και γλωσσικής εξέλιξης, παρατηρείται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του παιδιού, αφού κάθε στιγμή μπορεί να εκφράζει τις ταξινομήσεις και τους διαχωρισμούς που κατέκτησε στο παρελθόν μέσω της γλώσσας.

1.3.2 Το γλωσσικό πρόβλημα

Το γλωσσικό πρόβλημα εστιάζεται στην ανάγκη να μάθει το παιδί τους κανόνες που διέπουν το γλωσσικό σύστημα. Εδώ ακριβώς πρέπει να γίνει αναφορά στη «γλωσσική ικανότητα» και «γλωσσική απόδοση».

Οι περισσότεροι ομιλητές μια γλώσσας δεν συνειδητοποιούν αυτούς τους γλωσσικούς κανόνες, δηλαδή δεν έχουν επίγνωση της γλωσσικής τους ικανότητας, παρόλο που οι παραγόμενες προτάσεις τους είναι γραμματικά ορθές. Όσον αφορά όμως στη γλωσσική απόδοση, καθοριστικό ρόλο παίζουν οι ενήλικοι, γιατί ακριβώς προσφέρουν πρότυπα προς μίμηση και ενισχύουν το παιδί όταν εκφράζεται σωστά. «Το παιδί μαθαίνει να μιλάει γιατί απομνημονεύει τις λέξεις και τις προτάσεις των ενηλίκων που ακούει γύρω του», διατύπωσε χαρακτηριστικά ο Skinner (1957). Η μί-

μηση, λοιπόν, και η ενίσχυση είναι δύο μηχανισμοί που βοηθούν το παιδί να προχωρήσει από την εκφώνηση απλών λέξεων στη συναρμολόγηση πολύπλοκων προτάσεων. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι ο ρόλος του παιδιού είναι πλήρως ενεργητικός, αλλά ούτε και παθητικός. Αντίθετα ακούει το γλωσσικό μήνυμα, το αναλύει και εξάγει από αυτό ορισμένους κανόνες που θα του επιτρέψουν να ικανοποιήσει την ανάγκη για γλωσσική επικοινωνία με το περιβάλλον. Όλα αυτά παρατηρούνται ή πρέπει να παρατηρούνται σε προσχολικής ηλικίας παιδιά, γιατί τότε ακριβώς εμφανίζεται και η συμβολική λειτουργία της γλώσσας.

Εκτός από το Skinner ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι απόψεις και άλλων γλωσσολόγων στην κατάκτηση της γλώσσας από το παιδί. Ειδικότερα ο Chomsky (1957), υποστήριξε ότι το «μια γλώσσα μπορεί να μαθευτεί μόνο εάν το παιδί προσπαθήσει να εξάγει από την ομιλία που ακούει, το σύστημά της-δηλαδή τις αρχές με βάση τις οποίες παράγονται οι λέξεις και οι προτάσεις». Σε αντίθεση με τον πρώτο γλωσσολόγο, τα παιδιά δεν μιμούνται τα γλωσσικά ερεθίσματα που δέχονται από το περιβάλλον τους, αλλά ανακαλύπτουν το γλωσσικό σύστημα.

Ο Piaget (1969), θεωρεί την απόκτηση της γλώσσας αποτέλεσμα της ανάπτυξης γενικότερων γνωστικών ικανοτήτων που προηγούνται κατά τη διάρκεια γνωριμίας του με τον κόσμο. Τέτοιες ικανότητες αποτελούν η κατάκτηση της έννοιας της μονιμότητας (σύνδεση κάθε λέξης με την έννοια) και ο συμβολικός της χαρακτήρας. Τέλος, ο Lenneberg (1967), δέχεται την κατάκτηση της γλώσσας ως «βιολογικά καθορισμένη ικανότητα» η οποία μεταβιβάζεται με το γενετικό κώδικα.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Κοινή παραδοχή αποτελεί το γεγονός ότι το διάστημα από τη γέννηση του παιδιού έως και το 5^ο, 6^ο έτος της ζωής του, αποτελεί την αποφασιστικότερη και κρισιμότερη περίοδο απόκτησης της μητρικής του γλώσσας. Το παιδί καλείται να αντεπεξέλθει στην πολύπλοκη διαδικασία ανάπτυξης του φωνολογικού, μορφολογικού, συντακτικού, σημασιολογικού και πραγματολογικού συστήματος του γλωσσικού μηχανισμού, για να θεωρηθεί άτομο γλωσσικά ικανό να αντιλαμβάνεται και να παράγει οποιαδήποτε φράση.

2.1 Η ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου (1^ο έτος της ζωής του παιδιού), είναι οι απροσδιόριστες γλωσσικές εκδηλώσεις που φανερώνουν τις προσπάθειες μιας πρώτης επικοινωνίας με το περιβάλλον και σηματοδοτούν την προετοιμασία του παιδιού για γλωσσική μάθηση. Το βρέφος από την εμβρυακή του ακόμη ζωή έχει εξοικειωθεί με τη φωνή της μητέρας του, ώστε να την ξεχωρίζει από άλλες πολύ νωρίς. Αλλά και μετά τη γέννησή του δείχνει ιδιαίτερη προτίμηση στο λόγο της μητέρας του από οποιονδήποτε άλλο.

Κατά τους πρώτους μήνες της ζωής του, το νεογέννητο παράγει έναν περιορισμένο αριθμό ήχων με πρώτο το κλάμα, «το οποίο κατά μία άποψη αντανακλά τη φυσιολογική κατάσταση του βρέφους» (Δερβίσης 1998:29). Γρήγορα, όμως, το κλάμα διαδέχεται το χασμουρητό, το γέλιο, τα γουργουρίσματα και οι άναρθρες κραυγές

που είναι μάλλον ανακλαστικές παρά συνειδητές και χωρίς καμία γλωσσική αξία. Μάλιστα ο Luria απέδειξε ότι δεν πρόκειται ούτε για φωνήματα.

Στο διάστημα του 4^{ου} -5^{ου} μήνα οι φωνούλες διαφοροποιούνται, η κραυγή υποχωρεί και τη θέση της παίρνουν οι «ψελλιστικοί μονόλογοι» (Αναγνωστόπουλος 1998:41). Το στάδιο αυτό είναι γνωστό ως στάδιο του βαβίσματος. Στην αρχή το παιδί παράγει μόνο φωνήεντα έπειτα όμως πλεονάζουν τα σύμφωνα, τα οποία είναι επαναλαμβανόμενα, ακριβώς γιατί το παιδί αρέσκεται στην επανάληψη των φθόγγων. Έτσι ασυνείδητα και σταδιακά ασκούνται τα φωνητικά του όργανα. Στο στάδιο του βαβίσματος φτάνουν και τα κωφά παιδιά, πράγμα που πιστοποιεί ότι δεν πρόκειται για προσπάθεια μίμησης ήχων που ακούει το παιδί από το περιβάλλον του, αλλά για γενετικά προκαθορισμένη ικανότητα, η οποία μάλιστα ενισχύεται από τη γλωσσική ανταπόκριση των ενηλίκων (Πόρποδας 1996).

Η διαφοροποίηση των ήχων συνεχίζεται και στον 8^ο με 9^ο μήνα που τώρα συνοδεύεται από ρυθμό και επιτονισμό. Σ' αυτήν την ηλικία «παρατηρείται μια πιο συστηματική φωνολογική παραγωγή που φαίνεται να μοιάζει κάπως με τα φωνήματα της γλώσσας των ενηλίκων» (Πήτα 1998:111). Η γλωσσική παραγωγή δηλαδή είναι αποκύημα μίμησης της γλώσσας των ενηλίκων και γι' αυτό αποκαλείται «ηχολαλία». Πρόκειται για την ασυνείδητη επανάληψη μιας ασυνάρτητης λέξης, που γίνεται κατανοητή μόνο από πρόσωπα που βρίσκονται σε στενή επαφή με το παιδί και μπορούν να τη νοηματοδοτήσουν.

Το φωνολογικό σύστημα ολοκληρώνεται με την παραγωγή της πρώτης αρθρούμενης λέξης, η οποία μπορεί να είναι ουσιαστικό ή κύριο όνομα, που αντιστοιχεί σε κάποιο αντικείμενο, ζώο ή πρόσωπο που το παιδί βλέπει καθημερινά. Από εκεί και έπειτα το λεξιλόγιό του αναπτύσσεται εκπληκτικά γρήγορα, ενώ στο τέλος του 2^{ου} έτους οι λέξεις φτάνουν στο αριθμό τους τις 272 (Wilkes 1976).

Αυτό που πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό είναι ότι το παιδί διαθέτει μια αξιοθαύμαστη ευχέρεια στην απομνημόνευση φωνολογικών συνόλων, ποιημάτων, τραγουδιών, χωρίς όμως να αντιλαμβάνεται το εννοιολογικό τους περιεχόμενο. Είναι μια μηχανική διαδικασία που εκπλήσσει ιδιαίτερα τους γονείς, γιατί ακριβώς μαθαίνει από τα πιο απλά μέχρι και τα πιο σύνθετα που είναι δύσκολα στην προφορά τους. Με τέτοιου είδους «αποστηθίσεις» επιτυγχάνεται η φωνολογική κατάρτιση, για να ολοκληρωθεί στον 6^ο χρόνο, όπως αποδεικνύεται από τον εκφραστικό του τρόπο.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η προγλωσσική περίοδος (0-12 μήνες), συμβάλλει καθοριστικά στην κατάκτηση της μητρικής γλώσσας από το παιδί, καθώς του επιτρέπει να αντιληφθεί ότι οι λέξεις που ακούει καθημερινά μπορούν με τον κατάλληλο συνδυασμό να δημιουργήσουν προτάσεις.

2.2 Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η συντακτική δομή στη γλωσσική εξέλιξη του παιδιού εμφανίζεται ουσιαστικά στο τέλος του πρώτου έτους της ζωής του που έχει ήδη ακουστεί η πρώτη αρθρωμένη λεξούλα του. Από την ηλικία αυτή και έπειτα αρχίζει μια ενδιαφέρουσα περίοδος που θα συμβαδίζει με τη φωνολογική και σημασιολογική ανάπτυξη για να ολοκληρωθεί στον 4^ο -5^ο χρόνο. Το διάστημα αυτό χωρίζεται ουσιαστικά σε δύο περιόδους καθεμία από τις οποίες περιλαμβάνει εντυπωσιακές αλλαγές του παιδικού λόγου, όπως αναλύονται διεξοδικά παρακάτω.

2.2.1 Πρώτη περίοδος (0-3 χρόνια)

Με τη συμπλήρωση του πρώτου έτους της ζωής του, το παιδί αρχίζει πλέον να αντιλαμβάνεται και να χρησιμοποιεί τρεις φωνολογικούς κανόνες της γλώσσας του, προκειμένου να παράγει την πρώτη του λέξη. Βέβαια, πρώτη γλωσσική έκφραση δεν μπορεί να θεωρηθεί οποιοσδήποτε συνδυασμός φωνήεντος και συμφώνου, αλλά η σύζευξη φωνημάτων που έχουν εννοιολογικό περιεχόμενο. Ειδικότερα, πρώτη λέξη θεωρείται εκείνη που χρησιμοποιείται επανειλημμένα, που είναι κατανοητή και αυθόρμητη από το παιδί και περιλαμβάνεται στο λεξιλόγιο των ενηλίκων.

Οι αρχικές λέξεις που αναπτύσσονται με επιταχυνόμενους ρυθμούς εμπεριέχουν πολλές έννοιες και πολλές φορές υποδηλώνουν μια ολοκληρωμένη φράση. Για παράδειγμα όταν το παιδί λέει «μπάλα», ίσως εννοεί ότι κρατάει μια μπάλα, ότι θέλει μια μπάλα κ.τ.λ. Εύλογα, λοιπόν, το στάδιο αυτό αποκαλείται ολοφραστικό στάδιο και συνήθως πλαισιώνεται από πληθώρα ουσιαστικών, λιγότερα ρήματα και καμιά φορά επίθετα. Η χρήση καθεμιάς κατηγορίας λέξεων καθιστά εφικτή την τάση του παιδιού

να ανακαλύψει τις ανάγκες του, τις επιθυμίες του και γενικότερα να περιγράψει το περιβάλλον του.

Η διάθεσή του αυτή γίνεται πιο έντονη όταν ενώ έχει συνειδητοποιήσει ότι «η γλώσσα που ακούει γύρω του αποτελείται από διακριτά στοιχεία που έχουν νόημα» (Βοσνιάδου 1992:39), τα συνδυάζει επιτυχώς για να σχηματίσει στοιχειώδεις προτάσεις των δύο λέξεων. Ονομάζεται τηλεγραφικός λόγος επειδή ακριβώς είναι σύντομος, λιτός και έχει τη μορφή υποκειμένου-ρήματος, π.χ. μπαμπάς μπάλα. Τέτοιου είδους εκφράσεις συχνά γίνονται αντιληπτές στους ενήλικες από τα συμφραζόμενα, τον τόνο της φωνής ή τις χειρονομίες που τις συνοδεύουν. Στην αρχή ο περιορισμός των λέξεων είναι πολύ αυστηρός, ωστόσο το παιδί φαίνεται να καταλαβαίνει μια ολόκληρη πρόταση χωρίς όμως να είναι σε θέση να διαπιστώσει και τις υπόλοιπες λέξεις που την απαρτίζουν.

Σταδιακά, εγκαταλείπει τον ασύνδετο τρόπο έκφρασής του από τον οποίο απουσιάζουν αρκετά μέρη του λόγου και αποσκοπεί σε μια πιο επιτυχή και σύνθετη απόδοση των προτάσεών του. Συνεπώς, οι δύο λέξεις γίνονται τρεις και η δομή της πρότασης από υποκείμενο-ρήμα που ήταν αρχικά γίνεται υποκείμενο-ρήμα-αντικείμενο. Αυτό πιστοποιεί περίτρανα ότι έχει υιοθετήσει τους κανόνες σύνδεσης και σύνταξης. Το υποστηρίζει και η Braine (1963): «σε αυτήν την ηλικία το παιδί μαθαίνει τη σωστή συντακτική σειρά των λέξεων, τους κανόνες δηλαδή που πρέπει να χρησιμοποιήσει για να αποδώσει κατανοητά το νοητικό περιεχόμενο των σκέψεών του».

Μολονότι από τα παραπάνω αρχίζει να διαφαίνεται ότι η γλωσσική ανάπτυξη ενός τρίχρονου παιδιού έχει ολοκληρωθεί, στην πραγματικότητα τα όρια αυτής της ανάπτυξης είναι απεριόριστα.

2.2.2 Δεύτερη περίοδος (3-6 χρόνια)

Η ηλικία των τριών χρόνων σηματοδοτεί τη γλωσσική εξέλιξη του παιδιού καθότι το εισάγει σε ένα νέο κόσμο, αυτόν του Νηπιαγωγείου. Αυτομάτως γίνεται αντιληπτό ότι ο παιδικός λόγος από εγωκεντρικός που ήταν τείνει να «κοινωνικοποιηθεί». «Με τον κοινωνικοποιημένο λόγο αρχίζει η διαδικασία της ανταλλαγής μηνυμάτων,

πληροφοριών κ.τ.λ.» (Γκόλιαρης 1985:81). Συνάγεται ότι οι μηχανισμοί κατανόησης και παραγωγής λόγου ενεργοποιούνται και αποδίδουν εντυπωσιακά αποτελέσματα με εκπληκτικούς ρυθμούς, ιδιαίτερα στο συντακτικό επίπεδο. Αυτό επιβεβαιώνουν οι ερωτηματικές και αρνητικές προτάσεις που εμπλουτίζουν την παιδική γλώσσα.

Αναφορικά με τις πρώτες λέξεις, θα λέγαμε, ότι πλεονάζουν οι λέξεις «τι», «ποιος», «που», «γιατί», ενώ οι περισσότερες λέξεις δομούνται σύμφωνα με τη στοιχειώδη γραμματική που το παιδί έχει υιοθετήσει και όχι σύμφωνα με τους γραμματικούς κανόνες των ενηλίκων. Ανάλογα λειτουργούν και οι αρνητικές προτάσεις οι οποίες αρχικά εκφράζονται με το «όχι», έπειτα με το «μην» και «δε», ωστόσο δεν χρησιμοποιούνται όπως στη γλώσσα των «μεγάλων». Κατέχοντας, λοιπόν, και κάνοντας συστηματική χρήση αυτών των λέξεων το νήπιο προσεγγίζει κατά πολύ τις λεκτικές μορφές των ενηλίκων παρουσιάζοντας όμως σημαντικές αδυναμίες στην κατάκτηση των πτώσεων και των προσωπικών αντωνυμιών.

Εκτός από τις κατακτήσεις αυτές στο συντακτικό επίπεδο της γλώσσας, στην ηλικία των τριών χρόνων πετυχαίνει και μια άλλη εξίσου σημαντική, τη συμβολική χρήση του λόγου, που σημαίνει πως «κάθε όνομα συμβολίζει και ένα αντικείμενο» (Αναγνωστόπουλος 1998:43). Πρόκειται για θεμελιώδη κατάκτηση στη γλωσσική εξέλιξη εφόσον επιτρέπει την οργάνωση του εξωτερικού κόσμου και την ανακάλυψη της πραγματικότητας που το περιβάλλει. Καθημερινά ο καταγισμός ερωτήσεων που δέχονται οι γονείς πιστοποιεί περίτρανα την έφεση του παιδιού να κάνει κτήμα του, να οικειοποιηθεί τα αντικείμενα μέσα από τις λέξεις. «Έχει ανάγκη να περάσει από τις εικόνες των πραγμάτων στις έννοιες, με όχημα τις λέξεις» (Μουρούτη-Γκενάκου 1995:7). Με μια τέτοια διαδικασία το παιδί υλοποιεί ασυνείδητα και μια δεύτερη, τον εμπλουτισμό λεξιλογίου που δεν περιορίζεται στις απλές και λιτές λέξεις αλλά και στις πιο σύνθετες. Γι' αυτό, όμως, θα γίνει λεπτομερής ανάλυση παρακάτω.

2.3 Η ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

«Η ανάπτυξη του σημασιολογικού τομέα της γλώσσας αναφέρεται στη μάθηση του εννοιολογικού περιεχομένου της γλώσσας» (Πόρποδας 1996:73), δηλαδή, στην κατάκτηση του λεξιλογίου που ολοκληρώνεται στο 8^ο έτος της ζωής του νηπίου. Ένα

βήμα εξίσου σημαντικό για τη μετέπειτα γλωσσική εξέλιξη και συνάμα επίπονο αφού το παιδί καλείται να αντιμετωπίσει πολλαπλές δυσχέρειες. Σημαντικότερη δεν θα μπορούσε να είναι άλλη από την ταύτιση της εννοιολογικής σημασίας μιας λέξης που χρησιμοποιεί το παιδί με την αντίστοιχη των ενηλίκων.

Αυτό σημαίνει ότι όταν το παιδί αντιληφθεί και παράγει τις πρώτες του λέξεις, αποδίδει σε αυτές δικά του νοήματα γιατί ακριβώς αδυνατεί να συμπεράνει αυτομάτως τα πλήρη νοήματα που αποδίδουν σ' αυτές οι ενήλικοι. Γι' αυτό όταν ακούνε μια νέα, άγνωστη λέξη «κάνουν μια αρχική υπόθεση μέχρι η σημασία της [...] σταδιακά να συμπέσει με τη σημασία που έχει για του ενήλικες» (Clark 1977).

Αναμφίβολα, οι παιδικές αυτές εικασίες αναφέρονται και στους τέσσερις τομείς της σημασιολογικής ανάπτυξης: τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου, την απόκτηση της έννοιας της κάθε λέξης, την αντίληψη των σχέσεων που διέπουν τις έννοιες των λέξεων και οπωσδήποτε τη συνειδητοποίηση της σημασιολογικής δομής των προτάσεων.

Εύκολα γίνεται αντιληπτό ότι για να αποκτήσει το παιδί ευχέρεια και άνεση στη γλωσσική του επικοινωνία απαραίτητη προϋπόθεση είναι η σταδιακή και σταθερή ενίσχυση του λεξιλογίου με έννοιες-λέξεις. Πρόκειται για μια μακρόχρονη διαδικασία που συντελείται ακατάπαυστα από το πρώτο κιόλας έτος της ζωής του παιδιού. Η πρώτη παραγόμενη λέξη «μαμά» ή «μπαμπάς» σηματοδοτεί την αρχή της κατάκτησης των εννοιών μέσω της ονομαστικής λειτουργίας των λέξεων (συμβολική λειτουργία), όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Από εκεί και έπειτα αρχίζει η εντατική ενίσχυση του γλωσσικού θεματολογίου με λέξεις που αντιπροσωπεύουν αντικείμενα και πρόσωπα, αλλά και η ανακάλυψη των σχέσεων μεταξύ τους. Δηλαδή, το παιδί αποκτά την ικανότητα να κατηγοριοποιεί και να υποδιαιρεί τις λέξεις σε ομάδες, ενώ ταυτόχρονα «οικειοποιείται» τις έννοιες της αντίθεσης, συνωνυμίας κ.τ.λ.

Φτάνοντας επιτυχώς σε αυτό το επίπεδο σημασιολογικής ανάπτυξης, το παιδί πρέπει να εκτελέσει ένα τελευταίο βήμα, την απόκτηση της έννοιας της δομής της πρότασης προκειμένου να παράγει ορθά δομημένες προτάσεις. Με άλλα λόγια γίνεται γνώστης της γλώσσας του, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αξιολογήσει και να διακρίνει τις σημασιολογικά αποδεκτές από τις σημασιολογικά απαράδεκτες φράσεις. Αλλά αυτό θα επιτευχθεί μόνο εάν μπορέσει να «ξεχωρίσει τα σημασιολογικά χαρακτηρι-

στικά των λέξεων και ακόμα να εντοπίσει περιορισμούς που έχει η κάθε λέξη» (Πόρποδας 1996:77), (βλ. Σελ.1, Υποσύστημα 4).

Εν περιλήψει, θα λέγαμε, ότι και με το σημασιολογικό τομέα ολοκληρώνεται η αναπτυξιακή γλωσσική πορεία σ' ένα παιδί προσχολικής ηλικίας αφού έχει προηγηθεί η φωνολογική και έπειτα η συντακτική ανάπτυξη. Και οι τρεις μηχανισμοί ως «αδιάσπαστο σύνθετο λειτουργικό πλέγμα» (Πόρποδας 1996:49), επιδρούν καθοριστικά στην εξέλιξη του παιδικού λόγου.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ Α- ΝΑΠΤΥΞΗ

Το παιδί από πολύ μικρή ηλικία γίνεται ενεργό μέλος και κτήτορας της γλώσσας του. Σ' αυτήν την κατάκτηση επιδρούν καθοριστικά τόσο ενδογενείς όσο και εξωγενείς παράγοντες. Εκτός από την ηλικία ή το φύλο, η μίμηση, το οικογενειακό περιβάλλον, η γλωσσική πράξη του παιδιού και οπωσδήποτε η νηπιαγωγός, κινούν τα νήματα στην επιτυχή διεκπεραίωση αυτού του έργου.

3.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΜΙΜΗΣΗΣ

Κύριο χαρακτηριστικό σ' ένα παιδί προσχολικής ηλικίας είναι η τάση του να μιμείται, δηλαδή να επαναλαμβάνει λέξεις ή και ολόκληρα εκφραστικά σύνολα που πηγάζουν κυρίως από το οικογενειακό περιβάλλον. Οι γονείς από τη μεριά τους δεν μένουν αμέτοχοι, αλλά επιδοκιμάζουν το κατόρθωμα του παιδιού ανατροφοδοτώντας την έφεσή του για επανάληψη.

Σ' αυτή τη διαδικασία μολονότι ελλοχεύει ο κίνδυνος της μετατροπής του παιδιού σε παθητικό δέκτη των γλωσσικών ερεθισμάτων, η πιθανότητα αυτή ελαχιστοποιείται στην περίπτωση της αυθόρμητης μίμησης. Το παιδί δεν μιμείται επακριβώς οποιαδήποτε φράση των ενηλίκων, αλλά αφού επιλέξει και επεξεργαστεί ορισμένα στοιχεία της, την αναδομεί βάση των δικών του γλωσσικών, συντακτικών κανόνων. «Αυτό που τελικά μιμείται και επαναλαμβάνει είναι μια μικρότερη πρόταση που ονομάζεται τηλεγραφική ομιλία» (Πόρποδας 1996:67).

Αντίθετα ο κίνδυνος είναι καταφανής στην προκαλούμενη μίμηση, όπου οι γονείς ζητούν από το παιδί να επαναλάβει τα λόγια τους. Όπως απέδειξαν οι Fraser, Bellugi & Brown (1963) σε έρευνά τους, περισσότερο αυτός ο τρόπος μίμησης καλλιεργεί τον παπαγαλισμό παρά επιφέρει ευεργετικά αποτελέσματα στην εξέλιξη του γλωσσικού συστήματος του παιδιού. Αποτελεί, μάλλον, τροχοπέδη στην ελεύθερη έκφραση και κριτική σκέψη του, όσον αφορά στη συντακτική ανάπτυξη, ωστόσο ενισχύει σημαντικά το φωνολογικό σύστημα.

Απαιτείται, λοιπόν, ιδιαίτερη προσοχή από μέρος των ενηλίκων αναφορικά με το γλωσσικό κώδικα που χρησιμοποιούν, αφού ο ρόλος της μίμησής του κρίνεται αμφίβολος.

3.2 ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Όσο ουσιαστική θεωρείται η συμβολή της μίμησης, άλλο τόσο ουσιαστική κρίνεται η επίδραση του γλωσσικού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας του παιδιού και του εκφραστικού του τρόπου. Λέγοντας γλωσσικό περιβάλλον, εννοούμε τον κώδικα επικοινωνίας που χρησιμοποιούν οι γονείς, ο οποίος ενδεχομένως να συνοδεύεται από παραγλωσσικά στοιχεία, όπως ο τόνος, ο ρυθμός της φωνής ή και κάποιες εκφραστικές κινήσεις. Η ευθύνη που τους καταλογίζεται, και ιδιαίτερα της μητέρας «ως πρώτο δάσκαλο της γλώσσας» (Αναγνωστόπουλος 1998:44), είναι μέγιστη όταν το παιδί μαθαίνει μέσο των ερεθισμάτων που δέχεται.

Παρόλα αυτά στις καθημερινές γλωσσικές ανταλλαγές οι γονείς δεν διαφαίνονται ιδιαίτερα προσεκτικοί όταν «προσπαθούν να προσαρμόσουν τη γλώσσα τους στη γλωσσική αντιληπτική δυνατότητα και ικανότητά του» (Δερβίσης 1998:38). Τότε, τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι ο αργός ρυθμός, ο χαμηλός τόνος και η ένταση, η μικρότερη ποικιλία και η λιτότητα των λεκτικών εκφράσεων στις οποίες κάθε ρηματικός τύπος και προσδιορισμός είναι ανύπαρκτος. Η υπεραπλουστευμένη μορφή της γλώσσας πιστοποιεί περισσότερο από οτιδήποτε άλλο ότι και οι γονείς έχουν την εμφανή τάση να μιμούνται τον παιδικό λόγο νομίζοντας πως μ' αυτόν τον τρόπο θα γίνουν περισσότερο κατανοητοί και θα επιτύχουν τη συναισθηματική προσέγγιση του παιδιού.

Εκτός από τη μίμηση οι γονείς καταφεύγουν και σε άλλους τρόπους που πιστεύουν ότι θα αποβούν αποτελεσματικοί στην εξέλιξη της γλωσσικής πορείας. Ένας από αυτούς είναι η παρακίνηση, η επανάληψη, δηλαδή της ερώτησης που τίθεται. Όταν το παιδί δεν ανταποκρίνεται στο ερώτημα του γονέα, ο τελευταίος το επαναλαμβάνει ή αλλάζει τη δομή του, προκειμένου να το προτρέψει ή παρακινήσει να απαντήσει. Στον ίδιο σκοπό αποβλέπει και η αντήχηση, κατά την οποία ο γονέας επαναλαμβάνει το λανθασμένο ή δυσνόητο τμήμα της γλωσσικής πράξης του παιδιού, διορθώνοντάς το.

Όπως φαίνεται, οι γονείς περισσότερο δυσχεραίνουν τη γλωσσική προαγωγή του νηπίου παρά τη διευκολύνουν. Μάλιστα οξύνουν ακόμη πιο πολύ την κατάσταση όταν δεσμεύουν την ελεύθερη αυτοέκφραση και τη δημιουργική χρήση της γλώσσας, επιλέγοντας οι ίδιοι αντί των παιδιών, τα γλωσσικά σύνολα που θα χρησιμοποιήσουν. Αν και για κάθε αντικείμενο διαθέτουν πολλούς διαφορετικούς τρόπους ονομασίας του, επωφελούνται εκείνης που προβλέπουν ότι θα αποβεί χρήσιμη στο παιδί στην προσπάθειά του να περιγράψει τον κόσμο. Άμεση συνέπεια αυτού είναι η αποφυγή χρήσης γενικών ή εξειδικευμένων όρων, γεγονός που λειτουργεί ανασταλτικά στο σχηματισμό ταξινομήσεων από τα παιδιά και γενικότερα στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους.

Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για τον εκλεπτυσμό του παιδικού λόγου ή απλά την ενίσχυσή του θεωρείται η επέκταση και η διεξοδική ομιλία. Στην πρώτη περίπτωση ο γονέας αποβλέπει στην άνοδο του γλωσσικού επιπέδου του νηπίου ώστε να προσεγγίσει το αντίστοιχο δικό του. Για το σκοπό αυτό δεν επαναλαμβάνει αυτούσια τη λεκτική φράση του παιδιού, αλλά την εμπλουτίζει με νέα στοιχεία, προωθώντας σημαντικά το συντακτικό και σημασιολογικό επίπεδο. Το ίδιο παρατηρείται και στη δεύτερη περίπτωση, της διεξοδικής ομιλίας, μόνο που τα γλωσσικά ερεθίσματα είναι απεριόριστα, γεγονός που κεντρίζει το ενδιαφέρον του παιδιού για αφομοίωση και κατάκτηση νέων γνώσεων για τον κόσμο που το περιβάλλει.

Η σύγχρονη πραγματικότητα δεν πιστοποιεί ότι η διεξοδική ομιλία αποτελεί βίωμα όλων των παιδιών. Αυτό, ενδεχομένως, βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον «περιορισμένο» και «επεξεργασμένο» κώδικα του οικογενειακού περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια παιδιά που προέρχονται από γονείς με χαμηλό μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο παρουσιάζουν βραδείς ρυθμούς σε όλα τα συστήματα του γλωσσικού μηχανισμού.

νισμού, αφού χρησιμοποιούν σύντομη δομή, απλό και λιτό λεξιλόγιο. Αντίθετα ευκατάστατοι γονείς, με ποιοτική μόρφωση επικοινωνούν με σύνθετη δομή, λεκτική κυριολεξία και συντακτική πληρότητα. Ο λόγος των παιδιών τους είναι ευκρινώς αρθρούμενος, με πλούσιο εννοιολογικό περιεχόμενο (Bernstein 1971).

Εύκολα μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει το οικογενειακό περιβάλλον κρίνεται ουσιαστικός και δυσαναπλήρωτος. Ωστόσο, ο σύγχρονος τρόπος ζωής και οι πολλαπλές υποχρεώσεις, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια ενασχόλησης με το παιδί. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που αναθέτουν την ανατροφή του σε παραμάνες από πολύ μικρή ηλικία, ίσως την κρισιμότερη. Όλοι επομένως οφείλουν να συνειδητοποιήσουν έγκαιρα τη θέση τους απέναντί του, ώστε να αφιερώσουν τον απαιτούμενο χρόνο από το ημερήσιο πρόγραμμά τους στις αναγκαίες γλωσσικές ανταλλαγές μαζί του.

3.3 Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Ένας άλλος παράγοντας που συμβάλλει καθοριστικά στο γλωσσικό εμπλουτισμό είναι η ίδια η «βίωση της γλωσσικής πράξης» (Δερβίσης 1998:37). Και αυτό ακριβώς γιατί η γλωσσική ανταλλαγή είναι μια φυσική επικοινωνιακή πράξη που μπορεί έντονα να βιωθεί. Αυτή είναι και η αρχή βάση της οποίας πρέπει να δημιουργηθούν εκείνες οι καταστάσεις που θα ερεθίσουν γλωσσικά το παιδί και θα το ενθαρρύνουν να εξωτερικεύσει τον εσωτερικό συναισθηματικό κόσμο και τις σκέψεις του. Η κατάλληλη ατμόσφαιρα θα κεντρίσει το ενδιαφέρον του και θα ενεργοποιήσει τη γλωσσική του λειτουργία, ώστε να βιώσει τις γλωσσικές του πράξεις. Όλα αυτά, βέβαια, μέσα από τραγούδια, ποιήματα, και γενικά γλωσσικές δραστηριότητες, για τις οποίες την αποκλειστική ευθύνη κατέχει η νηπιαγωγός.

3.4 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥ

Κατά τη διάρκεια των προσχολικών του χρόνων το παιδί παρουσιάζει μια έντονη τάση να κατακτήσει τη γλώσσα, ως κύριο φορέα της προσωπικής του έκφρασης

και να οικειοποιηθεί όσο το δυνατόν περισσότερες λέξεις, ανακαλύπτοντας τη μαγεία που απορρέει από αυτές. Υπάρχουν φωνολογικά σύνολα που στα παιδικά μάτια μοιάζουν τόσο γοητευτικά ώστε να εντρυφούν στο άκουσμά τους και μόνο, και να τα επαναλαμβάνουν μηχανικά αγνοώντας την πραγματική σημασία τους. Άλλες πάλι φορές αποβλέπουν στην ανακάλυψη της σωστής τους χρήσης προκειμένου να γίνει συσχετισμός με τα ήδη προϋπάρχοντα και έτσι να ενισχύσουν το λεξιλόγιό τους αλλά και να αποδώσουν με το λόγο τη σύνθετη πραγματικότητα που τα περιβάλλει.

Μπροστά σ' αυτήν την προσπάθεια ή έστω προδιάθεση, καθοριστικής σημασίας κρίνεται ο ρόλος της νηπιαγωγού, όχι μόνο γιατί οφείλει να καλλιεργήσει τη γλώσσα των παιδιών, αλλά και γιατί αποτελεί γλωσσικό πρότυπο. «Το παιδί ακούγοντας μια γλώσσα καθαρή, εύηχη, καλλιεργημένη και εμπλουτισμένη με νέες λέξεις, δέχεται ευχάριστα τις διορθώσεις της νηπιαγωγού πάνω στην άρθρωση, την προφορά, τη φωνή κ.τ.λ.» (Αναγνωστόπουλος 1998:46). Λανθασμένη χρήση από την ίδια θα επηρεάσει αρνητικά το παιδί, αφού δεν θα οικοδομήσει τις σωστές έννοιες. Γι' αυτό οφείλει να σέβεται και να κατέχει άπταιστα τη νεοελληνική γλώσσα, ώστε να αποδίδει τη σωστή ορολογία για κάθε αντικείμενο.

Τα παιδιά με τον ερχομό τους στο νηπιαγωγείο δεν γνωρίζουν με ακρίβεια τη σημασία των συμβόλων που απαρτίζουν τη γλώσσα, αλλά πειραματίζονται με λέξεις, ανακαλύπτοντας νέες και τις χρησιμοποιούν με τέτοιο τρόπο που εξυπηρετεί τις δικές τους γλωσσικές ανάγκες στην επικοινωνιακή διαδικασία, έστω και αν οι έννοιές τους είναι λανθασμένες. Αυτό δίνει σημαντικό ερέθισμα στη νηπιαγωγό να διορθώσει τη γλώσσα τους, επισημαίνοντας τη σωστή ερμηνεία των λέξεων. Αρκεί να θέτει κάποια όρια και να μην παρεμβαίνει σε οποιαδήποτε παιδική γλωσσική αστοχία, γιατί το νηπιο αισθάνεται μειονεκτικά και αποθαρρύνεται στον πειραματισμό των λέξεων. Φυσικό επακόλουθο είναι η επιβράδυνση στην κατάκτηση του προφορικού λόγου και η αδυναμία του παιδιού να γνωρίσει την απελευθερωτική του δύναμη.

Βασική προϋπόθεση, λοιπόν, είναι ο σεβασμός από μέρος της νηπιαγωγού στο πρόσωπο του παιδιού και ιδιαίτερα εκείνου που προέρχεται από χαμηλά κοινωνικά και μορφωτικά στρώματα. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα γλωσσικά ερεθίσματά του είναι αρκετά περιορισμένα, ώστε ο κώδικας επικοινωνίας του να διαφέρει κατά πολύ από τον αντίστοιχο της παιδαγωγού. Από την πρώτη κιόλας μέρα άφιξής του στον προσχολικό χώρο, αισθάνεται πως πρέπει να αντιμετωπίσει μια νέα γλωσσική πραγ-

ματικότητα, εφόσον συνειδητοποιεί ότι η ομιλούμενη γλώσσα δεν του είναι ιδιαίτερη οικεία.

Δεν συμβαίνει, όμως, το ίδιο με το παιδί που μεγαλώνει σε ένα ευνοημένο περιβάλλον. Οι γλωσσικές ανταλλαγές αυξάνονται καθημερινά, γεγονός που επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο που συγκροτείται και «λαξεύεται» η γλώσσα. Το νήπιο βρίσκεται σε πολύ πλεονεκτικότερη θέση αφού ο κώδικάς του παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με αυτόν της νηπιαγωγού. Αυτό δεν πρέπει να εφησυχάζει την τελευταία, αλλά αντίθετα πρέπει να αναζητά συνεχώς τον καταλληλότερο τρόπο ώστε μέσα στην τάξη να επικρατεί ένας κοινός γλωσσικός κώδικας επικοινωνίας. Ακόμη και αν η «γλωσσική ισορροπία» κρίνεται ουτοπική, τουλάχιστον το παιδί σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να νιώσει περιθωριοποιημένο από τη γλωσσική κοινότητα.

Το αίσθημα αυτό δεσπόζει στα πολύγλωσσα νηπιαγωγεία, τα οποία αποτελούν πλέον μια νέα πραγματικότητα. Είναι ένα θέμα που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και μεθοδευμένες ενέργειες από την παιδαγωγό, εφόσον βρίσκεται αντιμέτωπη με μια γλωσσική ποικιλομορφία που προκύπτει μεταξύ των παιδιών της χώρας μας και τα αλλοδαπά παιδιά. Τα τελευταία διαθέτουν έναν διαφορετικό κώδικα επικοινωνίας, ο οποίος δυσχεραίνει πολύ τις γλωσσικές ανταλλαγές και την κατανόηση των λεκτικών συνόλων των συνομηλίκων τους. Με τον ερχομό τους στο χώρο του νηπιαγωγείου βιώνουν έντονα το πρόβλημα της προσαρμογής, εξαιτίας της νέας γλωσσικής κατάστασης με την οποία δεν είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένα. Στα παιδικά μάτια η περιθωριοποίηση και ο φόβος είναι εμφανή, καθότι νιώθουν αδύναμα να προσεγγίσουν το επίπεδο της γλωσσικής κοινότητας.

Η πλέον αρμόδια για την εξομάλυνση της κατάστασης αυτής είναι η νηπιαγωγός, η οποία οφείλει να δείξει ιδιαίτερη ευαισθησία και σωστό χειρισμό του ζητήματος. Κάθε στιγμή πρέπει να ενθαρρύνει το παιδί για συμμετοχή στις οποιεσδήποτε δραστηριότητες και όχι να το απομονώνει από την ομάδα. Η επικαλούμενη δικαιολογία ότι αδυνατεί να κατανοήσει το λεκτικό περιεχόμενο αυτών και κατ' επέκταση θα αναστείλει την εξέλιξή τους, είναι αδόκιμη. Αντίθετα η ενεργή συμμετοχή του, αποτελεί σημαντικό ερέθισμα ώστε να αποσαφηνίσει τις ερωτήσεις του παιδιού και να συμβάλλει καθοριστικά στη γλωσσική του εξέλιξη. Ακόμη και όταν η ίδια δεν αντιλαμβάνεται το εννοιολογικό περιεχόμενο λέξεων ή εκφράσεων του νηπίου, δεν το αποθαρρύνει με την αδιαφορία της, αλλά το παροτρύνει για περαιτέρω επεξηγήσεις.

Όλα αυτά προϋποθέτουν τη δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος που θα επιτρέψει το παιδί να αισθανθεί άνετα. Το κατάλληλο κοινωνικό και συναισθηματικό κλίμα θα αποτελέσει το έναυσμα για διάλογο και ελεύθερη συζήτηση μεταξύ των παιδιών ή των παιδιών και της παιδαγωγού. Η χαρά και η εμπιστοσύνη θα είναι τα κύρια συναισθήματα της παιδικής ψυχής αφού το νήπιο δεν θα είναι πλέον παθητικός δέκτης των γλωσσικών ερεθισμάτων, αλλά ενεργό μέλος που όλοι το σέβονται και το ακούν.

Δεν αρκεί, βέβαια, η ζεστή ατμόσφαιρα για να οδηγήσει στη γλωσσική εξέλιξη και ανέλιξη του παιδιού. Απαιτείται η αναγκαία και αυστηρή εφαρμογή ενός προγράμματος διδασκαλίας, πλαισιωμένο από γλωσσικές δραστηριότητες, όπως άλλωστε ορίζει και το νέο αναλυτικό πρόγραμμα. Στόχος αυτών είναι η προαγωγή της συμβολικής λειτουργίας, ώστε ο προφορικός λόγος των παιδιών «να είναι όσο γίνεται πιο δομημένος και να χαρακτηρίζεται με ακρίβεια, ζωντάνια και σαφήνεια» (Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο 1991:281). Προς αυτήν την κατεύθυνση πρέπει να αποβλέπουν οι όποιες δραστηριότητες της νηπιαγωγού, η οποία διαμορφώνοντας ένα περιβάλλον γλωσσικών ερεθισμάτων και επικοινωνιακών καταστάσεων, θα κεντρίσει το ενδιαφέρον των νηπίων και θα εμφυτεύσει την ανάγκη για έκφραση και ομιλία.

Οι κατάλληλα οργανωμένες δραστηριότητες θα ενεργοποιήσουν το γλωσσικό μηχανισμό. Τέτοιες δραστηριότητες μπορεί να είναι: ανακοινώσεις, διηγήσεις, αναδιηγήσεις, αφηγήσεις ή διασκευές ιστοριών, απαγγελίες ποιημάτων, κουκλοθέατρο, δραματοποίηση κ.τ.λ. Αυτές είναι ενδεικτικές ωστόσο η νηπιαγωγός μπορεί να επιστρατεύσει τη φαντασία της και να ανακαλύψει πολλαπλές. Η σωστή εφαρμογή και οργάνωσή τους, θα συμβάλλει στην επεξεργασία του προφορικού λόγου και τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των παιδιών ώστε να «καταστήσει το λόγο, όργανο μάθησης, επικοινωνίας και ορθής έκφρασης» (Αναγνωστόπουλος 1998:62-63).

Το όλο πρόβλημα όπως φαίνεται έγκειται στην ίδια τη νηπιαγωγό, στο βαθμό ευσυνειδησίας που διαθέτει. Και ευσυνείδητη νηπιαγωγός σημαίνει πως δεν επαναπαύεται στην εφαρμογή ενός συγκεκριμένου αναλυτικού προγράμματος, τα αποτελέσματα του οποίου δεν είναι πάντα επιθυμητά. Απαιτείται εξοικείωση με νέα πεδία γνώσεων και πληροφοριών καθώς και υιοθέτηση καινούριων «στρατηγικών διδασκαλίας», τόσο για άλλους τομείς όσο και γι' αυτόν της γλώσσας. Κατά συνέπεια η επισημονική της κατάρτιση και ενημέρωση μέσω σεμιναρίων, συνεδρίων κ.τ.λ. δεν θα

αποτελέσουν πανάκεια για τη γλωσσική κατάσταση, αλλά οπωσδήποτε θα είναι αρωγή για την αντιμετώπιση της γλωσσικής κατάστασης μέσα στην τάξη.

Αποτελεσματικές θα αποβούν και οι επαφές μεταξύ παιδαγωγού και γονέων, παιδαγωγικού περιεχομένου, στις οποίες συζητούνται εκτενώς τυχόν γλωσσικές δυσχέρειες που αναδεικνύονται στα πλαίσια της σχολικής πρακτικής. Έτσι, και οι τελευταίοι θα προβληματιστούν για το ζήτημα της προφορικής έκφρασης και θα περιορίσουν ανασταλτικές καταστάσεις των παιδιών τους.

Αντιλαμβανόμαστε όλοι την τεράστια ευθύνη που επωμίζεται η νηπιαγωγός η οποία επιτελεί λειτούργημα και όχι μόνο βιοποριστικό επάγγελμα. Είναι υποχρέωσή της να κατανοήσει τη φύση και τις ανάγκες του νηπίου, να δεχτεί τη διαφορετικότητά του, την αυτοτέλεια και αυτονομία του, ώστε να το βοηθήσει να κατακτήσει γρήγορα και δημιουργικά το γλωσσικό κώδικα και να γίνει ενεργό κύτταρο της κοινωνικής ζωής. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι ο χώρος του νηπιαγωγείου αποκαλείται «σχολείο του λόγου» (Μουρούτη-Γκενάκου 1995:14).

3.5 ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Σημαντικό εγχειρίδιο στα χέρια κάθε παιδαγωγού αποτελεί το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα. Πρόκειται για ένα οργανωμένο σύστημα εργασίας το οποίο δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ολόπλευρη ανάπτυξη του νηπίου (σωματική, συναισθηματική, νοητική και κοινωνική). Καθώς σέβεται και αναγνωρίζει τις ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες, την ψυχοσύνθεση και ιδιοσυγκρασία κάθε παιδιού, σκιαγραφεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο επιτυγχάνεται η μάθηση και η διδασκαλία, ενώ περιλαμβάνει ενδεικτικές δραστηριότητες που μπορούν να εφαρμοστούν μέσα στην τάξη. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον τομέα της γλώσσας, εφόσον ένας από τους στόχους του είναι η υποστήριξή της σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Προβλέπει ότι στο χώρο του νηπιαγωγείου πρέπει να διαμορφώνονται ποικίλες επικοινωνιακές καταστάσεις ώστε τα παιδιά από την αρχή να ενθαρρύνονται να παίρνουν λόγο για:

- διήγηση και αφήγηση: τα παιδιά μαθαίνουν να διηγούνται βιωμένες εμπειρίες και καταστάσεις, ενθαρρύνονται στην αφήγηση ενός παραμυθιού, στη σύνθεση μιας ιστορίας και τη συσχέτισή της με τη δική τους ζωή.
- εξήγηση και ερμηνεία: ενθαρρύνονται στη διεξοδική παρατήρηση και περιγραφή αντικειμένων και γεγονότων.
- συμμετοχή σε συζητήσεις και επιχειρηματολογία: συνειδητοποιούν ότι σε κάθε συζήτηση οι συμμετέχοντες είναι διαδοχικά ομιλητές και ακροατές και αναπτύσσουν μια στοιχειώδη επιχειρηματολογία για την υποστήριξη των απόψεών τους. Μαθαίνουν να ακούν τους συνομιλητές τους, χωρίς να τους διακόπτουν.
- βελτίωση και εμπλουτισμό του προφορικού τους λόγου: εθίζονται στην απομνημόνευση και απαγγελία ποιημάτων, αινιγμάτων, γλωσσοδετών κ.τ.λ. Αναπαράγουν εύστοχα λεκτικά σχήματα που συναντούν σε παραμύθια, καθώς και λέξεις ή καταστάσεις που συνδέονται με ειδικές περιστάσεις, π.χ. ευχές. Ασκοούνται στην κατανόηση μεταφορικών φράσεων και τη χρήση κατάλληλων συνδέσμων στην οργάνωση του λόγου τους.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΣΤΟΧΟΙ-ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Βασικός στόχος της παρούσας έρευνας γύρω από την οποία κατευθύνονται οι προσπάθειες και το ενδιαφέρον, είναι η διαπίστωση της γλωσσικής εξέλιξης των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Ειδικότερα:

1) Επιχειρείται η καταγραφή ουσιαστικών και ρημάτων σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους, προκειμένου να διαπιστωθεί η σταδιακή αύξηση αυτών με νέες λέξεις και τελικά η κατηγορία που εμφανίζει τη μεγαλύτερη αναλογία στον παιδικό λόγο. Μάλιστα επειδή η έρευνα διεξάγεται σε αστικό και αγροτικό νηπιαγωγείο, εξετάζεται το ενδεχόμενο εμφάνισης διαφορών μεταξύ αυτών. Αναμένεται στο «γλωσσικό οπλοστάσιο» των νηπίων να πλεονάζουν τα ουσιαστικά. Ωστόσο και στις δύο περιπτώσεις λέξεων, ενδέχεται να παρατηρείται εμπλουτισμός ο οποίος θα είναι μεγαλύτερος στο αστικό νηπιαγωγείο (Υπόθεση 1).

2) Όσον αφορά στα ρήματα επιδιώκεται μια περαιτέρω ανάλυση, η οποία έγκειται στον εντοπισμό χρόνων με έμφαση σε εκείνον που χρησιμοποιείται περισσότερο από τα παιδιά, καθώς και στην πιθανή ενίσχυση αυτών με νέα ρήματα ανά χρονική περίοδο, η οποία μπορεί να διαφέρει μεταξύ αστικού και αγροτικού νηπιαγωγείου. Αναμένεται να γίνεται χρήση όλων των χρόνων (Ενεστώτα, Παρατατικού, Αορίστου, Εξακολουθητικού Μέλλοντα, Στιγμαίου Μέλλοντα, Παρακειμένου, Υπερσυντέλικου και Συντελεσμένου Μέλλοντα), και να παρατηρείται αύξηση ρημάτων για καθέναν χωριστά, η οποία θα γίνεται εμφανής από την Α΄ έως και την Γ΄ Περίοδο. Ο χρόνος του οποίου γίνεται μεγαλύτερη χρήση ενδέχεται να είναι ο Ενεστώτας (Μη Παρελθοντικός Χρόνος), και μάλιστα πολύ περισσότερο σε παιδιά αστικού νηπιαγωγείου παρά σε εκείνα του αγροτικού (Υπόθεση 2).

3) Επιδιώκεται να διαπιστωθεί εάν το μορφωτικό επίπεδο των γονέων επηρεάζει και επιδρά στη γλωσσική εξέλιξη των παιδιών. Με άλλα λόγια, εάν ο κώδικας επικοινωνίας που χρησιμοποιεί το παιδί είναι ανάλογος με αυτών των γονέων του, οι οποίοι διαθέτουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο ή αποφοίτησαν από χαμηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης. Αναμένεται ότι τα νήπια που οι γονείς τους χρησιμοποιούν έναν επεξεργασμένο γλωσσικό κώδικα, τον έχουν υιοθετήσει. Αντίθετα νήπια που οι γονείς τους έχουν μόνο τη στοιχειώδη μόρφωση, χρησιμοποιούν πιο περιορισμένο κώδικα στις γλωσσικές τους ανταλλαγές (Υπόθεση 3).

4) Τελευταίος στόχος στα πλαίσια της ερευνητικής διαδικασίας είναι ο εντοπισμός των πηγών από τις οποίες τα παιδιά οικειοποιούνται τα φωνολογικά τους σύνολα καθώς και σε ποια από αυτές εντρυφούν περισσότερο. Αναμένεται τέτοιες πηγές να είναι το οικογενειακό και γενικότερα το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει και αναπτύσσεται το παιδί, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και ιδιαίτερα η τηλεόραση, καθώς και ο μαγευτικός κόσμος των παραμυθιών και των παιχνιδιών, τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της παιδικής ηλικίας, ενώ το περιβάλλον του οποίου γίνεται εκτεταμένη χρήση είναι το οικογενειακό (Υπόθεση 4).

ΜΕΘΟΔΟΣ

Δείγμα

Στη συγκεκριμένη έρευνα έλαβαν μέρος 8 παιδιά προσχολικής ηλικίας δύο νηπιαγωγείων του νομού Μαγνησίας του 29^{ου} Νηπιαγωγείου Βόλου και του 1^{ου} Νηπιαγωγείου Διμηνίου. Ειδικότερα, 5 παιδιά (4 κορίτσια και 1 αγόρι) φοιτούν στο αστικό νηπιαγωγείο και τα υπόλοιπα 3 παιδιά (2 κορίτσια και 1 αγόρι) φοιτούν στο αγροτικό νηπιαγωγείο. Ο Μέσος Όρος ηλικίας των παιδιών είναι: Μ.Ο.= 5,6 ετών. Η επιλογή του δείγματος δεν ήταν τυχαία. Οι δύο ομάδες εξισώθηκαν ως προς: α) την ηλικία τους (όλα ήταν νήπια), β) το οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων (τα στοιχεία μου παραχωρήθηκαν από τις νηπιαγωγούς).

Διαδικασία

Η ερευνητική διαδικασία πραγματοποιήθηκε σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους προκειμένου να διαπιστωθεί ή όχι, ο σταδιακός εμπλουτισμός του γλωσσικού μηχανισμού των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Α΄ Περίοδος Νοεμβρίου (1/11/2001-23/11/2001)

Β΄ Περίοδος Φεβρουαρίου (1/2/2002-22/2/2002)

Γ΄ Περίοδος Απριλίου (2/4/2002-24/4/2002)

Από την πρώτη κιόλας ημέρα επίσκεψης στους χώρους των νηπιαγωγείων το Νοέμβριο, διευκρινίζεται στις παιδαγωγούς πως πρόκειται για το ερευνητικό τμήμα διπλωματικής εργασίας και πως η αρωγή τους θα ήταν σημαντική στη διεκπεραίωση των ερευνητικών απαιτήσεων. Πράγματι, μετά τη δεκτική στάση και την προθυμία που εκδηλώνουν, ζητείται η συμβολή τους για την επιλογή των παιδιών που θα συμμετέχουν βάση των προαναφερθέντων κριτηρίων. Τα παιδιά δίνουν τη συγκατάθεσή τους και προθυμοποιούνται να λάβουν μέρος.

Η καταγραφή όλου του γλωσσικού υλικού γίνεται μέσω της μαγνητοφώνησης. Σε κάθε παιδί αντιστοιχεί μια κασέτα, στην οποία αναγράφεται το ονοματεπώνυμό του, ενώ στη «γωνιά γλωσσικού υλικού» τοποθετείται ένα κασετόφωνο. Τα παιδιά πληροφορούνται πως στο συγκεκριμένο σημείο θα μαγνητοφωνούνται οι οποιεσδήποτε γλωσσικές εκφράσεις τους.

Η αντίδρασή τους είναι απρόσμενη. Όχι μόνο ενθουσιάζονται, αλλά δείχνουν και αρκετά εξοικειωμένα με την τεχνολογία που χρησιμοποιείται (κασετόφωνο) καθ' όλη τη διάρκεια της συνεργασίας. Από αυτό το σημείο κι έπειτα αρχίζει η συγκέντρωση του γλωσσικού υλικού.

Κάθε περίοδος απαρτίζεται από τέσσερις φάσεις:

Α΄ φάση: Ανακοίνωση ή αφήγηση

Β΄ φάση: Αναδιήγηση παραμυθιού

Γ΄ φάση: Διήγηση παραμυθιού ή ιστορίας

Δ΄ φάση: Μονόλογος

Κάθε φάση καταγράφεται σε ελεύθερο και κατευθυνόμενο λόγο. Συνεπώς, κάθε επίσκεψη στο νηπιαγωγείο συνδυάζει τον αυθόρμητο λόγο μιας από τις παραπάνω γλωσσικές δραστηριότητες (φάσεις) και τον κατευθυνόμενο μιας από τις υπόλοιπες. Αυτό γίνεται ώστε να αποφευχθεί κάθε πιθανότητα κούρασης των παιδιών και αποχής τους από την έρευνα.

Κατά την διάρκεια συλλογής του υλικού σε μορφή ελεύθερου λόγου η παρουσία μου είναι διακριτική (απομακρύνομαι από τη γωνιά γλωσσικού υλικού), προκειμένου το παιδί να εξωτερικεύσει τις σκέψεις και εμπειρίες του, αβίαστα και φυσικά, αδέσμευτο από την επιτήρηση ενός «επόπτη».

Στον κατευθυνόμενο λόγο ακολουθείται διαφορετική πορεία για κάθε μία από τις φάσεις, στις οποίες κάποιες φορές δίνεται ένα ερέθισμα. Η πορεία παραμένει ίδια για κάθε περίοδο, αλλά τα ερεθίσματα διαφοροποιούνται, όπως φαίνεται παρακάτω.

A' φάση: Ανακοίνωση ή Αφήγηση

Κάθε παιδί απομονώνεται από τους συνομηλίκους του στη γωνιά γλωσσικού υλικού και καλείται να απαντήσει σε μια ερώτηση. Αυτό γίνεται ώστε να αποφευχθεί κάθε ενδεχόμενο επιρροής του ενός παιδιού από το άλλο. Καθένα επιστρατεύει τη δική του φαντασία και αποκαλύπτει το γλωσσικό του πλούτο.

B' φάση: Αναδιήγηση παραμυθιού

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα συγκεντρώνονται στη γωνιά της παρεούλας, όπου ακολουθεί αφήγηση παραμυθιού. Η επιλογή αυτού γίνεται με μοναδικό γνώμονα την πρόκληση ενδιαφέροντος εκ μέρους των παιδιών. Μετά το τέλος της αφήγησης και εφόσον το παραμύθι γίνεται κατανοητό (στην αντίθετη περίπτωση επαναλαμβάνεται η αφήγηση), κάθε παιδί χωριστά και σε απόσταση από τα υπόλοιπα καλείται να το αναδιηγηθεί με τον δικό του τρόπο, κάνοντας παραλλαγές, προσθαφαιρέσεις στοιχείων κ.τ.λ.

Γ' φάση: Διήγηση παραμυθιού ή ιστορίας

Από κάθε παιδί ζητείται να διηγηθεί ένα παραμύθι ή μία ιστορία της αρεσκείας του, που ενδεχομένως άκουσε στο παρελθόν από τη γιαγιά, τον παππού, τη νηπιαγωγό κ.τ.λ. Σε έναν πιθανότατο ισχυρισμό ότι δεν θυμάται ή δεν γνωρίζει, παροτρύνεται να επιλέξει ένα από τη βιβλιοθήκη της τάξης του και να το διηγηθεί ξεφυλλίζοντας τις εικόνες. Καθένας επιλέγει διαφορετικό παραμύθι, ενώ όλες οι αυτοσχέδιες ιστορίες ή παραμύθια καταγράφονται.

Δ' φάση: Μονόλογος

Σε αυτή την περίπτωση ζητείται από τα παιδιά να μαγνητοφωνηθούν σε ένα τραγούδι, προσευχή ή να αναλάβουν έναν ρόλο και επιστρατεύοντας την φαντασία τους να αυτοσχεδιάσουν και να εκφραστούν. Καθένας επιλέγει το δικό του τραγούδι ή προσευχή (ανάλογα τι ζητείται σε κάθε περίοδο), ενώ κατά τη διάρκεια αναπαράστασης ενός ρόλου, το παιδί επιλέγει ένα σημείο της αίθουσας που θα τον αναπαράστησει και τα υπόλοιπα παιδιά συγκεντρωμένα στη γωνιά της παρεούλας αντιπροσωπεύουν τους θεατές.

Την τελευταία μέρα κάθε περιόδου συγκεντρώνονται όλοι στη γωνιά της παρεούλας, όπου ακολουθεί ακρόαση των γλωσσικών τους συνόλων κι έπειτα η απομαγνητοφώνησή τους.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Σ' αυτήν την περίοδο τα ερεθίσματα που χρησιμοποιούνται προκειμένου να προκαλέσουν την έκφραση των παιδιών σε κάθε φάση χωριστά είναι:

Α' φάση: Ανακοίνωση ή αφήγηση

1. Τι έκανες χθες σπίτι σου;
2. Τι σου αρέσει να βλέπεις στη τηλεόραση;

3. Πώς πέρασες στα γενέθλια του φίλου/της φίλης σου;
4. Πώς περνάς όταν πηγαίνεις στον παππού και την γιαγιά σου;

Β' φάση: Αναδιήγηση παραμυθιού

1. Η μεγάλη φωτιά
2. Ο ντροπαλός αρκούδος

Γ' φάση: Διήγηση παραμυθιού ή ιστορίας

1. «Πες μου μια ιστορία ή ένα παραμύθι που ξέρεις»

Αν δεν γνωρίζει ή δεν θυμάται, το ερέθισμα αποτελεί η φράση: «Πάρε ένα από τη βιβλιοθήκη».

Δ' φάση: Μονόλογος

1. Τραγούδι
2. Ο ρόλος της «νηπιαγωγού»

Στο τέλος της Α' Περιόδου ακολουθεί ακρόαση της κάθε ατομικής κασέτας, κατά την οποία φαίνεται πως τα παιδιά εντρυφούν ιδιαίτερα στο άκουσμα της φωνής τους. Δεν συμβαίνει το ίδιο, όμως, την ώρα της μαγνητοφώνησης. Παρά την προϋπάρχουσα εξοικείωση με το κασετόφωνο, η αμηχανία, το άγχος και οι ενδοιασμοί τους είναι καταφανείς. Μάλιστα, υπάρχουν και μεμονωμένες περιπτώσεις άρνησης από μέρος κάποιων παιδιών για συμμετοχή. Τέτοιου είδους προβλήματα γρήγορα ξεπερνιούνται.

Αντίθετα, σημαντική δυσχέρεια αποτελεί το γεγονός ότι η φασαρία και η οχλαγωγία των νηπίων κατά τη μαγνητοφώνηση είναι τα κύρια χαρακτηριστικά. Παρά την ενεργητική συμμετοχή τους στην ερευνητική διαδικασία, δεν συνειδητοποιούν ότι ο σεβασμός του συνομιλητή αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ολοκλήρωσή της. Οπωσδήποτε η όλη κατάσταση έχει αντίκτυπο στην απομαγνητοφώνηση, αφού ορισμένες εκφράσεις είναι αδύνατο να καταγραφούν.

Παρόλα αυτά φαίνεται ότι ο λόγος τους αυτήν την περίοδο είναι αρκετά περιορισμένος, με ημιτελείς φράσεις και πληθώρα επαναλήψεων. Λάθη στην προφορά των λέξεων παραβλέπονται.

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Στη Β΄ Περίοδο (Φεβρουαρίου) συγκεντρώνεται υλικό των ίδιων φάσεων, όμως τα ερεθίσματα διαφοροποιούνται ως εξής:

Α΄ φάση: Ανακοίνωση ή Αφήγηση

1. Πώς πέρασες τα Χριστούγεννα;
2. Τι θα ντυθείς τις Απόκριες;
3. Τι θέλεις να γίνεις όταν μεγαλώσεις;

Β΄ φάση: Αναδιήγηση παραμυθιού

1. Ο Καμπούρης και τα Ξωτικά
2. Ο Γατοβουτηχτής

Γ΄ φάση: Διήγηση παραμυθιού ή ιστορίας

Ομοίως με την Α΄ Περίοδο

Δ΄ φάση: Μονόλογος

1. Προσευχή
2. Ο ρόλος του «παρουσιαστή της τηλεόρασης»
3. Ο ρόλος της «νηπιαγωγού»

Τα νήπια πλέον δείχνουν μεγαλύτερη εξοικείωση με το κασετόφωνο και δεν δεσμεύονται να εκφραστούν ελεύθερα στην ιδέα της μαγνητοφώνησης. Από την πρώτη κιόλας ημέρα η διάθεσή τους για καταγραφή της ομιλίας είναι έντονη. Ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις άρνησης για συμμετοχή κυρίως στον κατευθυνόμενο λόγο, που

ακολουθεί μια συγκεκριμένη πορεία και απαιτεί τη διάθεση χρόνου από το ελεύθερο παιχνίδι τους.

Το γλωσσικό υλικό που συγκεντρώνεται είναι περισσότερο σε έκταση και καλύτερο σε ποιότητα. Οι προτάσεις παίρνουν μια ολοκληρωμένη μορφή, όπου πλεονάζουν οι προσδιορισμοί και μειώνονται οι επαναλήψεις. Στις γλωσσικές εκφράσεις τους προσθέτουν κάθε φορά καινούργια στοιχεία, που μαρτυρούν τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους.

Γ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Τα ερεθίσματα που χρησιμοποιούνται στην περίοδο Απριλίου είναι τα εξής:

Α΄ φάση: Ανακοίνωση Αφήγηση

1. Κάποιες καλοκαιρινές μου διακοπές
2. Τι κάνεις από την ώρα που θα ξυπνήσεις μέχρι την ώρα που θα έρθεις στο σχολείο;

Β΄ φάση: Αναδιήγηση παραμυθιού

1. Η Μάρω πάει στην παραλία
2. Ο Τρυπολαγουδάκης

Γ΄ φάση: Διήγηση παραμυθιού ή ιστορίας

Ομοίως με την Α΄ και Β΄ Περίοδο

Δ΄ φάση: Μονόλογος

1. Τραγούδι

Σ' αυτήν την περίοδο, που είναι και η τελευταία, τα παιδιά πλέον εμφανίζονται αρκετά εξοικειωμένα με την παρουσία του κασετόφωνου, και δεν έχουν αναστολές και άγχος κατά την μαγνητοφώνηση. Ο λόγος τους, ρέει άφθονος, εμπλουτισμένος με καινούργιες λέξεις και ακόμα περισσότερους προσδιορισμούς και λεπτομέρειες. Μάλιστα, λανθασμένες φράσεις γίνονται συνειδητές και αμέσως διορθώνονται. Η εκούσια συμμετοχή τους και η καλή συνεργασία εξασφαλίζουν το σεβασμό του συνομιλητή τη στιγμή της μαγνητοφώνησης σε αντίθεση με την Α΄ και Β΄ περίοδο. Στο τέλος

της περιόδου ακολουθεί ακρόαση παρουσία όλων των παιδιών, κατά την οποία η χαρά και η έκπληξη στα μάτια τους είναι εμφανείς. Ακούνε, επαναλαμβάνουν και σχολιάζουν τη φωνή τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Για την καταμέτρηση τόσο των ουσιαστικών όσο και των ρημάτων χρησιμοποιήθηκαν ορισμένοι παράμετροι, διαφορετικοί σε κάθε περίπτωση.

Ουσιαστικά:

1. Καταγράφονται μόνο τα ουσιαστικά που εμπεριέχονται στις φράσεις των παιδιών και όχι της ερευνήτριας.
2. Όλα τα ουσιαστικά καταγράφονται στην ονομαστική ενικού.
3. Δεν καταγράφονται τα υποκοριστικά, αλλά οι λέξεις από τις οποίες προέρχονται, π.χ. ελέφαντας-ελεφαντάκι.
4. Δεκτές είναι όλες οι αναγραμματιζόμενες λέξεις, π.χ. τριγάκι (τιγράκι).
5. Ουσιαστικά των οποίων γίνεται χρήση τόσο του αρσενικού όσο και του θηλυκού, υπολογίζονται και τα δύο, π.χ. γάτος-γάτα.
6. Κύρια ονόματα, επώνυμα, ονόματα πόλεων, χωρών, εποχών, ονομασίες παιχνιδιών, τίτλοι έργων και εκπομπών, καταγράφονται.
7. Ονόματα συγκοπτόμενα καταγράφονται, π.χ. Ντίνα από Κωνσταντίνα.
8. Καταγράφονται όλες οι αυτοσχέδιες λέξεις των παιδιών, π.χ. κουνελίνα.
9. Υπολογίζονται όλες οι λέξεις που έχουν το ίδιο νόημα αλλά αποδίδονται με διαφορετικό τρόπο, π.χ. μαμά-μάννα-μητέρα.
10. Όσα ουσιαστικά χρησιμοποιούνται και ως κύρια ονόματα καταγράφονται μια φορά, π.χ. αρκούδα-Αρκούδα. Γενικά, όσες λέξεις επαναλαμβάνονται, καταγράφονται μια μόνο φορά.

11. Ξενόφερτες λέξεις γίνονται δεκτές, π.χ. Hondos Center.
12. Επίθετα που χρησιμοποιούνται στη θέση ουσιαστικού καταγράφονται, π.χ. παιδικά-μαγικά-αθλητικά. (βλ. Παράρτημα).

Ρήματα:

1. Καταγράφονται μόνο τα ρήματα που εμπεριέχονται στις φράσεις των παιδιών και όχι της ερευνήτριας.
2. Όλα τα ρήματα καταγράφονται στο Α' Ενικό Πρόσωπο της Ονομαστικής Ενεστώτα.
3. Όσα ρήματα επαναλαμβάνονται, καταγράφονται μία μόνο φορά.
4. Όσα ρήματα χρησιμοποιούνται κατά την ίδια περίοδο σε Ενεργητική και Παθητική φωνή, υπολογίζεται μόνο εκείνο της Ενεργητικής φωνής.
5. Δεκτά όλα τα αυτοσχέδια ρήματα των παιδιών, π.χ. Στρουμφίζω. (βλ. Παράρτημα).

Χρόνοι ρημάτων:

1. Τα ρήματα που βρίσκονται στο ίδιο πρόσωπο, την ίδια έγκλιση και τον ίδιο χρόνο καταγράφονται μόνο μια φορά.
2. Συγκοπτόμενες λέξεις καταγράφονται, π.χ. μπηκ' η γάτα.
3. Ρήματα της ίδιας έγκλισης, αλλά διαφορετικού προσώπου καταγράφονται μια μόνο φορά, π.χ. είπα-είπε. Αν, όμως, είναι διαφορετικής έγκλισης, καταγράφονται και οι δύο εγκλίσεις, π.χ. κοιμήθηκες (οριστική αορίστου)-να κοιμηθείς (υποτακτική αορίστου).
4. Όλα τα ρήματα καταγράφονται στο Α' Ενικό Πρόσωπο της έγκλισης και του χρόνου που βρίσκονται.
5. Καταγράφονται όλα τα ρήματα Ενεργητικής και Παθητικής φωνής.

6. Όλες οι λέξεις καταγράφονται με τον κανονικό τους τύπο, ακόμα και αυτές που δεν χρησιμοποιούνται σωστά από τα παιδιά, π.χ. λέγαν αντί έλεγαν, βάλαν αντί έβαλαν.
7. Οι υποτακτικές που ανήκουν στον Εξακολουθητικό και Στιγμαϊό Μέλλοντα καταγράφονται μόνο στον Εξακολουθητικό, π.χ. θα κάνω. (βλ. Παράρτημα).

Μορφωτικό επίπεδο γονέων:

Προκειμένου να διαπιστωθεί η ενδεχόμενη επιρροή του μορφωτικού επιπέδου των γονέων στη γλωσσική εξέλιξη των παιδιών, ο λόγος των τελευταίων αξιολογήθηκε στα εξής:

1. Χρήση ολοκληρωμένων και πολύπλοκων προτάσεων .
2. Ορθή συντακτική δομή της πρότασης.
3. Διακριτή χρήση επιρρημάτων.
4. Εμπλουτισμός λεξιλογίου και αποφυγή επαναλαμβανόμενων λέξεων.
5. Αποφυγή χρήσης υποκοριστικών.

Ρήγας:

Ο λόγος του Ρήγα του οποίου και οι δύο γονείς είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου παρουσίασε τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

Οι προτάσεις στην πλειοψηφία τους εμφανίζονται με ολοκληρωμένη πολύπλοκη συντακτική δομή. Π.χ. «Όταν με βρήκαν η μαμά και η μαμά της μαμάς μου, έπεσαν στα χόρτα κι έκλαιγαν». Η εμφάνιση επιρρημάτων είναι αισθητή, ενώ γίνεται ιδιαίτερη χρήση του «ναι» και του «όχι». Το λεξιλόγιό του δεν περιορίζεται σε ένα συγκεκριμένο αριθμό λέξεων αλλά διαρκώς ενισχύεται με νέες. Π.χ. Μπίν Λάντεν, Ινδία, Ελλάδα. Μάλιστα η χρήση υποκοριστικών είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Ιφιγένεια:

Οι γονείς της Ιφιγένειας είναι και οι δύο απόφοιτοι Λυκείου. Εάν αυτό έχει αντίκτυπο στο γλωσσικό μηχανισμό της πρώτης τότε παρατηρήθηκαν τα εξής:

Οι προτάσεις της είναι σύνθετες και ολοκληρωμένες με πολλούς προσδιορισμούς. Μάλιστα χαρακτηριστικό αυτών είναι η επαναλαμβανόμενη χρήση της λέξης «και» κατά το ενδιάμεσο των προτάσεων, προκειμένου να εξασφαλίσει τη σύνδεσή τους. Επιπλέον, οι περισσότερες φράσεις αρχίζουν με το σύνδεσμο «και» ακολουθούμενο από κάποιο επίρρημα. Π.χ. Και μετά, Και τότε, ενώ η χρήση των επιρρημάτων γενικότερα, εμφανίζεται ιδιαίτερα εκτεταμένη. Όσο αφορά στο λεξιλόγιο, φαίνεται να εμπλουτίζεται σταδιακά, και οι λέξεις των οποίων χρήση γίνεται το υποκοριστικό τους, είναι αρκετά περιορισμένες.

Π.χ. «Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας παππούς και αυτός ο παππούς δεν είχε παρέα, ήτανε μόνος του. Και επειδή ήτανε μόνος του έφτιαξε ένα κουκλάκι. Και αυτό το κουκλάκι ζωντάνεψε.....Και μετά, κατά λάθος, ο Πινόκιο μεταμορφώθηκε σε γαϊδουράκι».

Χριστίνα:

Οι γονείς της Χριστίνας τελείωσαν επίσης, το Λύκειο. Κατά τη διάρκεια των τριών περιόδων παρατηρήθηκαν τα εξής γλωσσικά στοιχεία στο λόγο της:

Οι φράσεις που χρησιμοποιεί η Χριστίνα είναι πολύ «κοφτές», με ελάχιστους προσδιορισμούς και περιορίζονται στη μορφή Υποκείμενο-Ρήμα-Αντικείμενο. Π.χ. «Παίζουμε με την αδερφή μου, έχει πλαστελίνες». Η σύνταξη που συχνά χρησιμοποιείται δεν είναι ορθή. Π.χ. «Μετά, τα Κινεζάκια πήγαν όλοι να καθίσουν να πιουν καφέ», «Μετά, σε λίγο, κοιμηθήκαμε». Μάλιστα φαίνεται ότι η επανάληψη των λέξεων είναι έντονη όπως π.χ. η λέξη «μετά» στην αρχή κάθε φράσης. Το λεξιλόγιο είναι ιδιαίτερα περιορισμένο και περιλαμβάνει φωνολογικά σύνολα που πιστοποιούν ότι το παιδί δεν τα έχει κατακτήσει πλήρως. Π.χ. Κατηχηκό (Κατηχητικό), Παπούλες, Καρούμπα (Καμπούρα), Τραγουδιά. Τέλος, τα επιρρήματα είναι πολύ συγκεκριμένα και δεν αυξάνονται στον αριθμό τους, σε αντίθεση με τα υποκοριστικά που πλεονάζουν.

Μαρία:

Η Μαρία της οποίας οι γονείς φοίτησαν μέχρι την τελευταία τάξη του Δημοτικού και είναι αλλοδαποί, εμφανίζει έναν αρκετά περιορισμένο κώδικα επικοινωνίας. Ειδικότερα:

Οι προτάσεις της είναι «κοφτές» και οι προσδιορισμοί που χρησιμοποιούνται εμφανίζονται προς το τέλος της Β΄ Περιόδου. Ενώ συντακτικά οι φράσεις είναι ορθές, γραμματικά παρατηρούνται αρκετά λάθη. Π.χ. «Και είχε ένας καπνός», «Βρήκε ένας κακός λύκος», «Έβρεξε χιόνι». Το λεξιλόγιο είναι πολύ περιορισμένο ενώ εμφανής είναι και ο αναγραμματισμός λέξεων. Π.χ. τριγάκι (τιγράκι), μαμουδάκι (μαϊμουδάκι), ρορόι (ρολόι). Τα επιρρήματα και υποκοριστικά είναι περιορισμένα στη χρήση τους, ωστόσο επαναλαμβάνονται συνεχώς στις γλωσσικές τους εκφράσεις.

Μαριάννα:

Ο λόγος της Μαριάννας, της οποίας και οι δύο γονείς τελείωσαν το Δημοτικό, εμφανίζει σύνθεση ολοκληρωμένων προτάσεων, στις οποίες όμως, επαναλαμβάνονται οι ίδιες λέξεις και παρατηρείται πληθώρα ρημάτων.

Π.χ. «Ναι, και χορεύαμε μαζί, παίζαμε, ζωγραφίζαμε μαζί, ζωγραφίζαμε το ίδιο εμείς οι δύο και ζωγραφίζουμε πάλι το ίδιο τώρα, γιατί έχουμε συνηθίσει και μας αρέσει».

Οι φράσεις έχουν μια ολοκληρωμένη μορφή και δεν είναι ατελείς. Το λεξιλόγιο κάθε τρίμηνο ενισχύεται με επιρρήματα, ουσιαστικά και ρήματα.

Χρύσα:

Η Χρύσα, που οι γονείς της αποφοίτησαν από το Λύκειο, στις γλωσσικές ανταλλαγές της εκφράζεται ως εξής:

Οι φράσεις στην πλειοψηφία τους είναι ολοκληρωμένες και έχουν μια ορθή συντακτική και γραμματική μορφή. Υπάρχει μια διαδοχική σειρά ορθών προτάσεων από άποψη γραμματικής και συντακτικής μορφής, οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με τη λέξη «και», ενώ συχνά εμφανίζεται και η λέξη «μετά». Το λεξιλόγιο ενισχύεται εντυ-

πωσιακά με ρήματα, επιρρήματα και ουσιαστικά. Πολλά από τα τελευταία, μάλιστα, χρησιμοποιούνται με την υποκοριστική τους μορφή.

Απόστολος:

Η μόρφωση του πατέρα και της μητέρας του Απόστολου φτάνει στο επίπεδο του Λυκείου. Ενδεχομένως αυτό να επηρεάζει τον κώδικα επικοινωνίας του ίδιου ο οποίος χρησιμοποιεί μια σειρά πολύπλοκων προτάσεων, ολοκληρωμένων, με ορθή συντακτική και γραμματική δομή.

Π.χ. «Ο Σεφερλής έχει πάρα πολύ γέλιο, κάνει πολλές πλάκες, πάρα πολλές που μπορεί να γελάσει όλος ο κόσμος. Ας πούμε για παράδειγμα:.....».

Το λεξιλόγιό του παρουσιάζει καταφανή εξέλιξη σε ουσιαστικά, ρήματα και επίθετα ενώ τα υποκοριστικά δεν κατέχουν κυρίαρχη θέση στο λόγο του εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις. Π.χ. «Αλλά εμένα μ' αρέσουν τα κοτοπουλάκια.....».

Τέλος, χαρακτηριστικό του Απόστολου είναι οι ιδιωτισμοί που χρησιμοποιεί. Π.χ. «Τι κάνετε αυτού;», «Ηπρόπερσ».

Μαρία:

Η Μαρία χρησιμοποιεί έναν πιο περιορισμένο γλωσσικό κώδικα, παρ' όλο που οι γονείς της αποφοίτησαν από το Λύκειο.

Συντακτικά κάποιες φράσεις της δεν είναι ορθές. Π.χ. «Ύστερα, φρόντιζε τα λουλουδάκια της για να τα ποτίσει». Κάποιες άλλες μένουν ανολοκλήρωτες και επαναλαμβάνονται πολλές φορές μέχρι να φτάσουν στην τελική τους μορφή.

Π.χ. «Εγώ την Κυριακή που μας πέρασε είχα πάει εκεί, είχαμε πάει εκεί, εκεί στις Αλυκές, και όταν γυρίζαμε, όταν γυρίζαμε είχαμε δει ένα, είχαμε δει ένα, να εκεί που έχει άλογα και μπήκαμε μέσα για να δούμε τα άλογα τι κάνανε».

Παρατηρείται εμπλουτισμός λεξιλογίου, ενώ οι επαναλήψεις κάποιων φωνολογικών συνόλων είναι πολυάριθμες. Ιδιαίτερα η χρήση του «εγώ» και του «έχω» είναι εκτεταμένη, ενώ η χρήση της λέξης «αυτού» υποδηλώνει την επιρροή από την τοπική διάλεκτο της περιοχής. Τέλος ως προς τα υποκοριστικά δεν παρατηρείται πλεονασμός.

Πηγές λεκτικών συνόλων:

Για τον εντοπισμό των πηγών από τις οποίες τα νήπια οικειοποιούνται τα φωνολογικά τους σύνολα, αρχικά δημιουργούνται οι εξής κατηγοριοποιήσεις λέξεων: τηλεόραση, οικογενειακό περιβάλλον και γενικότερα ο χώρος που μεγαλώνει το παιδί, καθώς τα παραμύθια και τα παιχνίδια που διατηρούν καθημερινή και αναπόφευκτη επαφή. Στην πορεία, όμως, φαίνεται ότι χρησιμοποιούν και λέξεις που αποτελούν μια ξεχωριστή ταξινόμηση. Έτσι, στην τελική κατάταξη συμπληρώνεται η κατηγορία της γεωγραφίας, δηλαδή των χώρων που αναφέρουν τα παιδιά, και της πολιτικής. Για ευκολότερη κατανομή το ενδιαφέρον εστιάζεται μόνο στα ουσιαστικά και όχι σε οποιαδήποτε άλλες λέξεις θα μπορούσαν να ενταχθούν σε κάποιο περιβάλλον. (βλ. Παράρτημα).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

1^{ος} ΣΤΟΧΟΣ: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ-ΡΗΜΑΤΩΝ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ	ΡΗΜΑΤΑ
1196	629

Πίνακας 1.

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στις γλωσσικές τους ανταλλαγές, χρησιμοποιούν περισσότερα ουσιαστικά απ' ότι ρήματα. Μάλιστα η διαφορά τους είναι σημαντική αφού τα ουσιαστικά στον αριθμό τους είναι 1196, ενώ τα ρήματα φτάνουν μόλις τα 629.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

	ΒΟΛΟΣ	ΔΙΜΗΝΙ
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	170	123
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	216	166
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	270	251
ΣΥΝΟΛΟ	656	540

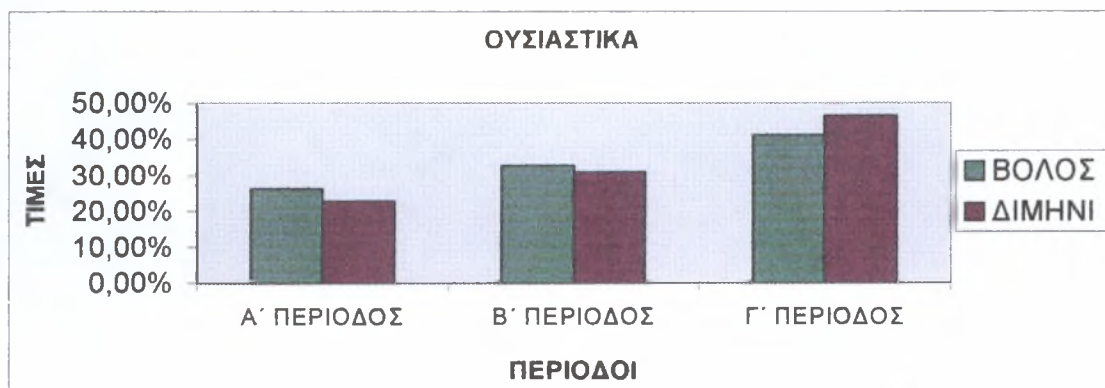
Πίνακας 2.

	ΒΟΛΟΣ	ΔΙΜΗΝΙ
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	26,03%	22,82%
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	32,92%	30,79%
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	41,15%	46,48%

Πίνακας 3.

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τον αριθμό των ουσιαστικών που είπαν τα παιδιά σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους τόσο στο αγροτικό όσο και στο αστικό νηπιαγωγείο, ενώ ο Πίνακας 3 εμφανίζει τους αριθμούς αυτούς σε ποσοστά. Παρατηρείται ότι και στις δύο περιπτώσεις τα ουσιαστικά αυξάνονται για κάθε χρονική περίοδο. Ειδικότερα, για το **αστικό** νηπιαγωγείο θα λέγαμε ότι: κατά την Α΄ Περίοδο οι λέξεις αντιπροσωπεύουν το 26,03% του συνόλου, δηλαδή είναι μόνο 170. Τη Β΄ Περίοδο σημειώνεται μια αύξηση της τάξης του 6,98%. Έτσι από 170 που ήταν αρχικά τώρα φτάνουν τα 216 (32,92%). Από τη Β΄ έως την Γ΄ Περίοδο τα ουσιαστικά εξακολουθούν να έχουν ανοδική πορεία. Το ποσοστό τους είναι 41,15%, δηλαδή 270 ουσιαστικά. Στην περίπτωση αυτή η αύξηση είναι 8,23%. Συνεπώς, το χρονικό διάστημα μεταξύ Α΄ και Γ΄ Περιόδου τα νήπια εμπλουτίζουν τα ουσιαστικά του λεξιλογίου τους κατά 15,12%.

Σχετικά με το **αγροτικό** νηπιαγωγείο κατά τις τρεις περιόδους παρατηρούνται τα εξής: Την Α΄ Περίοδο τα ουσιαστικά αντιπροσωπεύουν το 22,82%, δηλαδή φτάνουν τα 123. Τη Β΄ κατά σειρά Περίοδο εμφανίζουν αύξηση του ύψους 7,97%. Έτσι, από 123 που ήταν αρχικά τώρα είναι 166 (30,79%). Από Β΄ έως και την Γ΄ Περίοδο η άνοδος είναι ακόμα μεγαλύτερη (15,69%) και μετατρέπει το ποσοστό σε 46,48%, δηλαδή 251 ουσιαστικά. Το χρονικό διάστημα της έρευνας τα νήπια του αγροτικού νηπιαγωγείου, εμπλουτίζουν το γλωσσικό τους οπλοστάσιο κατά το 23,66%. Τα αποτελέσματα του συγκεκριμένου στόχου φαίνονται και στο ακόλουθο σχεδιάγραμμα.

Σχεδιάγραμμα 1.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι και στους δύο τύπους νηπιαγωγείων παρατηρείται σταδιακή ενίσχυση των ουσιαστικών τους. Μάλιστα, στις δύο πρώτες Περιόδους τα παιδιά του αστικού νηπιαγωγείου φαίνεται να χρησιμοποιούν περισσότερα ουσιαστικά απ' ότι του αγροτικού. Αντίθετα, την Γ' Περίοδο τα ουσιαστικά των νηπίων στο Διμήνι, υπερಿಸχύνουν από τα ουσιαστικά των νηπίων στο Βόλο.

ΡΗΜΑΤΑ

	ΒΟΛΟΣ	ΔΙΜΗΝΙ
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	93	74
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	112	90
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	123	137
ΣΥΝΟΛΟ	328	301

Πίνακας 4.

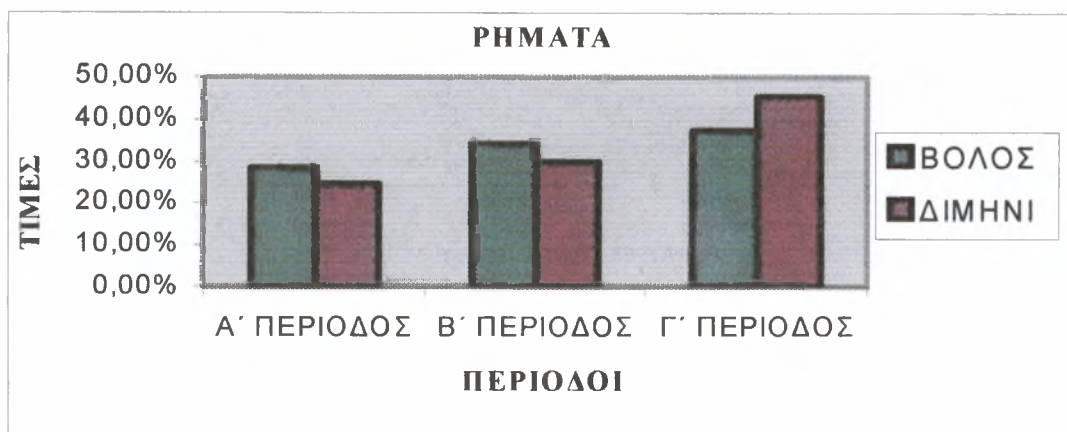
	ΒΟΛΟΣ	ΔΙΜΗΝΙ
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	28,35%	24,58%
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	34,14%	29,90%
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	37,5%	45,51%

Πίνακας 5.

Οι παραπάνω πίνακες, παρουσιάζουν τον αριθμό των ρημάτων και τα αντίστοιχα ποσοστά τους τόσο για το αστικό όσο και για το αγροτικό νηπιαγωγείο. Όπως φαίνεται το σύνολο των ρημάτων που χρησιμοποιούν τα παιδιά είναι σχεδόν ίδιο και στα δύο νηπιαγωγεία (328 στο αστικό και 301 στο αγροτικό). Ειδικότερα όσο αφορά στο **αστικό**, τα ρήματα που εκφράζουν τα νήπια την Α' Περίοδο αντιστοιχούν το 28,35% (93 ρήματα), ενώ τη Β' Περίοδο αυξάνονται κατά 5,79%, για να φτάσουν το 34,14% (112 ρήματα). Αντίθετα μεταξύ των τελευταίων Περιόδων η αύξηση είναι μόνο 3,36%. Αυτό σημαίνει ότι το ποσοστό των ρημάτων είναι 37,5% (123 ρήματα). Άρα, από την Α' έως και την Γ' Περίοδο τα νήπια έκαναν μια αύξηση του ύψους 9,15%.

Τα αποτελέσματα δεν είναι ίδια και για το αγροτικό νηπιαγωγείο, αφού την Α' Περίοδο το ποσοστό είναι 24,58% (74 ρήματα). Τη Β', παρατηρείται μια μικρή άνο-

δος 5,32% , που θα ανεβάσει το ποσοστό στο 29,90% (90 ρήματα). Εντυπωσιακή εξέλιξη, όμως, παρουσιάζεται την Γ΄ Περίοδο με το ποσοστό να ανεβαίνει κατά 15,61%. Δηλαδή, τα ρήματα αντιπροσωπεύουν το 45,51% (137) του συνολικού αριθμού τους. Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι όλη τη διάρκεια της έρευνας τα νήπια σημείωσαν σημαντική αύξηση (20,93%), σε αντίθεση με τα νήπια αστικού νηπιαγωγείου που είχαν μια εξέλιξη της τάξης του 9,15%. Όλη αυτή η αλλαγή γίνεται περισσότερο κατανοητή στο παρακάτω σχεδιάγραμμα.

Σχεδιάγραμμα 2.

Από το σχεδιάγραμμα εύκολα γίνεται φανερή η ανοδική εξέλιξη που παρουσιάζουν τα ρήματα στις γλωσσικές ανταλλαγές των νηπίων και των δύο νηπιαγωγείων. Την Α΄ και τη Β΄ Περίοδο τα παιδιά του αστικού νηπιαγωγείου εκφράζουν περισσότερα ρήματα σχετικά με το αγροτικό, γεγονός που δεν παρατηρείται την Γ΄ Περίοδο όπου εμπλουτίζεται με ταχύτερους ρυθμούς το λεξιλόγιο του 2^{ου} νηπιαγωγείου.

2^{ος} ΣΤΟΧΟΣ: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΟΛΟΥ

	ΕΝΕΣΤ.	ΠΑΡΑΤ.	ΑΟΡΙΣΤ.	ΕΞΑΚ. ΜΕΛΛ.	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛ.	ΠΑΡΑΚ.	ΥΠΕΡΣ.	ΤΕΤΕΛ. ΜΕΛΛ.
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	40	29	67	2	3	3	4	0
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	39	32	107	4	9	1	3	0
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	72	41	115	1	17	1	6	1
ΣΥΝΟΛΟ	151	102	289	7	29	5	13	1

Πίνακας 6.

	ΕΝΕΣΤ.	ΠΑΡΑΤ.	ΑΟΡΙΣΤ.	ΕΞΑΚ. ΜΕΛΛ.	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛ.	ΠΑΡΑΚ.	ΥΠΕΡΣ.	ΤΕΤΕΛ. ΜΕΛΛ.
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	26,49%	28,43%	23,18%	28,57%	10,34%	60%	30,76%	0%
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	25,82%	31,37%	37,02%	57,14%	31,03%	20%	23,07%	0%
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	47,68%	40,19%	39,79%	14,28%	58,62%	20%	46,15%	100%

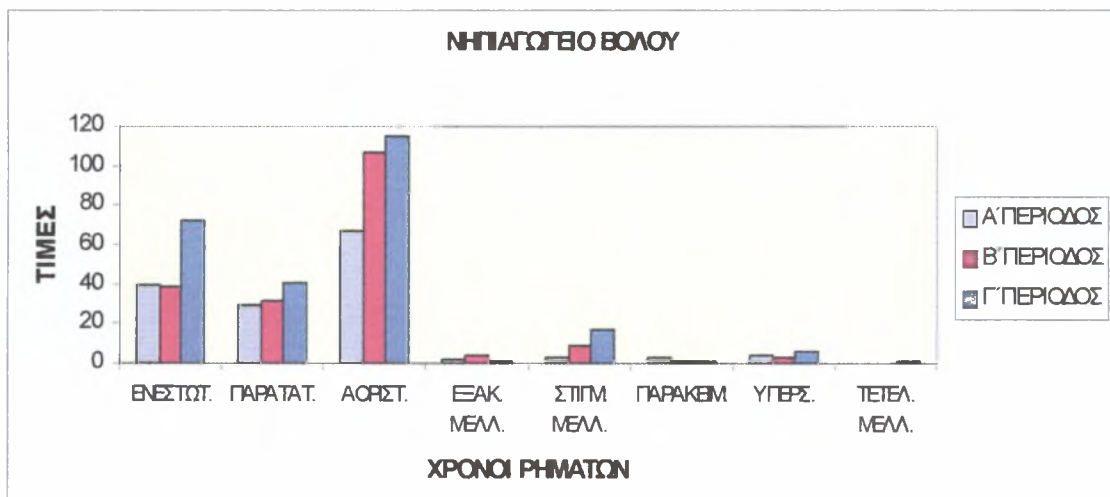
Πίνακας 7.

Ο πίνακας 6, περιλαμβάνει τον αριθμό των ρημάτων για καθένα από τους χρόνους που χρησιμοποίησαν τα παιδιά, και ο πίνακας 7, την αντιστοιχία τους σε ποσοστό. Είναι φανερό ότι το διάστημα των τριών περιόδων διατυπώθηκαν ρήματα σε όλους τους χρόνους (Ενεστώτα, Παρατατικό, Αόριστο, Εξακολ. Μέλλοντα, Στιγμ. Μέλλοντα, Παρακείμενο και Υπερσυντέλικο). Μάλιστα, την Γ΄ Περίοδο γίνεται χρήση και του Τετελεσμένου Μέλλοντα. Ο χρόνος στον οποίο διατυπώνονται τα περισσότερα ρήματα, από την Α΄ κιόλας Περίοδο, είναι ο Αόριστος (289).

Όπως δείχνουν τα αποτελέσματα, από την Α΄ έως και την Γ΄ Περίοδο, για κάθε χρόνο χωριστά εμφανίζονται αυξομειώσεις. Στον **Ενεστώτα** τα ρήματα που εκφράζονται όλη τη διάρκεια είναι 151, εκ των οποίων το 26,49% αυτών (40 ρήματα), καταγράφεται μόνο την Α΄ Περίοδο. Τη δεύτερη μειώνονται ελάχιστα στο 25,82% (39 ρήματα), ενώ την Τρίτη αυξάνονται σημαντικά για να φτάσουν το ποσοστό του 47,68% (72 ρήματα). Στον **Παρατατικό** σημειώνεται συνεχόμενη αύξηση από τα παιδιά του αστικού νηπιαγωγείου. Την Α΄ Περίοδο τα ρήματα αντιπροσωπεύουν το 28,43% (29 ρήματα) του συνολικού αριθμού τους (102). Τη δεύτερη εμπλουτίζονται και αγγίζουν το ποσοστό του 31,37% (32 ρήματα), ενώ την τελευταία περίοδο το 40,19% (41 ρήματα). Η μεγαλύτερη άνοδος, όμως, σημειώνεται στον **Αόριστο**. Αρχικά τα νήπια αποδίδουν 67 λέξεις (23,18%), στη συνέχεια εκφράζουν 107 (37,02%), και στο τέλος της έρευνας τα ρήματα αυτού του Παρελθοντικού χρόνου συμπληρώνουν τα 115, δηλαδή 39,79%.

Οι υπόλοιποι χρόνοι είναι λιγότερο εμφανείς στις γλωσσικές ανταλλαγές των παιδιών. Τα ρήματα του **Εξακολουθητικού Μέλλοντα**, όλη τη χρονιά είναι στον αριθμό τους μόνο 7. Από αυτά το 28,57%, δηλαδή 2 ρήματα, λέγονται κατά την Α΄ Περίοδο. Τη δεύτερη διπλασιάζονται και από 2 που είναι αρχικά, γίνονται 4 (57,14%). Την Γ΄ Περίοδο δεν εμφανίζεται η αναμενόμενη αύξηση. Αντίθετα, τα ρηματικά σύνολα μειώνονται στο 14,28%, και έτσι εντοπίζεται μόνο 1. Δεν συμβαίνει το ίδιο, όμως, και στο **Στιγμιαίο Μέλλοντα**. Αρχικά διατυπώνονται 3 ρήματα (10,34%), έπειτα 9 (31,03%) και τέλος 17 λέξεις (58,62%). Δηλαδή στο σύνολό τους είναι 29 ρήματα σε Στιγμιαίο Μέλλοντα, πολύ περισσότερα απ' ό,τι σε Εξακολουθητικό.

Ένας από τους χρόνους που εμφανίζει σταδιακή μείωση λέξεων, είναι ο **Παρακείμενος** με 5 ρήματα συνολικά. Ενώ την Α΄ Περίοδο γίνεται χρήση του 60% αυτών (3 ρήματα), τη δεύτερη το ποσοστό μειώνεται σε 20% και συνεπώς χρησιμοποιείται μόνο 1 ρήμα. Ομοίως και την Γ΄ Περίοδο. Μεγαλύτερη καταγραφή ρημάτων γίνεται στον **Υπερσυντέλικο** (13 ρήματα). Από αυτά το 30,76% αντιστοιχεί σε 4 ρήματα στην πρώτη φάση της έρευνας. Τη δεύτερη μειώνεται στο 23,07%, δηλαδή στα 3 ρήματα ενώ την τελευταία αυξάνεται κατά το διπλάσιο. Συνεπώς, οι λέξεις που εντοπίζονται σε Υπερσυντέλικο χρόνο, την αντίστοιχη φάση είναι 6 (46,15%). Τέλος, σε όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας διατυπώνεται 1 μόνο ρήμα σε **Τελεσμένο Μέλλοντα**, και μάλιστα την τελευταία περίοδο. Η παραπάνω ανάλυση γίνεται περισσότερο κατανοητή από το ακόλουθο σχεδιάγραμμα.

Σχεδιάγραμμα 3.

Όπως φαίνεται, ο Παρατατικός, ο Αόριστος και ο Στιγμαίος Μέλλοντας παρουσιάζουν ανοδική πορεία στη διάρκεια των τριών Περιόδων. Αντίθετα στους υπόλοιπους, παρατηρούνται αυξομειώσεις. Οποσδήποτε, όμως, η μεγαλύτερη εξέλιξη και σταδιακός εμπλουτισμός ρηματικών συνόλων σημειώνεται στον Αόριστο, τουλάχιστον για τα παιδιά του αστικού νηπιαγωγείου.

ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΙΜΗΝΙΟΥ

	ΕΝΕΣΤ.	ΠΑΡΑΤ.	ΑΟΡΙΣΤ.	ΕΞΑΚ. ΜΕΛΛ.	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛ.	ΠΑΡΑΚ.	ΥΠΕΡΣ.
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	33	16	57	1	7	2	7
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	39	23	73	3	10	3	21
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	61	45	98	3	14	0	27
ΣΥΝΟΛΟ	133	84	228	7	31	5	55

Πίνακας 8.

	ΕΝΕΣΤ.	ΠΑΡΑΤ.	ΑΟΡΙΣΤ.	ΕΞΑΚ. ΜΕΛΛ.	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛ.	ΠΑΡΑΚ.	ΥΠΕΡΣ.
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	24,81%	19,04%	25%	14,28%	22,58%	40%	12,72%
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	29,32%	27,38%	32,01%	42,85%	32,25%	60%	38,18%
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ	45,86%	53,57%	42,98%	42,85%	45,16%	0%	49,09%

Πίνακας 9.

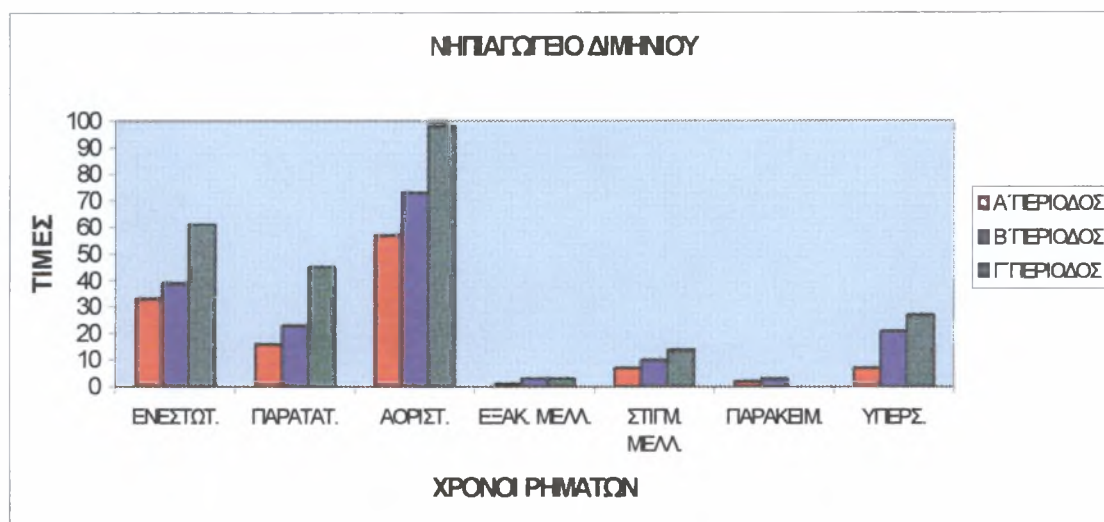

Ο πίνακας 8, περιλαμβάνει τον αριθμό των ρημάτων που χρησιμοποιήθηκαν σε κάθε χρόνο και για κάθε Περίοδο, από παιδιά αγροτικού νηπιαγωγείου. Αντίστοιχα, ο πίνακας 8, τα αναπαριστά σε ποσοστά. Απ' ότι φαίνεται και τα νήπια αυτού του τύπου νηπιαγωγείου, κάνουν χρήση όλων των χρόνων εκτός από τον Συντελεσμένο Μέλλοντα. Μάλιστα σε κάθε περίπτωση παρατηρείται ανοδική εξέλιξη, μεγαλύτερη από την αντίστοιχη του αστικού νηπιαγωγείου.

Ειδικότερα στο χρόνο **Ενεστώτα**, εντοπίζονται 133 ρήματα, εκ των οποίων το 24,81% (33 ρήματα) διατυπώνεται στο διάστημα της Α' Περιόδου. Τη Β' Περίοδο το ποσοστό αυξάνεται ακόμα περισσότερο και φτάνει το 29,32% (39 ρήματα), ενώ στο τέλος της Γ' Περιόδου τα νήπια κάνουν σημαντικές κατακτήσεις αφού ανεβάζουν τον αριθμό των λέξεών τους στις 61 (45,86%). Οι λέξεις στον **Παρατατικό** (84) δεν ισοδυναμούν με του Ενεστώτα, ωστόσο η εξέλιξη κι εδώ είναι ορατή. Έτσι, ενώ αρχικά το ποσοστό τους είναι μόνο 19,04% (16 ρήματα), στην πορεία αυξάνεται σε 27,38% (23 ρήματα). Σχεδόν διπλάσια είναι η αύξηση από την Β' έως την Γ' Περίοδο. Τα ρηματικά σύνολα γίνονται 45, δηλαδή αντιπροσωπεύουν το 53,57% του συνολικού αριθμού τους. Ο **Αόριστος** είναι ο χρόνος που και στα παιδιά αγροτικού νηπιαγωγείου συγκεντρώνει το υψηλότερο νούμερο (228). Από την Α' Περίοδο φαίνεται ότι υπερτερεί συγκριτικά με τους άλλους χρόνους, αφού επισημαίνονται 57 ρήματα, δηλαδή το 25% του συνόλου. Τη Β' Περίοδο ενισχύονται κατά 13. Συνεπώς από 57 που ήταν αρχικά, γίνονται 73 (32,01%). Ομοίως και στην Γ' Περίοδο στην οποία αντιστοιχούν 98 ρήματα (42,98%).

Στον **Εξακολουθητικό Μέλλοντα** η εικόνα που εμφανίζεται δεν είναι η ίδια. Καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας τα νήπια διατυπώνουν μόνο 7 ρήματα συνολικά εκ των οποίων το 1 (14,28%) κατά τη διάρκεια της Α' Περιόδου, και 3 (42,85%) για κάθε μία από τις Περιόδους Β' και Γ'. Σε αντίθεση με τον παραπάνω χρόνο που σημειώνεται κάποια στασιμότητα, ο **Στιγμιαίος Μέλλοντας** δείχνει εξελικτική πορεία, αν και είναι μικρή. Στην αρχή γίνεται χρήση μόνο 7 ρημάτων (22,58% του συνόλου). Έπειτα, 10 (32,25%) και τελικά 14άρων ρημάτων (45,16%). Ο **Παρακείμενος** είναι ο μόνος χρόνος στον οποίο τα νήπια δεν αποδίδουν πολλές λέξεις, παρά μόνο 5 και για τις τρεις φάσεις. Συγκεκριμένα, η πρώτη περιλαμβάνει 2 ρήματα (40%), και η δεύτερη 3 ρήματα (60%). Την τελευταία Περίοδο, στην παραγωγή προφορικού λόγου από

τα παιδιά προσχολικής ηλικίας δεν εντοπίζεται κανένα ρήμα σε Παρακείμενο. Τέλος ανοδική πορεία και χωρίς αυξομειώσεις παρατηρείται και στον **Υπερσυντέλικο**. Για κάθε Περίοδο φαίνεται ότι τα ποσοστά αυξάνονται από 12,72%, σε 38,18% και τελικά σε 49,09% και αντιπροσωπεύουν αντίστοιχα το 7, 21, 27 του συνολικού αριθμού ρημάτων (55).

Σχεδιάγραμμα 4.

Το σχεδιάγραμμα δείχνει την ανοδική πορεία που σημειώνουν τα νήπια του αγροτικού νηπιαγωγείου στην κατάκτηση των χρόνων των ρημάτων. Μάλιστα ο Αόριστος είναι ο χρόνος που χρησιμοποιείται περισσότερο στις γλωσσικές ανταλλαγές των νηπίων. Ακολουθούν ο Ενεστώτας και ο Παρατατικός, ενώ οι υπόλοιποι χρόνοι δεν γίνονται ιδιαίτερα διακριτοί.

3⁰⁵ ΣΤΟΧΟΣ: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΠΑΙΔΙΩΝ

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, η λειτουργία του γλωσσικού μηχανισμού των παιδιών προσχολικής ηλικίας, οπωσδήποτε επηρεάζεται από το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Φαίνεται ότι νήπια των οποίων οι γονείς διαθέτουν ένα «υψηλό» ή «καλό» επίπεδο μόρφωσης (Πανεπιστήμιο ή Λύκειο αντίστοιχα), χρησιμοποιούν περισσότερες ολοκληρωμένες προτάσεις, με ορθή σύνταξη, αρκετά εμπλουτισμένο λεξιλόγιο, πολλά επιρρήματα και μειωμένο αριθμό υποκοριστικών. Αντίθετα το νήπιο του

οποίου οι γονείς τελείωσαν και την τελευταία τάξη του Δημοτικού, χρησιμοποιεί έναν πιο περιορισμένο κώδικα, ο οποίος περιλαμβάνει μικρές προτάσεις, με αρκετά γραμματικά λάθη, πολλές επαναλήψεις, και λεξιλόγιο που εξελίσσεται με αρκετά βραδείς ρυθμούς. Ωστόσο, η διαπίστωση αυτή δεν μπορεί να γενικευτεί σε όλο το δείγμα.

Παρατηρείται ότι 2 από τα 6 παιδιά που οι γονείς τους τελείωσαν το Λύκειο δεν χρησιμοποιούν επεξεργασμένο κώδικα. Αντίθετα κάνουν συντακτικά και γραμματικά λάθη, κατέχουν συγκεκριμένα επιρρήματα και επαναλαμβάνουν τις ίδιες λέξεις. Αντίστοιχα 1 από τα 2 νήπια, που ο πατέρας και η μητέρα του τελείωσαν το Δημοτικό, εκφράζεται με μια σειρά ολοκληρωμένων φράσεων, με εμπλουτισμένο λεξιλόγιο που συνεχώς ενισχύεται με ουσιαστικά, ρήματα και επιρρήματα και κάνει ελάχιστες επαναλήψεις. Φαίνεται ότι η 3^η υπόθεση δεν επαληθεύεται πλήρως αφού παιδιά μορφωμένων ή μη γονέων μπορεί να χρησιμοποιούν επεξεργασμένο ή περιορισμένο κώδικα.

4^{ος} ΣΤΟΧΟΣ: ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΠΗΓΩΝ

T.V.	ΖΩΑ	ΧΩΡΟΙ	ΠΑΙ- ΧΝΙΔΙΑ	ΠΑΡΑ- ΜΥΘΙΑ	ΠΟΛΙ- ΤΙΚΗ	ΟΙΚΟ- ΓΕΝΕΙΑ	ΑΓΝΩ- ΣΤΕΣ
51	52	19	17	58	5	358	43

Πίνακας 10.

Ο Πίνακας 10, περιλαμβάνει τις πηγές από τις οποίες χρησιμοποιούν τις λέξεις των γλωσσικών ανταλλαγών τους, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας καθώς και κάποια ενδεικτικά νούμερα αυτών.

Φαίνεται ότι ο μαγικός κόσμος της τηλεόρασης, του ζωικού βασιλείου, των παιχνιδιών, των παραμυθιών, της γεωγραφίας, ακόμη και της πολιτικής, επιδρούν καθοριστικά στην εξέλιξη του γλωσσικού μηχανισμού. Πρωτεύοντα ρόλο, όμως, κατέχει το οικογενειακό περιβάλλον αφού εμφανίζει και τη μεγαλύτερη αναλογία λέξεων συγκριτικά με τις υπόλοιπες πηγές (358). Έπειτα ακολουθούν τα παραμύθια, ο κόσμος των ζώων και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας γενικότερα, με αριθμό λέξεων 58, 52 και 51 αντίστοιχα. Τέλος, λέξεις της πολιτικής και της γεωγραφίας (χώροι) χρησιμοποιούνται λιγότερο, ωστόσο κεντρίζουν το ενδιαφέρον των νηπίων. Εκτός από τα φωνολογικά σύνολα που μπορούν να καταταχτούν σε κάποια κατηγορία εμφανή, υ-

πάρχουν και εκείνα των οποίων η προέλευση είναι αμφίβολη ή διαφορούμενη. Στο σύνολό τους συμπληρώνουν τα 43. Τα αποτελέσματα του συγκεκριμένου στόχου απεικονίζονται αναπαραστατικά στο ακόλουθο σχεδιάγραμμα.

Σχεδιάγραμμα 5.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα γενικά επαλήθευσαν τις αρχικές υποθέσεις και έδωσαν μια σαφή εικόνα για την εξέλιξη και τον εμπλουτισμό του γλωσσικού οπλοστασίου των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Όσον αφορά στην αρχική υπόθεση, τα νήπια χρησιμοποιούν περισσότερα ουσιαστικά απ' ότι ρήματα κατά την παραγωγή προφορικού λόγου. Και οι δύο κατηγορίες λέξεων, όμως, σημειώνουν σταδιακή ανοδική πορεία τόσο στο αστικό όσο και στο αγροτικό νηπιαγωγείο. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της Α' και Β' Περιόδου, τα νήπια του αστικού νηπιαγωγείου έχουν καλύτερες επιδόσεις από τα νήπια του αγροτικού. Αντίθετα, την Γ' Περίοδο τα δεδομένα αντιστρέφονται και τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στο αγροτικό νηπιαγωγείο.

Επειδή ακριβώς τα αποτελέσματα αφορούν το συγκεκριμένο δείγμα και τα συγκεκριμένα νηπιαγωγεία, η ερμηνεία της παραπάνω αλλαγής πιθανόν να είναι η εξής: Στο διάστημα της Α' και Β' Περιόδου τα παιδιά του αστικού νηπιαγωγείου ενθαρρύνονται και παρακινούνται περισσότερο από τη νηπιαγωγό για γλωσσικές ανταλλαγές, μέσα από πολλές δραστηριότητες. Την ίδια στιγμή στο αγροτικό νηπιαγωγείο σχεδόν όλος ο χρόνος αφιερώνεται στο ελεύθερο παιχνίδι των παιδιών, επιβαρύνοντας σημαντικά την εφαρμογή οποιωνδήποτε γλωσσικών παιχνιδιών. Η κατάσταση αλλάζει την Γ' περίοδο και γι' αυτό ίσως παρατηρείται μια απρόσμενη εξέλιξη. Οπωσδήποτε σημαντικό ρόλο κατέχει και η συμβολή του οικογενειακού και γενικότερου περιβάλλοντος των παιδιών.

Εξίσου σημαντικά είναι και τα αποτελέσματα του δεύτερου στόχου, τα οποία δεν επαληθεύουν πλήρως τις αρχικές υποθέσεις. Βρέθηκε ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν όλους τους χρόνους (Ενεστώτα, Παρατατικό, Αόριστο, Εξακολουθητικό Μέλλοντα, Στιγμιαίο Μέλλοντα, Παρακείμενο, Υπερσυντέλικο) με εξαίρεση τον Συντελεσμένο Μέλλοντα, ο οποίος δεν χρησιμοποιείται σε καμία περίοδο. Οι περισσότεροι από αυτούς εμφανίζουν ανοδική πορεία εξέλιξης, ενώ ο χρόνος που διαθέτει τα υψη-

λότερα ποσοστά σε αστικό και αγροτικό νηπιαγωγείο είναι ο Αόριστος (Παρελθοντικός χρόνος). Μάλιστα η χρήση του στο αστικό νηπιαγωγείο υπερτερεί του αγροτικού.

Το γεγονός ότι ο Αόριστος είναι ο επικρατέστερος μεταξύ των ρηματικών χρόνων είναι εύλογο, αλλά όχι και αναμενόμενο. Σε όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας τα παιδιά καλούνται συχνά να ανατρέξουν στο παρελθόν και να θυμηθούν συμβάντα και περιστατικά. Άλλωστε οι αφηγήσεις, διηγήσεις και αναδιηγήσεις, είτε κατευθυνόμενες είναι, είτε αυθόρμητες, επιτρέπουν σημαντικά τη χρήση Αορίστου για αρτιότερη απόδοση του νοήματος. Σε αυτού του είδους τις γλωσσικές δραστηριότητες επιδίδονται συχνότερα τα νήπια του αστικού νηπιαγωγείου και ως εκ τούτου υπερέρχουν σε ποσοστό από το αντίστοιχο του αγροτικού. Η αισθητή απουσία του Συντελεσμένου Μέλλοντα ενδεχομένως να οφείλεται στη γενικότερη βιολογική και γνωστική ανάπτυξη του νηπίου, ενώ η χρήση του Τετελεσμένου Μέλλοντα μάλλον είναι ασυνείδητη.

Στις σημαντικές αυτές κατακτήσεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας, καθοριστική και αναμφισβήτητη είναι η επιρροή του μορφωτικού επιπέδου των γονέων (υπόθεση 3). Βρέθηκε ότι ο γλωσσικός κώδικας των πρώτων αντανακλά τον κώδικα επικοινωνίας των ενηλίκων. Αυτό δεν σημαίνει ότι νήπια, των οποίων οι γονείς διαθέτουν ανώτερη μόρφωση, χρησιμοποιούν απαραίτητα επεξεργασμένο κώδικα στις λεκτικές εκφράσεις τους. Αντίστοιχα παιδιά που μεγαλώνουν με γονείς κατώτερου μορφωτικού επιπέδου, δεν εκφράζονται κάνοντας χρήση ενός περιορισμένου κώδικα. Οποσδήποτε, η μόρφωση των ενηλίκων θεμελιώνει την κατάκτηση και εξέλιξη του λεξιλογίου των παιδιών, ωστόσο δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας αυτής της εξέλιξης.

Ουσιαστικό ρόλο κατέχει ο χρόνος που οι ίδιοι οι γονείς αφιερώνουν στην προαγωγή της γλώσσας των παιδιών τους. Όταν στο οικογενειακό περιβάλλον δεσπόζουν οι γλωσσικές ανταλλαγές και ο χρόνος ενασχόλησης με το παιδί γίνεται ιδιαίτερα σεβαστός από τους ενήλικες, τότε ανεξάρτητα από τη μόρφωσή τους, συμβάλλουν δραστικά στην ενίσχυση του προφορικού λόγου των νηπίων. Αντίθετα, γονείς που αδυνατούν να θυσιάσουν χρόνο της καθημερινότητάς τους για γλωσσικές ανταλλαγές με το παιδί τους, οποιαδήποτε μορφωτική κατάκτηση και αν έχουν, επιδρούν αρνητικά στο γλωσσικό πλούτο του νηπίου, ή έστω ενισχύουν τη στατική του κατάσταση.

Σημαντικό αποτέλεσμα της συγκεκριμένης έρευνας είναι οι πηγές από τις οποίες τα παιδιά αφομοιώνουν λέξεις. Τέτοιες, εκτός από την οικογένεια είναι η τηλεόραση και γενικά τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (εφημερίδες, περιοδικά κ.λ.π.), ο ξεχωριστός κόσμος των ζώων, παιχνιδιών και παραμυθιών καθώς και ο χώρος της γεωγραφίας και της πολιτικής. Οπωσδήποτε προκύπτουν και άλλες, αν εμβαθύνουμε στις κατηγοριοποιήσεις. Πάντως, ο εντοπισμός όλων των παραπάνω είναι εύλογος αν σκεφτούμε τον καταγισμό των πληροφοριών και γνώσεων που δέχονται σήμερα τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία. Η τεχνολογία εισχωρεί κυριολεκτικά στη ζωή τους, ενώ παραμύθια και παιχνίδια δελεάζουν τη φαντασία και αποτελούν έμφυτη ανάγκη της παιδικής ιδιοσυγκρασίας τους.

Σίγουρα η προσπάθεια για περαιτέρω έρευνα, θα οδηγήσει σε εντυπωσιακά και αξιόπιστα αποτελέσματα για την εξέλιξη του παιδικού λόγου. Το ενδιαφέρον μπορεί να εστιαστεί στον εντοπισμό και την καταγραφή επιρρημάτων, συνδέσμων, επιθέτων, υποκοριστικών, πτώσεων των ουσιαστικών και ρημάτων, χρήση ενεργητικής και παθητικής φωνής, χρήση ενικού και πληθυντικού αριθμού καθώς και στη συχνότητα εμφάνισής τους ανά χρονική περίοδο. Επίσης, ενδείκνυται η διερεύνηση άλλων πηγών, στις οποίες τα παιδιά εντρυφούν. Καθένα από τα παραπάνω αποτελεί σημαντικό ερέθισμα για παρατήρηση και διαπίστωση ενδεχόμενης εξέλιξης και ενίσχυσης του γλωσσικού μηχανισμού παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Οπωσδήποτε κάθε ερευνητική προσπάθεια μπορεί να εφαρμοστεί από τις παιδαγωγούς προκειμένου να διεξάγουν χρήσιμα συμπεράσματα και πολύτιμες πληροφορίες. Ακόμη, όμως και αν αυτό είναι ανέφικτο και χρονοβόρο στην πράξη, κάθε νηπιαγωγός οφείλει να δραστηριοποιηθεί στον τομέα της γλώσσας. Αυτό σημαίνει πως στην εφαρμογή του ημερήσιου προγράμματός της ξεχωριστή θέση πρέπει να κατέχει η «σφυρηλάτηση» της γλώσσας των νηπίων. Πολλαπλές δραστηριότητες πλαισιωμένες με γλωσσικά παιχνίδια και ασκήσεις θα κεντρίσουν το ενδιαφέρον των παιδιών για παραγωγή προφορικού λόγου.

Τέτοιες μπορεί να είναι: λογοπαίγνια, παιχνίδια με συλλαβές, υποκοριστικά, καταλήξεις, αντίθετα, συνώνυμα κ.τ.λ., λογοπαίγνια, διηγήσεις, αφηγήσεις, κουκλοθέατρο, δραματοποίηση, θεατρικό παιχνίδι, διασκευές ιστοριών και παραμυθιών, ποιήματα, μονόλογοι και συζητήσεις, και πολλές άλλες που μπορεί να ανακαλύψει η νηπιαγωγός σε συνεργασία με τα παιδιά. Άλλωστε τα ερεθίσματα που πηγάζουν από

τις γλωσσικές ανταλλαγές των τελευταίων είναι τόσα πολλά στον αριθμό τους, που επιτρέπουν την αξιοποίησή τους από μέρος της παιδαγωγού.

Εκτός από τις δραστηριότητες που μπορούν να υλοποιηθούν στον εσωτερικό χώρο του σχολείου, καθοριστικής σημασίας θα αποβούν κι εκείνες στο εξωτερικό περιβάλλον. Τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα η νηπιαγωγός, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της, οφείλει να συμπεριλάβει εκδρομές και επισκέψεις σε εξωτερικούς χώρους (π.χ. ζαχαροπλαστείο, μανάβικο, κ.τ.λ.). Αποτελεί σημαντικό ερέθισμα για τα παιδιά, αφού τα ενθαρρύνει να παρατηρούν, να εκφράζουν απορίες, να διατυπώνουν απόψεις και γενικά να εξωτερικεύουν τον εσωτερικό τους κόσμο, γεγονός που επιδρά καθοριστικά στην εξέλιξη της γλώσσας τους. Το λεξιλόγιό τους εμπλουτίζεται με νέες έννοιες που μέχρι τότε ενδεχομένως να μην είχαν αφομοιωθεί σωστά ή να ήταν τελείως άγνωστες, ενώ η διάθεση για παραγωγή προφορικού λόγου είναι έντονη.

Ας αναλογιστεί, λοιπόν, κάθε παιδαγωγός την τεράστια ευθύνη που έχει απέναντι στα παιδιά, ώστε να εφαρμόσει αποτελεσματικά δραστηριότητες γλωσσικού περιεχομένου, οι οποίες μάλιστα θα πλεονάζουν και θα εμφανίζονται σε κάθε ημερήσιο πρόγραμμα. Μόνο τότε το παιδί θα ενισχύσει το λεξιλόγιό του και θα επηρεάσει σημαντικά την εξέλιξη του γλωσσικού του μηχανισμού, του μοναδικού οργάνου έκφρασης και επικοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1998). *Γλωσσικό υλικό για το νηπιαγωγείο (Από τη θεωρία στην πράξη)*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1998). *Κατάρτιση φωνοθήκης στο σχολείο*. Βόλος: Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού. Π.Τ.Π.Ε. Θεσσαλίας.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1999). *Γλώσσα και λογοτεχνία στην εκπαίδευση (Πανεπιστημιακές σημειώσεις 2)*. Βόλος
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (2002). *Η γλώσσα στην προσχολική εκπαίδευση: προφορική επικοινωνία, ανάγνωση, γραφή και γραπτή έκφραση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αραβανής, Γ. (1994). Η ψυχογλωσσική θεώρηση του φαινομένου της γλώσσας. *Διαβάτης*, 345, 74-75.
- Bernstein, B. (1971). *Class, codes and control*. St. Albans: Paladin.
- Braine, M. (1963). The ontogeny of English phrase structure: The first phase. *Language*, 39, 1-13.
- Βοσνιάδου, Σ. (1992). *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας-Γλώσσα*. Αθήνα: Gutenberg.
- Chomsky, C. (1957). *Syntactic structures*. The Hague: Mouton.
- Clark, E. (1992). Η κατασκευή ενός λεξιλογίου: λέξεις για αντικείμενα, πράξεις και σχέσεις. Στο Βοσνιάδου, Σ. *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας-Γλώσσα*. (σελ.48-67). Αθήνα: Gutenberg.
- Γιαννικοπούλου, Α., & Ομάδα εργασίας. (1999). *Προαναγνωστικές δεξιότητες- Μαθήματα με τα φωνήματα*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών.
- Γιάννουλης, Σ. Ν., & Μπάρδης, Π. Δ. (1998). *Η διδασκαλία στα πλαίσια του νηπιαγωγείου-Γενική διδακτική*. Αθήνα
- Γκόλιαρης, Χ. (1985). Η προφορική έκφραση: μια προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος στο δημοτικό σχολείο. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 22, 79-87.
- Γκόλιαρης, Χ. (1993). *Πρόσκτηση και καλλιέργεια της γλωσσικής έκφρασης (προφορικής και γραπτής) στο δημοτικό σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Ζέφυρος.
- Δερβίσης, Σ. Ν. (1998). *Διδακτική της πρώτης ανάγνωσης και γραφής: νέο διδακτικό μοντέλο πρώτης ανάγνωσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ελληνικός Γλωσσικός Όμιλος. (1986). *Ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Καρδαμίστα.

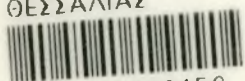
- Fraser, C., Bellugi, U. & Brown, R. (1963). Control of grammar in imitation, comprehension and production. *Journal of Verbal Learning & Verbal Behavior*, 2, 121-35.
- Κάντζου, Ε., & Χατζή, Χ. (1996). Η ελληνικά γλώσσα και το μικρό παιδί: μια πειραματική εφαρμογή στο νηπιαγωγείο. *Διαδρομές*, 44, 254-259.
- Καραγιάννη, Ε. Γ. (1990). Η γλώσσα και τα σχολικά βιβλία. *Προεκτάσεις στην Εκπαίδευση*, 2, 64-66.
- Κατή, Δ. (1981, Μάιος). *Η κατάκτηση του νέο-ελληνικού ρήματος από το παιδί*. Πρακτικά της 2^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου «Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα». Θεσσαλονίκη.
- Κατή, Δ. (1985, Απρίλιος). *Η μορφολογική γραμματική στα πρώιμα στάδια της παιδικής γλώσσας*. Πρακτικά της 6^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου «Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα». Θεσσαλονίκη.
- Κατή, Δ. (1986, Μάιος). *Διαδικασίες εκμάθησης της γραμματικής: μερικά θεωρητικά επακόλουθα από εμπειρικά δεδομένα*. Πρακτικά της 7^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου «Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα». Θεσσαλονίκη.
- Κατή, Δ. (1992). *Γλώσσα και επικοινωνία στο παιδί*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Κλαίρης, Χ. (1990). *Θέματα γενικής γλωσσολογίας*. (Φώτης Α. Καβουκόπουλος, Μετάφραση). Αθήνα: Νεφέλη.
- Lenneberg, E. H. (1967). *Biological foundations of language*. N. York: Wiley.
- Μαραγκουδάκη, Γ. Π. (1978). Θέματα ψυχογλωσσολογίας: η ψυχολογική δομή της γλώσσας και η δημοτική. *Νέα Παιδεία*, 2, 54-58.
- Μήτσης, Ν. Σ. (1996). *Διδακτική του γλωσσικού μαθήματος: από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μήτσης, Ν. Σ. (1998). *Η διδασκαλία της γραμματικής. Στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: η επίδραση της γλωσσικής επιστήμης στην εξέλιξή της*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Θεωρητική γλωσσολογία*. Αθήνα

- Μπασλής, Γ. (1994, Μάιος). *Η κατάκτηση του ρήματος από το παιδί*. Πρακτικά της 15^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου «Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα». Θεσσαλονίκη.
- Μουρούτη-Γκενάκου, Ζ. (1995). *Η ελληνική γλώσσα και το μικρό παιδί: ετυμολογικά παιχνιδίσματα*. Αθήνα.
- Ντίνας, Κ. Δ. (2000, Μάιος). *Το ποιόν ενέργειας στον αφηγηματικό λόγο των νηπίων. Μια πρώτη προσέγγιση*. Πρακτικά της 21^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου «Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα». Θεσσαλονίκη.
- Piaget, J. & Inhelder, B. (1969). *The Psychology of the Child*. London: Trowbridge of Esher.
- Παΐζη, Λ. Α., & Καβουκόπουλος, Φ. Α. (2001). *Η γλώσσα στο σχολείο: κοινωνιο-γλωσσικές διαφορές και σχολική πρόοδος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Παπαρίζος, Χ. Α. (1989). *Το γλωσσικό μάθημα στο δημοτικό: προέλευση και εφαρμογή βασικών αρχών των Αναλυτικών Προγραμμάτων 1982-84*, Αθήνα: Νέα Παιδεία.
- Παυλίδου, Θ. (1995). *Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Πήτα, Ρ. (1998). *Ψυχολογία της γλώσσας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πόρποδας, Κ. Δ. (1996). *Γνωστική ψυχολογία: Θέματα ψυχολογίας της γλώσσας-Λύση προβλημάτων*. Αθήνα.
- Saussure, F. de. (1979). *Μαθήματα γενικής γλωσσολογίας*. (Φ. Δ. Αποστολόπουλος, Μετάφραση). Αθήνα: Παπαζήση.
- Skinner, B. F. (1957). *Verbal behavior*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Τοκατλίδου, Β. (1986). *Εισαγωγή στη διδακτική των ζωντανών γλωσσών – Προβλήματα-Προτάσεις*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (1991). *Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο-ο-Βιβλίο νηπιαγωγού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2001). *Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο-ο-Βιβλίο νηπιαγωγού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Vosniadou, Ortony, Reynolds & Wilson. (1992). Πηγές δυσκολίας που αντιμετωπίζουν τα μικρά παιδιά στην κατανόηση της μεταφορικής γλώσσας. Στο Βοσ-

- νιάδου, Σ. *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας-Γλώσσα* (σελ.139-182). Αθήνα: Gutenberg.
- Wilkes, A. H. (1976). *Language development*. M. Ed. Notes, University of Dundee: Britain.
- Χατζησαββίδης, Σ. (1985). Η ποικιλία της νεοελληνικής γλώσσας και οι δυναμικές εξελίξεις της στη γλωσσική διδασκαλία. *Σύγχρονη Διδασκαλία*, 20, 25-30.
- Χατζησαββίδης, Σ. (1998). *Δραστηριότητες γλωσσικής αγωγής στο νηπιαγωγείο: καλλιέργεια επικοινωνιακών και προφορικών δεξιοτήτων*. Αθήνα: Gutenberg.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000069456

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ,
ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Επιμέλεια:
Αργύρη Όλγα
A.M. 0298091

Επόπτες καθηγητές:
Αναγνωστόπουλος Β.
Παπαδοπούλου Μ.

ΒΟΛΟΣ 2002

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 1021/1 τ.2

Ημερ. Εισ.: 08-07-2002

Δωρεά:

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΠΠΕ

2002

ΑΡΓ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ,
ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Επιμέλεια:
Αργύρη Όλγα
Α.Μ. 0298091

Επόπτες καθηγητές:
Αναγνωστόπουλος Β.
Παπαδοπούλου Μ.

ΒΟΛΟΣ 2002

29^ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΟΛΟΥ

2/11/2001-24/4/2002

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

2/11/2001

Αφήγηση: «Πώς πέρασες στα γενέθλια της/του φίλης/φίλου σου»;

Χριστίνα: Ε, πήγαμε σ' ένα πάρτι, είδα το Ρήγα, την Εφигένεια και την Ελένη την Κορλού και χόρεψε με την αδερφή μου αυτή και η αδερφή μου χόρεψε με τη φίλη της. Και μετά, και ήταν η μαμά μετά και μας τάιζε σοκολάτες και τελικά, και ήταν και μια φίλη της αδερφής και, αλλά ζήλευε το παιδάκι, αλλά με μάλωσε ο μπαμπάς στο σπίτι.

Όλγα: Ποιο παιδάκι ζήλευε;

Χριστίνα: Η Μαρία της, η φίλη της αδερφής μου.

Όλγα: Γιατί ζήλευε;

Ρήγας: Γιατί ήθελε σοκολάτα.

Χριστίνα: Δεν ζήλευε, γιατί, ε, γιατί το είπα. Ζήλευε απλώς, την πήγε η μαμά και είπε:

-Πρέπει να κοιμηθείς σήμερα στη Μαρία.

Μαριάνα: Μια φορά γιόρταζε η Εφигένεια και...

Ιφигένεια: Γενέθλια είχα.

Μαριάνα: Ναι, και χορεύαμε μαζί, παίζαμε, ζωγραφίζαμε μαζί, ζωγραφίζαμε το ίδιο εμείς οι δύο και ζωγραφίζουμε πάλι το ίδιο τώρα γιατί έχουμε συνηθίσει και μας αρέσει.

Ιφигένεια: Μια μέρα που είχα πάει στο πάρκο, είδα ένα μικρό κουταβάκι και ήτανε άσπρο και είχε μαύρες βούλες. Και τότε πρώτα το κυνήγαγα εγώ και μετά με κυνήγαγε αυτό. Και πηδούσα από πάνω.

Ρήγας: Ότι έχει έρθει η πυροσβεστική στο σπίτι μας και είπε ότι δεν έχει φωτιά. Αυτό έγινε.

Όλγα: Γιατί εσείς φοβηθήκατε μήπως έχει πιάσει φωτιά;

Ρήγας: Ο, όχι, γιατί μύριζε φωτιά.

Μονόλογος

Ρήγας: Μια φορά και έναν καιρό
μπήκ' η γάτα στο χορό
και δε χόρευε καλά
και της κόψαν την ουρά.
Και την πήγαν στην Αθήνα
και της κόψαν την κατίνα
και της φέρανε νερό
και της δώσανε γλυκό
και δεν είπε ευχαριστώ
άι στο διάολο από δω!

Μαρία: Είμαι το ελεφαντάκι
μεσ' τους δρόμους τριγυρνώ
τα αυτιά μου είναι μεγάλα
και το στόμα μου χοντρό.
Έχω μια καλή παρέα
το λοντάρι (λιοντάρι), το τριγάκι (τιγράκι)
το μικρό το μαμουδάκι (μαϊμουδάκι)
που πολύ το αγαπώ.

Ρήγας: Μια φορά ένα αυτί
πήγε και είδε ένα παπί
και το παπί ήταν αυτί
και το παπί-αυτί ήταν, ήταν λυκόσκυλο
και το λυκόσκυλο ήταν λυκόσκυλο
και το επισκέφτηκε ένα κόκορας
και ο κόκορας ήτανε κόκορας

και τον επισκέφτηκε ένα παιδί
που ήτανε μυρμήγκι
και έγινε λαρύγγι.

8/11/2001

Αφήγηση: «Πώς περνάς όταν πηγαίνεις στον παππού και τη γιαγιά σου;»

Ιφιγένεια: Όταν ήμουνα με τον παππού και τη γιαγιά, έπαιζα μαζί τους στο σπίτι που ήμασταν, ε, παίζουμε μαντηλάκι, παιχνίδια, μετά βλέπουμε τηλεόραση.

Όλγα: Τι παιχνίδια σας μάθαινε ο παππούς και η γιαγιά;

Ιφιγένεια: Ε, ντάξει. Κουτσό, τέτοια. Ε, μετά βλέπαμε λίγο τηλεόραση, ε, και παίζουμε κουτσό.

Όλγα: Δεν σε πηγαίνουνε βόλτες ο παππούς και η γιαγιά;

Ιφιγένεια: Ε, ναι, με πηγαίνουνε!

Μαριάνα: Της λέω τραγουδάκια. Μερικές φορές παίζουμε με ένα μπαλόνι. Ε, την άλλη μέρα έπαιζα με τη γιαγιά μου κι έπεσε κάτω και χτύπησε λιγάκι, αλλά δεν πειράζει.

Όλγα: Η γιαγιά σου;

Μαριάνα: Όχι, εγώ. Χτύπησα λίγο εδώ πίσω στην πλάτη μου και μετά η γιαγιά μου λέει:

-Συγγνώμη Μαριάνα!

Και μετά παίζαμε.

Χριστίνα: Παίζουμε με την αδερφή μου, έχει πλαστελίνες.

Όλγα: Έχει πλαστελίνες ο παππούς και σας δίνει και παίζετε;

Χριστίνα: Ναι, έχει και κάτι κου, κουζινικά, αγόρασε για τη γιαγιά γιατί δεν έχουμε εκεί και τίποτ' άλλο.

Όλγα: Τι άλλο σου κάνει ο παππούς όταν πηγαίνεις εκεί;

Χριστίνα: Μου παίρνει παπουτσάκια, μμμ, παντοφλίτσες είχαμε πάρει.

Ρήγας: Μια φορά ο παππούς μου σκέφτηκε μια ιδέα.

Όλγα: Τι;

Ρήγας: Του πήραμε την παντόφλα και του την κάναμε δώρο (γέλια).

Όλγα: Την είχατε τυλίξει;

Ρήγας: Ναι!

Όλγα: Πώς αντέδρασε ο παππούς;

Ρήγας: Τι;

Όλγα: Πώς αντέδρασε ο παππούς; Τι είπε;

Ρήγας: Δεν ξέρω, δεν θυμάμαι.

Όλγα: Δεν σας μάλωσε;

Ρήγας: Ναι!

Όλγα: Ναι;

Ρήγας: Όχι, δεν μας μάλωσε (γέλια)!

Μαρία: Όταν ξυπνάω το πρωί της λέω:

-Γεια σου γιαγιά, καλά κοιμήθηκες;

Και η γιαγιά:

-Ναι, καλά!

Όλγα: Τι άλλο κάνετε εκεί με τη γιαγιά και τον παππού;

Μαρία: Μαγειρεύει το μεσημέρι, βγαίνουμε έξω και παίζουμε.

Όλγα: Με τον παππού;

Μαρία: Ναι!

Όλγα: Τι παίζετε;

Μαρία: Ε, παίζουμε μουσικές καρέκλες.

Όλγα: Παίζει και ο παππούς;

Μαρία: Ναι.

Όλγα: Μπράβο!!!

Αναδιήγηση παραμυθιού: «Ο ντροπαλός αρκούδος»

Μαρία: Κατάλαβα ότι ο Μήτσος κρύωσε πολύ και πήγε σε μια σπηλιά που εκεί ήταν μια άλλη αρκούδα. Και, και μπήκε μέχρις μέσα και λέει η αρκούδα:

-Πώς σε λένε;

-Μήτσο, έλεγε, εσένα;

-Εμένα με λένε Αρκούδα.

Και μετά είτε η αρκούδα.

-Θες να μείνεις, θες να μείνεις σ' εμένα;

-Ναι!

Και μετά το, δεν ήτανε, δεν ήτανε μόνο του.

Ιφιγένεια: Ο Μήτσος ήταν ένας ντροπαλός αρκούδος που ζούσε στο δάσος. Και επειδή ήτανε ντροπαλός, δεν έκανε με κανένα ζώο παρέα. Και τότε έμενε σ' ένα, μοναχή σπηλιά και αποφάσισε να φύγει επειδή ήτανε πάρα πολύ μόνος. Και ο, και όλο και πιο πολύ προχωρούσε μέσα στο δάσος και αποφάσισε να κάνει παρέα με τα άλλα ζώα του δάσους. Προχωρούσε, προχωρούσε, προχωρούσε, ώσπου μια μέρα χόνισε. Και τότε όλο και πιο πολύ προχωρούσε και είδε κάτι φύλλα. Αλλά δεν μπορούσε να πάει να δει, πήγε να δει τι είναι. Ε, και μετά προχωρούσε, προχωρούσε, προχωρούσε και είδε μια σπηλιά και, και, μια μοναχή σπηλιά και λέει, και λέει λοιπόν:

-Γεια σου! Γεια σου!

Και τότε:

-Ποιος είναι;

Και βγαίνει έξω μια αρκουδίτσα και λέει:

-Πώς σε λένε;

-Εμένα, με λένε Μήτσο.

-Εμένα, με λένε Κούκλο.

Και μετά του είπε:

-Θες να γίνουμε φίλοι;

Και είπε:

-Ναι!

Χριστίνα: Κατάλαβα ότι ο Μήτσος πήγε σε, μμμ, ε, σε μια σπηλιά και ξάπλωσε να κοιμηθεί. Και μετά πήγε σε, πήγε ξάπλωσε στο χιόνι και μετά πήγε σε μια άλλη σπηλιά και μπήκε χωρίς να χτυπήσει την πόρτα και είδε μια αρκούδα που να τη λένε Κουκλίτσα.

Ρήγας: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας ντροπαλός αρκούδος. Και επειδή ήταν ντροπαλός δεν έπαιζε με τους, με τα άλλα ζώα του δάσους και αποφάσισε να πάει σε μια άλλη σπηλιά. Όταν πήγαινε μεγάλωνε η νύχτα και το κρύο. Είδε

μια σπηλιά, ένα σωρό χόρτα και μπήκε μέσα. Και το άνοιγμα που είχε αυτή η σπηλιά, είχε μια άλλη σπηλιά. Και είδε μια αρκούδα μέσα. Και, και, και είπε:

-Θες να έρθεις στο σπίτι μου;

Και αυτός είπε:

-Ναι!

Και, και μετά έμειναν σπίτι τους.

14/11/2001

Ανακοίνωση: «Τι σου αρέσει να βλέπεις στην τηλεόραση»;

Χριστίνα: Εγώ βλέπω Μίκη Μάους. Μερικές φορές η μαμά βλέπει ειδήσεις και πάω στο δωμάτιο να παίζω και μετά έρχεται ο μπαμπάς απ' τη δουλειά, κοιμόμαστε και το απόγευμα πηγαίνουμε βόλτα για, στη γιαγιά μου την Ουρανία να κάνω ένεση τον παππού μου.

Όλγα: Ποιος να κάνει ένεση τον παππού;

Χριστίνα: Ο μπαμπάς γιατί είναι άρρωστος.

Μαρία: Βλέπω, τη μαμά μου κι εγώ τηλεόραση και εγώ βλέπω με τη μαμά μου μαζί. Βλέπω Μίκη Μάους στην τηλεόραση με τη μαμά μου και τον μπαμπά μου.

Ιφιγένεια: Βλέπω Γατόσκυλο, Ατρόμητους, και τα σκυλιά ε, και στην τηλεόραση βλέπω απ' το πρωί παιδικά, το μεσημέρι τα βλέπω αυτά τα παιδικά, το πρωί βλέπω Πόκεμον, Ντίτζιμον, βλέπω Ντίτζιμον, βλέπω Ταμπαλούγκα.

Όλγα: Πώς;

Ιφιγένεια: Ταμπαλούγκα, εεε, Ψαριανούς, μμμ...

Όλγα: Βλέπεις πολλά πράγματα στην τηλεόραση ε;

Ιφιγένεια: Ναι. Του, άσε με, τους Σογκόκου...

Όλγα: Τους;

Ιφιγένεια: Σογκόκου, Πάουερέιτζερ, ε, αυτά.

Μαριάννα: Εγώ βλέπω στην τηλεόραση, το μεσημέρι βλέπω κάτι παιδικά, μετά βλέπω Γατόσκυλο, μετά βλέπω Ατρόμητους, μετά βλέπω Μπέιγουοτς, βλέπω Σπύρο και Φαντάτζιο. Βλέπω πολλά πράγματα!

Ρήγας: Βλέπω μερικές φορές Πίτερ Σέλφ, ένα έργο όχι Μίστερ Μπίν.

Όλγα: Πώς;

Ρήγας: Ένα έργο, ένα αστείο έργο, όχι Μίστερ Μπίν, δεν ξέρω, δεν θυμάμαι το όνομα.

Όλγα: Το Σεφερλή;

Μαριάννα: Το Σεφερλή εγώ τον βλέπω.

Ρήγας: Όχι. Εγώ βλέπω Μίστερ Μπίν εννιά η ώρα το βράδυ.

Μαριάννα: Βλέπεις;

Ρήγας: Εννιά η ώρα το βράδυ τη Δευτέρα τον βλέπω, Μίστερ Μπίν. Βλέπω μερικές φορές ειδήσεις.

Όλγα: Τι σ' αρέσει να βλέπεις στις ειδήσεις;

Ρήγας: Δεν ξέρω. Την είδηση.

Όλγα: Έργα σ' αρέσει;

Ρήγας: Μια φορά στις ειδήσεις είδα την Άννα Βίση να, να, να τραγουδάει. Δεν χόρευε κανείς, αλλά τραγουδούσε.

Διήγηση

Μαρία: Εγώ θα πω ένα παραμύθι.

Όλγα: Για πες το να το ακούσουμε!

Μαρία: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα κοριτσάκι. Και αυτό το κοριτσάκι πήγαινε στο δάσος να μαζέψει καρότες για τη μαμά, επειδή είναι άρρωστη. Και μετά εκεί βρήκε ένας κακός λύκος. Μα, μα ο λύκος δεν, μα αυτό το παιδάκι δεν ήξερε ότι θα είναι ο λύκος και ντύθηκε σαν τη γριούλα. Αυτή η γριούλα όμως αρρώστησε, δεν ξέρω, και μετά, και μετά προχωρούσε αυτό το παιδάκι, προχωρούσε, προχωρούσε. Και μετά πήγε στο σπίτι της και της έδωσε τα καρότα το, το κοριτσάκι. Τη μαμά. Τέλος. Αυτό ήταν.

Ρήγας: Είναι ένας χοντρός και ένας λεπτός, και ο ένας είχε μια χοντρή και ο άλλος μια λεπτή κοιλιά. Και πήγαιναν για να σβήσουν τη φωτιά. Εδώ κοιμούνται, εδώ κάνουν ντούζ, εδώ κοιμούνται, εδώ κάνουν ντούζ, εδώ πηγαίνουν να σβήσουν τη φωτιά πάλι και βλέπουν φωτιά. Την έσβησαν, κατέβασαν τους ανθρώπους, έφαγαν, κοιμήθηκαν, είδαν όνειρα και τέλειωσε.

Ιφιγένεια: Θες να σου διαβάσω ένα παραμύθι;

Μαριάννα: Ναι. Πώς το λένε;

Ιφιγένεια: Τα γενέθλια της μαγισσούλας.

Μαριάννα: Ναι, διάβασέ το!

Ιφιγένεια: Μια φορά κι εν, μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μαγισσούλα. Κι αυτή η μαγισσούλα είχε κι έναν γάτο. Κι αυτός ο γάτος, μμμ, κι έχασε, και χάθηκε και έψαχνε να τον βρει. Πήγε να τον βρει. Όταν γύρισε στο σπίτι, τον βρήκε τον γάτο της.

Μαριάννα: Πολύ ωραία αυτή η εικόνα!

Ιφιγένεια: Μετά, την άλλη μέρα, πήγε για να ψάξει το γάτο της. Χτύπησε την πόρτα και μπήκε μέσα. Και τη ρώτησε, και ρώτησε:

-Μήπως είδατε το γάτο μου;

-Οοοοχι!

Ε, ξαναπάει στην πόρτα.

-Είδατε το γάτο μου;

-Οοοοχι!

Τελικά, πήγαινε κι εκεί πέρα και μμμ...Μια άλλη φορά όμως, που γύρισε σπίτι της, η, εκεί ο γάτος της και είπε:

-(Δεν ακούγεται).

Περιμένανε όοοολοι στο σπίτι της να κάνουν τα γενέθλιά της.

Μαριάννα: Αυτό ήταν.

Ιφιγένεια: Την άλλη μέρα, πήγαν οι φίλοι στο σπίτι της και την περίμεναν όοοολοι!

Ιφιγένεια: Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν ένας παππούς και αυτός ο παππούς δεν είχε παρέα, ήταν μόνος του. Και επειδή ήταν μόνος του έφτιαξε ένα κουκλάκι. Και αυτό το κουκλάκι ζωντάνεψε. Και όταν ζωντάνεψε ε, ο παππούς χάρηκε πολύ, γιατί θα' χε παρέα. Και τότε τον έστειλε για το σχολείο. Τον βρήκαν δύο κα, δύο κακοί, η αλεπού και ο λύκος. Τον βρήκαν σε ένα (δεν ακούγεται).

Όλγα: Σε ένα;

Ιφιγένεια: (Απαντάει ψιθυριστά).

Όλγα: Φώναξε, δεν σε ακούω.

Ιφιγένεια: Σε ένα χωριό. Και μετά κατά λάθος ο Πινόκιο μεταμορφώθηκε σε γαϊδουράκι. Και τότε τον είχε ένας κακός άνθρωπος. Και τότε, και δεν το, και δεν το μάλωνε. Μια μέρα ο Πινόκιο έπεσε μέσα στα, μέσα στη θάλασσα. Και βρέθηκε μες την κοιλιά της φάλαινας. Αλλά εκεί ήταν, ήταν ο, και ο παππούς του, τον είχε ψάξει. Και τότε επειδή είπε ψέματα η μύτη του μεγάλωσε και δεν πήγε στο σχολείο του. Τότε επειδή η μύτη του ήταν πάντα μεγάλη δεν είπε ξανά ψέματα και την έκανε ξανά μικρή τη μύτη του, και το μετέτρ, και το μετέτρεψε, και το μετέτρεψε.

Μαριάννα: Ιφιγένεια, τον παππού τον λέγαν Τσεπέτο.

Ιφιγένεια: Εντάξει, εντάξει, το ξέρω, σταμάτα τώρα αί...και τότε εεε, το, η νεράιδα του μάκρινε πάλι τη μύτη και ο Πινόκιο έγινε αληθινό παιδάκι.

23/11/2001

Αφήγηση

Μαριάννα: Μια φορά πήγα να πάρω παγωτό και μμμ, είδα ένα σκυλί εκεί πέρα. Πήρα το παγωτό και τρέχει το σκυλί να μου το φάει. Πέφτω κάτω, μετά πήγα στη μάνα μου, μ' έβαλε οινόπνευμα εδώ και πήγα, μ' έδωσε παγωτό ένας φίλος μου και μετά...Είχε πλάκα, αλλά δεν θυμάμαι και πολύ, γιατί είχε περάσει πολλά χρόνια όπου έχω χτυπήσει, ήμουν πάρα πολύ μικρή.

Ιφιγένεια: Όταν ήμουν μικρή ήμασταν στη θάλασσα, ήμουνα με μια γυναίκα. Και αυτή η γυναίκα τη λέγανε Γιάννα. Και τότε μόλις πηγαίναμε σπίτι το βράδυ έπεσα και χτύπησα στο πόδι και τρύπησε αυτό εδώ όλο, αίμα. Και μετά μου βάλαν χάνζαπλαστ, γάζα και εντάξει.

Χριστίνα: Η αδερφή μου πήγε κάπου με το μπαμπά μου και με τη μαμά μου και εγώ ήμουνα μικρή μες την κοιλιά της μαμάς μου και η αδερφή μου του πήρε, την πήρε ο Μίκη, ο Μίκη αγκαλιά. Την αδερφή μου.

Ιφιγένεια: Μια μέρα που απ' το χωριό μου πήγαμε μ' ένα καράβι στην Κέρκυρα. Κι εκεί πέρα είδα ελέφαντες και λιοντάρια σ' ένα τσίρκο. Και μετά όταν ήρθα έξω είδα ένα σκυλί μεγάλο.

Ρήγας: Χάθηκα στη Μεγάλη Πλατεία της Κέρκυρας.

Όλγα: Μόνο σου;

Ρήγας: Ναι, όταν ήμουνα μικρός, ήμουνα μικρό.

Όλγα: Πώς είχες χαθεί;

Ρήγας: Ήμουνα στο μπαμπά και τη μαμά πρώτα και μετά πήγα κάπου, ήμουνα σε μια άλλη ταβέρνα και...δεν ήξερα.

Όλγα: Και, και τι είπες δεν άκουσα!

Ρήγας: Ήμουνα κοντά σ' ένα κτίριο, αλλά δεν ήξερα να μιλάω. Όταν με βρήκαν η μαμά και η μαμά της μαμάς μου, έπεσαν στα χόρτα κι έκλαιγαν.

Όλγα: Αλήθεια;

Ρήγας: Ναι, απ' τη χαρά τους.

Όλγα: Που σε βρήκανε;

Ρήγας: Δεν με βρήκαν αυτοί. Ο μπαμπάς μου τους, με βρήκε.

Μονόλογος: «Τραγούδι»

Ρήγας: Πάντα μέσα στο τσεπάκι
έχω ένα μαντηλάκι
μαντηλάκι μου μικρό
άσπρο, άσπρο, καθαρό.
Η μαμά το σιδερώνει
κι όμορφα μου το διπλώνει
μαντηλάκι μου μικρό
άσπρο, άσπρο, καθαρό.
Τη μυτούλα μου σκουπίζω
τα χεράκια καθαρίζω
μαντηλάκι μου μικρό
άσπρο, άσπρο, καθαρό.

Μαρία: Χαρωπά τα δυο μου χέρια, τα χτυπώ
κι αν δεν είμαι εγώ παιδί
ξέρω πάντα να γελώ
χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ.

Χαρωπά τα δυο μου δάχτυλα χτυπώ
κι αν δεν είμαι εγώ παιδί
ξέρω πάντα να γελώ
χαρωπά τα δυο μου δάχτυλα χτυπώ.
Χαρωπά τα δυο μου γόνατα χτυπώ
κι αν δεν είμαι εγώ παιδί
ξέρω πάντα να γελώ
χαρωπά τα δυο μου γόνατα χτυπώ.
Χαρωπά τα δυο μου πόδια τα χτυπώ
κι αν δεν είμαι εγώ παιδί
ξέρω πάντα να γελώ
χαρωπά τα δυο μου πόδια τα χτυπώ.
Χαρωπά θε να γελάσω δυνατά
λες και είμαι εγώ παιδί
ξέρω πάντα να γελώ
χαρωπά θε να γελάσω στο λεπτό!

Ιφιγένεια: Ήταν ένας γέροντας, είχε εφτά παιδιά
coca cola τα' δινε, καθημερινά (δισ).
Κι όταν εμεγάλωσαν, τα παιδιά αυτά
η κοιλιά τους πόναγε, έκλαιγαν συχνά (δισ).
Ένας άλλος γέροντας, με εφτά παιδιά
χόρτα, φρούτα τα' δινε καθημερινά (δισ).

Χριστίνα: Όλο ζουμί και ευωδιά
και όλο νοστιμάδα
μέσα στο δάσος σα γλυκό
και σαν πορτοκαλάδα.
Μοσκομυρίζεις όμορφα
και τα παιδάκια όλα
σε θέλουν χειμωνιάτικα
κάθε στιγμή και ώρα.

Μαριάννα: Η Ρηνούλα ανεβασμένη

στη μηλιά τη φορτωμένη
κόβει κόβει μηλαράκια
με τα δυο της τα χεράκια.
Μπάμ! Και σπάζει το κλωνάρι
πέφτ' η Ρήνα στο χορτάρι
και πηγαίνει στη μαμά της
με σκισμένη την ποδιά της.
Αχ! Μανούλα μου πονάω
άλλη μέρα δεν θα πάω
θα ακούω τη σωστή σου
την καλή τη συμβουλή σου
θα ακούω την καλή σου
τη χρυσή τη συμβουλή σου.

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

1/2/2002

Αφήγηση: «Πώς πέρασες τα Χριστούγεννα»;

Όλγα: Πώς πέρασες τα Χριστούγεννα Ρήγα;

Ρήγας: Πήγαμε στο χωριό, έπαιζα με τα χιόνια και φτιάξαμε χιονάνθρωπο.

Όλγα: Ποιο χωριό;

Ρήγα: Το χωριό.

Όλγα: Ποιο χωριό;

Ρήγας: Πώς το λεν;

Όλγα: Ναι.

Ρήγας: Το λεν Παλιομονάστηρο και Μπελέτσι.

Όλγα: Τι άλλο κάνατε;

Ρήγας: Όταν πηγαίναμε κάπου, παίρναμε χιόνι και το ρίχναμε στον παππού. Εκείνος μας πήγαινε βόλτες.

Όλγα: Άλλο;

Ρήγας: Δεν κάναμε τίποτ' άλλο.

Όλγα: Δεν κάνατε τίποτ' άλλο!

Μαρία: Τα Χριστούγεννα πήγαμε στο χιόνι να παίζουμε με το χιόνι και κάναμε ένα χιονάνθρωπο. Μετά πήγα με τους φίλους μου στο χιόνι πάλι. Τα Χριστούγεννα δεν βγήκαμε πάλι γιατί κρυώσαμε πολύ. Και μετά όταν δεν έγιναν τα Χριστούγεννα βγήκαμε. Μετά άρχισε το σχολείο.

Ιφιγένεια: Τα Χριστούγεννα πέρασα καλά! Ε, ε, ε, πήγα στο χωριό μου, βρήκα τους φίλους μου, έπαιξα.

Όλγα: Από πιο χωριό είσαι;

Ιφιγένεια: Από τα Γιάννενα, από την Κόνιτσα, ε, δεν θυμάμαι τώρα από κει, απ' αυτά. Ε, περίπου στη μέση. Βρήκα τους φίλους μου, πήγαμε στη γέφυρα, παίξαμε. Πέρασα καλά τα Χριστούγεννα, έβγαλα το ποδήλατο, έκανα βόλτες και αυτά.

Μαριάννα: Εεε, τραγούδισα και μάζεψα πάρα πολλά λεφτά, γέμισα όλο το σακούλι ακόμα πέρναγα και τον αδερφό μου που τέτοιο, που εμ, έμασε πιο λίγα. Ήταν μεγάλος, ο ένας πήγαινε στην Α΄ Γυμνασίου και ο άλλος δεν ξέρω. Και μετά τους είπα:

-Παιδιά κοιτάζετε!

Και αυτοί αγόρασαν δώρο στη μαμά κι εγώ στεναχωρήθηκα.

Όλγα: Γιατί;

Μαριάννα: Γιατί αγόρασαν δώρο στη μαμά, λουλούδια, και εγώ στεναχωρήθηκα και λέει:

-Εσύ με κέρασες Μαριάννα, σουβλάκι.

Χριστίνα: Εγώ τα Χριστούγεννα πέρασα καλά. Με πήγαινε ο μπαμπάς στα χιόνια, μερικές φορές. Α! Αλλά μερικές φορές ναι. Και πέρασαν καλά. Ήταν η μαμά μου με το μπαμπά μου κι έπεφταν κάτω στο χιόνι. Σε, κάπου στην παραλία κάτω, ήταν ένα δέντρο. Και φτιάξαμε ένα χιονάνθρωπο μεγάλο.

Διήγηση

Ρήγας: Τα΄ μαθες τα νέα; Στο δάσος γεννήθηκε ένας πρίγκιπας. Τον λένε Μπάμπη. Αυτός ο λαγός στο Μπάμπη λέει:

-Σταμάτα να μυρίζεις τα λουλούδια. Έλα να πάμε μια βόλτα.

Ο Μπάμπης στην αρχή δεν μπορούσε να περπατήσει καλά, αλλά στο τέλος μπόρεσε με τη βοήθεια της μαμάς του και της φίλης του. Μετά άρχισε να βρέχει. Και όταν σταμάτησε να βρέχει, ο Μπάμπη είδε μέσα στο νερό τον εαυτό του. Και, και λέει ότι, λέει ο, και λέει:

-Ποιος είναι αυτός;

Και τότε ο λαγός λέει:

-Εσύ.

Και λέει:

-Αυτός ποιος είναι;

-Ε, ε, εγώ είμαι η Φαλήνα.

Και η Φαλήνα γέμισε το Μπάμπη γεμάτο φιλία. Και μετά έφτασε ο χειμώνας. Και οι εκπλήξεις. Και όταν είδε το μπαμπά του, είπε ότι όταν μεγαλώσει θα γίνει αυτός ο μεγάλος πρίγκιπας του δάσους. Και μετά έγινε. Και

μετά αποφάσισαν να παντρευτούν η Φαλήνα με τον Μπάμπη και, και όταν, και μετά ξαναείδε τον πατέρα του και ο πατέρας του είπε ότι:

-Τώρα είσαι εσύ ο μεγάλος πρίγκιπας του δάσους.

Εδώ είναι η οικογένεια.

Ιφιγένεια: Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν ένας βασιλιάς. Και αυτός ο βασιλιάς είχε, είχε πέντε κόρες. Και είχε και μια μικρότερη. Η μικρότερη ήταν η πιο έξυπνη και γι' αυτό όσολες, όλα, όλες οι αδερφές της τη ζήλευαν, επειδή ήταν η πιο έξυπνη. Και μια μέρα λέει:

-Θα πάω στη γιαγιά μου για να δω (δεν ακούγεται). Και της είπε:

Τότε η μικρή γοργόνα βγήκε σ' ένα ποτάμι. Και είδε ένα πλοίο που εκεί πέρα έκαναν γιορτές. Βούτηξε μέσα στο νερό και πήγε κοντά να δει. Και είδε που είχαν ένα πολύ όμορφο βασιλόπουλο. Και τόσοτε της είπε. Και το βασιλόπουλο πήγε, κάθισε μέσσααα. Μετά, και τότε πήγε να το σώσει στο γυαλό και επειδή ήρθε αυτή που θα παντρευόταν, λέει ο Στάθης.

-Σ' ευχαριστώ που μου' σωσες τη ζωή.

Αλλά δε, δεν ήξερα ότι η μικρή γοργόνα του' σωσε τη ζωή. Μετά η μικρή γοργόνα πήγε και λέει:

-Θέλω να με κάνεις άνθρωπο.

-Θέλω κάτι άλλο ως αντάλλαγμα.

-Τι, τι θες;

-Θέλω τη φωνή σου.

Και τότε της έδωσε τη φωνή της και την έκανε άνθρωπο. Το βασιλόπουλο πη, πήγε να την πλησιάσει και (δεν ακούγεται). Μετά, και την πήγε στο παλάτι, την έντυσε με ωραία ρούχα και τη, και (δεν ακούγεται). Μα δεν μπορούσε να μιλήσει.

-Κόψε με τα μαλλιά μου.

Και της λένε:

-Τι κάνεις εσύ εδώ;

-Εεε, καλά. Μας έκοψαν τα μαλλιά μας και σαν αντάλλαγμα μας έδωσαν αυτό το μαχαίρι.

-Μ' αυτό το μαχαίρι πρέπει να πας και να, και να καρφώσεις τον πρίγκιπα. Όμως αν πέσεις μέσα θα γίνεις αφρός κι εσύ κι εμείς.

Και από τότε οι μικρές γοργόνες έγιναν όλες μαζί αφρός.

Μαριάννα: Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν μια αράχνη. Και ξαφνικά ήρθε μια μύγα χο-
ντρή και τριγυρνούσε γύρω στα λουλουδάκια μέχρι που κουράστηκε και έ-
κατσε σε ένα λουλουδάκι. Και λέει:

-Γεια σου λουλουδάκι, τι κάνεις, καλά είσαι;

-Ναι, καλά είμαι.

-Εσύ που έχεις τόσο όμορφα φτερά και είσαι τόσο όμορφη και γλυκιά,
που έχεις τόσο όμορφα μάτια, του μιλάει η αράχνη, έλα λίγο να ξεμπλέξεις
τη, τη, τη φωλιά μου.

Γιατί είχε μπλεχτεί. Αλλά δεν είχε μπλεχτεί και μπλέχτηκε εκεί στα
σχοινιά και δεν μπορούσε να βγει και λέει. Τώρα της έβαλε δηλητήριο, την
έφαγε και μετά μμμ, ε, ήρθε το κρύο και πάγωσε η φωλιά του και τα φυ,
και, και μετά ψόφησε η μύγα, πήγε μέσα σε μια κουφάλα δέντρου και ψό-
φησε.

Χριστίνα: Μια φορά κι ένα καιρό ήταν δύο παιδάκια. Και είχαν δύο τσάντες. Και, και
πήγαν βόλτα και ρώτησαν τη μαμά τους. Μετά πήγαν να δουν ένα ζωάκι
και είπε. Μετά πήγαν, πέρασανε από, από, από μια λίμνη και είδαν παπί-
τσες. Μετά πήγανε και σ' ένα βράχο και ήταν ε, ένα ελαφάκι κι ένα κουνε-
λάκι. Μετά, ε, πήγαν σε κουνελάκια και είδαν και ένα παραθυράκι. Και μά-
ζεψε λουλούδια το κοριτσάκι. Μετά κοίταξαν πάνω στο δέντρο και είδαν
πάρα πολλά πουλιά. Και είχε και ένα, και είχε και ένα κάστρο. Μετά πήγαν
στη λιμνούλα να δούνε τις παπούλες, με ένα σκιουράκι. Μετά γυρίσαν στο
σπίτι τους με ένα ελαφάκι και πολλά ζώα. Ε, και πήγαν να φάνε. Έφτιαξε
αυγά το κοριτσάκι για να φάνε. Μετά πήγαν στο σπίτι, από, βάλαν μέσα
στο κλ, στο, στο σπιτάκι το ελαφάκι για να πάνε πάλι βόλτα. Μετά πήγαν
να δουν κι ένα σκιουράκι κι ήτανε πάνω ένα κάστρο, ε, μια εκκλησία. Και
μετά χαιρέτησαν τα ζώα και φύγανε. Και μετά είδαν ποντικάκια και, και τα
ποντικάκια χαιρέτησαν και χαμογελάσανε.

7/2/2002

Αφήγηση

Μαριάνα: Εχθές έπαιζα με τον αδερφό μου το βράδυ και, και παίζαμε, και παίζαμε με τ' αεροπλάνα του, παίζαμε με τη μπασκέτα, παίζαμε με πολλά παιχνίδια με, βλέπαμε τηλεόραση, πολλά πράγματα κάναμε.

Όλγα: Τι είδατε στην τηλεόραση;

Μαριάνα: Είδαμε ένα έργο το βράδυ, που το λέγανε, δε θυμάμαι. Α, ναι! Το λέγανε, εεε, δε θυμάμαι πως το λέγανε. Και το είδαμε μέχρις το τέλος.

Όλγα: Σ' άρεσε;

Μαριάνα: Ναι!

Όλγα: Τι έδειχνε;

Μαριάνα: Ε, έδειχνε, εεε, έδειχνε πως, έδειχνε πως ήταν μια κοπέλα κι ένα παιδάκι και, και ,α ναι, και φοβότανε, ήτανε δεινόσαυροι και φοβότανε το παιδάκι, και το πήρε μία, μια κυρία και μετά, εεε, γλιτώσανε τους, απ' τους δεινόσαυρους και, αυτό.

Χριστίνα: Εγώ στο σπίτι μου έπαιζα με την αδερφή μου, όταν ήταν βράδυ και, και, και το πρωί ξύπνησα και έπαιζα Ούνο, παίζαμε με τα σπιτάκια και φτιάξαμε και, και η μαμά είπε στο τέλος:

-Να ντυθείτε να πάμε στο σχολείο.

Και ο μπαμπάς ήταν ξαπλωμένος, γιατί ήταν ένα σπυράκι μικρό και του μεγάλωσε.

Ρήγας: Ντόμινο (το δείχνει).

Όλγα: Τι είναι;

Ρήγας: Είναι όταν το κάνουνε κάποιοι άνθρωποι από, όχι από την Ελλάδα.

Όλγα: Από πού;

Ρήγας: Είναι πολλές πλάκες και ρίχνεις μία και πέφτουν όλες.

Όλγα: Το έχεις εσύ σπίτι σου;

Ρήγας: Δεν, δεν το' χω, αλλά έχουμε ένα πύργο που πέφτει και τον κάνουμε Ντόμινο, εκείνα τα ζυλάκια.

Χριστίνα: Εγώ θα, ήμουν στο σπίτι και η αδερφή μου πάει με τον παππού μου στη χορωδία. Και μετά όταν σκολάει η αδερφή μου πηγαίνουμε στο κατηχηκό (κατηχητικό). Και στο κατηχηκό στο σπίτι και στο κατηχηκό μετά μαθαίνουμε προσευχούλες, μαθαίνουμε τραγουδάκια, παίζουμε. Ντάξει.

Ρήγας: Είδα στο κομπιούτερ κάτι και ήταν μία κάρτα, απ' την Ινδία.

Όλγα: Τι είχε επάνω η κάρτα;

Ρήγας: Ε, είχε κάτι. Κουνιόταν κιάλας η ζωγραφιά απ' την κάρτα.

Όλγα: Και μέσα τι έγραφε;

Ρήγας: Δεν θυμάμαι.

Όλγα: Ποιος...

Ρήγας: Έγραφε κάτι στ' Αγγλικά.

Όλγα: Ποιος σας την έστειλε, θυμάσαι;

Ρήγας: Όχι.

Όλγα: Εσύ στέλνεις κάρτες ή οι γονείς σου;

Ρήγας: Ναι, όμως σε άλλες χώρες. Στην Ινδία δεν έχουν Χριστούγεννα και τέτοια. Και έχουν άλλα πράγματα.

Όλγα: Τι πράγματα;

Ρήγας: Ε, έχουν άλλα πράγματα.

Όλγα: Άλλες γιορτές εννοείς;

Ρήγας: Ναι.

Όλγα: Τι γιορτές;

Ρήγας: Δεν ξέρω. Μπορ, μπορεί να έχουν ίδιες γιορτές, αλλά να έχουν διαφορετικό όνομα.

Ιφιγένεια: Ε, εγώ μια μέρα που είχα πάει σε μια βάφτιση, ε, πήγα σε μια βάφτιση από ένα κοριτσάκι, ε, που βάφτιζαν τον αδερφό της που ήταν μικρό. Στη βάφτιση του Κωσταντίνου. Και εκεί πέρα, επειδή μας κάλεσαν πήγα και καλ, και η Βάσω μου 'δωσε και μένα να κρατήσω τη λαμπάδα. Αυτά, δεν έχω να πω τίποτα άλλο.

Μαριάννα: Εγώ είδα ότι εκεί ήταν πολύς κόσμος και πήρε το μωρό και το βάφτισαν. Το βάλαν μες την κολυμπήθρα, ε, μετά το πήραν στην πετσετούλα και, και

ο παπάς είχε μια κόρη και η κόρη βάφτισε το μωρό. Και έγινε νονά. Και τώρα πάω εκεί και το βλέπω το μωρό και παίζουμε, περπατάει, μιλάει.

Χριστίνα: Πήγα στο, ε στο, ε σε, σε ένα παιδάκι στη νονά μου, που το γέννησε στο νοσοκομείο και μετά πήγε η νονά μου στη βάφτιση. Και ήρθα κι εγώ με ένα φουστάνι. Και μετά ήρθε η νονά με το νονό και με το Νίκο. Και πήγαμε και τα παλιά τα χρόνια στο γάμο της μαμάς μου και ήμουνα στην κοιλιά.

Δίγηση

Μαρία: Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν ένα παιδάκι. Και αυτό το παιδάκι είπε στη μαμά:

-Μαμά να μαζέψω λάχανα στο δάσος;

-Ναι, είπε. Εντάξει παιδί μου, θα πάμε μαζί.

Και προχωρούσε, προχωρούσε, και βρήκε ένα κακός λύκος και τους είπε. Ήτανε κακός ο λύκος, αυτές ήτανε πολύ καλές, πολύ ωραίες γυναίκες. Και μετά είπε ο λύκος σε αυτό το παιδάκι, είπε:

-Παιδάκι, παιδάκι μου, που πάς εσύ με τη μαμά;

-Πάω να μαζέψω λάχανα, γιατί δεν έχουμε να φάμε επειδή είναι, πολύ χειμώνας.

Και μετά όταν πήγαν εκεί ήταν πολύ μακριά, και μετά, και μετά έβρεξε χιόνι και μετά τέλος. Αυτά.

Ιφιγένεια: Μέσα στο περιοδικό έχει, μμμ, παιδιά, ρούχα για μικρά παιδιά, που βλέπεις σε αυτά τα περιοδικά και πας να τ' αγοράσεις στα μαγαζιά που τα 'χουν. Και, δηλαδή, όποια σου αρέσουν πας και τ' αγοράζεις, αγοράζεις ρούχα. Μόδα. Αγοράζεις φουστάνια, μπλούζες, παπούτσια, έχει πάρα πολλά. Έχει για μεγάλους και για μικρούς. Και είναι σε μόδα. Και αυτά τα ρούχα είναι σε μόδα. Αλλά μπορεί και να μην τα 'χουν φέρει ακόμα στα μαγαζιά και να μην πας να τα' αγοράσεις. Και άμα τ' αγοράσεις, πρέπει ν' αργήσεις λίγο να τα φορέσεις για να τα 'χεις καθαρά ρούχα. Όχι να τα φοράς όπως να 'ναι.

Όλγα: Οι εκπτώσεις ξέρεις τι είναι;

Ιφιγένεια: Ναι.

Όλγα: Τι είναι;

Ιφιγένεια: Είναι οι τιμές.

Όλγα: Τι κάνουν οι τιμές ξέρεις;

Ιφιγένεια: Ναι. Εκεί μέσα αγοράζουνε ρούχα και πάνε στο ταμείο για να τις πληρώσουν. Όμως αν είναι ακριβά δεν τ' αγοράζουν.

15/2/2002

Μονόλογος: «*Ο ρόλος της/ του δασκάλας/δασκάλου*»

Μαριάννα: Παιδιά θέλετε να μιλήσουμε σήμερα για τη μυγδαλιά;

Παιδιά: Ναι!

Μαριάννα: Ξέρετε τι κάνει η αμυγδαλιά;

Χριστίνα: Άνθη.

Ρήγας: Αμύγδαλα.

Ιφιγένεια: Και στο τέλος κάνει λουλούδια.

Χριστίνα: Έχει χρώμα άσπρο.

Μαρία: Έχει μπου, μπου...

Μαριάννα: Μπουμπούκια.

Ρήγας: Θα κάνετε μια εργασία.

Μαριάννα: Τι εργασία κύριε;

Ρήγας: Θα δουλέψετε, θα φτιάξετε την Άνοιξη.

Παιδιά: Πανεύκολη είναι.

Ρήγας: Ναι. Πανεύκολη είναι. Φτιάχνεις, φτιάχνεις λουλούδια κι ένα ήλιο. Είναι πανεύκολο. Ωραία την κάνατε την εργασία.

Μαριάννα: Την Άνοιξη φτιάχνουνε λουλούδια, χόρτα, μανιτάρια, σύννεφα και ήλιο.

Μαρία: Παιδιά, θα σας κάνω τη συνταγή πως φτιάχνω, που κάνω στο σπίτι μου. Παιδιά ρίχνουμε, ρίχνουμε πρώτα τις πατάτες, ρίχνουμε, ρίχνουμε μπουφτέκια (μπιφτέκια) τέτοια, τεροπυτάκια (τυροπιτάκια) και, και λίγο σαλατούλα και λίγο λεμόνι και γίνεται. Τέλος παιδιά.

φορά. Αυτή τη φορά δεν σε ακούσαμε, γι' αυτό σε παρακαλούμε να μας παίζεις. Ο Πέτρος τους έπαιξε και στο τέλος του είπε:

-Τι θέλεις; Χρυσάφι ή ομορφιά;

Και ο Πέτρος χωρίς, χωρίς να το σκεφτεί είπε το δεύτερο. Ομορφιά. Και τότε μπήκε και το άλλο ζωτικό μέσα στη σπηλιά, και όταν, όταν πήγε για να μπει στην αγορά, είδαν όλοι ξάφνιαστοι πως η καμπούρα είχε φύγει.

Όλγα: Παρακάτω;

Ιφιγένεια: Μετά ο, ο γείτονάς του, τον ρώτησε:

-Πού, πώς σου έφυγε η καμπούρα;

Και λέει, και του είπε ο, και του διηγήθηκε όλη την ιστορία. Και λέει:

-Είναι χαζός που δεν διάλεξε το χρυσάφι.

Και μετά πήρε κι αυτός το δικό του βιολί και πήγε στο δάσος να παίζει, και τους είπε, μόνο το χρυσάφι. Και στο τέλος τον ρώτησαν τα ζωτικά:

-Τι θέλεις;

-Αυτό που δεν ήθελε ο φίλος μου ο Πέτρος.

Και αυτό έγινε. Τότε περίμενε τρεις, μα το χρυσάφι πουθενά. Και του βγήκε μια κάπα, αυτό που δεν είχε ο Πέτρος. Του βγήκε μια καμπούρα. Αλλά τα ζωτικά. Και όταν πήγε στην πόλη τον κορόιδευαν όλοι. Τα ζωτικά όμως δε, δεν αρνήθηκαν αυτό και του έδωσαν αυτού μια καμπούρα.

Χριστίνα: Μέσα σε μια πόλη ζούσε ένα παρακαλάκι (παλικαράκι), που το λέγαν Πέτρο. Και είχε και έναν βοηθό, έναν βοηθό που γελούσε για τη, για τη στεναχώρια του. Μετά πήγαινε σ' ένα, στο δάσος για να παίζει βιολί. Και ήρθαν εδώ μικρά και μεγάλα. Μετά ήρθαν, εεε, μετά ήρθαν, ήρθαν, ήρθαν...

Όλγα: Τα ζωτικά.

Χριστίνα: Και, και....

Όλγα: Τι έγινε παρακάτω;

Χριστίνα: Και είπε να παίζει βιολί. Μετά πήρε το βιολί ο Πέτρος κι έπαιξε. Και πιάσαν χορό τα τρόλεϊ (ζωτικά). Μετά είπε:

-Ευχαριστώ για τη μουσική, και είπε, τώρα τι θέλεις, χρυσάφι ή ομορφιά;

Και είπε το τελευταίο ο Πέτρος. Ομορφιά. Μετά πήρε κι αυτός το βιολί του κι έπαιξε. Και είχε μια άσχημη τραγουδιά. Μετά είχε μια καράμπα

(καμπούρα) στην πλάτη του, και ήταν και τρεις γατούλες και ήταν θυμωμένος. Μετά ξαναπήγε, ήταν έξω για να παίξει βιολί για να 'ρθουν πάλι τα ζωτικά.

Ρήγας: Ήταν ένα μικρό παιδί που είχε μια καμπούρα και τον κορόιδευαν. Όλες τις μέρες πήγαινε σ' ένα δάσος κι έπαιζε μουσική για τα ζώα. Μετά, γιατί ήταν, μετά ήταν κουρασμένος και κοιμήθηκε σ' εκείνο το δάσος και άκουσε ένα τσίμπημα. Τότε με το τσίμπημα που τον χτύπησε στο πόδι, ξύπνησε και είδε μερικά ζωτικά να τον τσιμπάνε. Και είπε ο αρχηγός απ' τα ζωτικά να τους παίξει μουσική. Και εκείνος τους έπαιξε. Και μετά γύρισε ο αρχηγός από, από τα ζωτικά και, και είπε τι δώρο να του κάνει, ομορφιά ή χρυσάφι, κι εκείνος είπε ομορφιά, κι εκείνος είπε έγινε. Μετά ήρθε στην πόλη και όλοι οι άνθρωποι τον είδαν χωρίς καμπούρα. Μετά πήγε εκείνος που τον κορόιδευε, αυτός που τον κορόιδευε και τα βρήκε τα ζωτικά. Και είπε αν θες, και εκείνα είπαν ναι, και μετά δεν τους άρεσε η μουσική, γιατί σκεφτόταν το χρυσάφι. Και είπαν τι δώρο να του κάνουν, να σου κάνουμε; Και εκείνος είπε:

-Χρυσάφι.

Και μετά, και μετά έψαχνε παντού και πουθενά δεν βρισκόταν το χρυσάφι. Και τότε έβγαλε αυτός την καμπούρα, και μετά ξαναπήγαινε στο δάσος και δεν ξεχνούσε τα ζώα που, που τα ζωτικά και έπαιξε μουσική.

21/2/2002

Ανακοίνωση: «Τι θα ντυθείς τις Απόκριες»;

Χριστίνα: Εγώ θα ντυθώ Ουράνιο Τόξο Βασίλισσα. Θα φοράω χρωματιστά χρώματα και θα φορέσω κι ένα στέμμα κι ένα ραβδί (ραβδί). Και, και, η τέτοια, η αδερφή μου θα ντυθεί Βασίλισσα.

Μαριάνα: Θα ντυθώ Άνοιξη, θα έχω ένα καπέλο, θα έχω ένα φουστάνι μακριό (μακρύ), και, και θα 'χω κορδελάκια και εδώ θα έχω ένα λουλουδάκι. Θα, και θα, και θα, και θα χορέψω μαζί με τη Χριστίνα και την Εφίγένεια. Θα πετάξουμε σάμπα, ε, σερμπαντίνες και κορδέλες και χαρτοπόλεμο.

Ιφιγένεια: Εγώ θα ντυθώ Ουράνιο Τόξο. Όχι Ουράνιο Τόξο Βασίλισσα, Ουράνιο Τόξο. Ε, θα, Ουράνιο Τόξο, και θα έχω ένα φόρεμα με διάφορα χρώματα και ένα τριαντάφυλλο στο τέτοιο και ένα καπέλο. Αυτά.

Ρήγας: Θα ντυθώ Αστέρι και θα 'χω μια, ντύθηκα όμως, θα' χω μια μπλούζα που θα 'χει ζωγραφισμένο ένα αστέρι. Κίτρινη μπλούζα, με ένα χρυσό αστέρι.

Όλγα: Μ' ένα;

Ρήγας: Χρυσό αστέρι ζωγραφισμένο.

Όλγα: Πού ντύθηκες; Πού πήγες;

Ρήγας: Τι;

Όλγα: Δεν είπες ντύθηκες;

Ρήγας: Ναι, ντύθηκα Αστέρι.

Όλγα: Και που πήγες; Πήγες σε κάποιο πάρτι ή απλά...

Ρήγας: Ναι, πήγα σε κάποιο πάρτι.

Όλγα: Πώς πέρασες εκεί;

Ρήγας: Καλά! Πήγε και ο αδερφός μου. Ε, ντύ, και ντύθηκε Χάρι Πότερ, και είχε ένα καπέλο ψηλό και είχε, είχε γυαλιά στρογγυλά, ε, είχε και ένα ραβδί που το 'φτιαξε μόνος του, μαγικό ραβδί. Αυτά.

Μαρία: Εγώ, εγώ θα ντυθώ Λουλούδι. Θα έχω ένα στέμμα, ένα ραβδί, και το φουστάνι μου θα είναι γεμάτο με λουλούδια και τα μαλλιά μου γεμάτα με λουλούδια χρυσά.

Όλγα: Ωραία! Τι λες;

Μαρία: Θα έχω και μια μάσκα και βαμμένα τα μάτια μου και τα χείλη μου.

Μονόλογος: « *Ο ρόλος του παρουσιαστή στην τηλεόραση* »

Μαρία: Κυρίες και κύριοι, θα δείξουμε το τελευταίο Big Brother. Θα δείξουμε αν το θέλετε εσείς. Δείτε τώρα αμέσως το Big Brother. Big Brother στον Ατένα (Antenna) και δείτε το Big Brother, δείτε τις καινούριες, δείτε τη Ντίνα και τ' άλλα τα κορίτσια. Όποιος βγει από το Big Brother αυτός κερδίζει τα λεφτά.

Ιφιγένεια: Σήμερα στις καθημερινές ειδήσεις, θα δείξουμε πως μπήκαν δύο παίκτες μέσα στο σπίτι του Big Brother, αυτή με τα ξανθά μαλλιά και ο άλλος.

Ρήγας: Σήμερα έχει ειδήσεις. Ο Μπίν Λάντεν διέλυσε τους Δίδυμους Πύργους και έπεσαν. Χαίρεται!

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

2/4/2002

Αφήγηση: «Κάποιες καλοκαιρινές μου διακοπές»

Μαριάννα: Πήγαμε στη, στον Αστακό, πήγαμε στη Λευκάδα.

Όλγα: Πώς περάσατε;

Μαριάννα: Ωραία, ήταν ωραία! Δεν βρήκαμε μόνο ξενοδοχείο και μετά πήγαμε και μείναμε σ' ένα βενζινάδικο που είχε από πάνω σπίτι και μετά...

Όλγα: Ωραίο νησί η Λευκάδα;

Μαριάννα: Ναι, ωραίο, αλλά δεν είχαμε ξενοδοχεία, όλα μας τα 'χαν πιάσει.

Όλγα: Τι σου άρεσε πιο πολύ;

Μαριάννα: Μου άρεσε που δεν βρίσκαμε σπίτι για να μείνουμε, γιατί όλα μας τα πιάσανε.

Μαριάννα: Περάσαμε με το καράβι απέναντι, ε, κάναμε κάνα δύο ωρίτσες μετά όμως, μετά ο ,σταματήσαμε και, και, και μετά πήγαμε να μείνουμε σε ξενοδοχείο, και μετά κάναμε το βράδυ μπάνιο. Και στον Αστακό πήγαμε και μετά κάναμε μπάνιο το βράδυ και ερχόμασταν μέσα στο ξενοδοχείο, πήγε να βρει ο μπαμπάς μου ξενοδοχείο, μας έδωσαν σπίτι και μετά ερχόμαστε εμείς στο ξενοδοχείο με τις πετσέτες, και λέει ο κύριος:

-Καλά όλα αυτά τα μικρά έχετε;

Χριστίνα: Εεε, πέρασα καλά! Η μαμά, μου έφτιαχνε το γάλα. Πήγαμε με τη σκηνή, ε, μμμ, κάναμε μπάνιο, αλλά μερικές φορές η θάλασσα έκανε κύματα και δεν μπορούσαμε, και όταν ήρθατε, όταν ήρθε το μεσημέρι κοιμηθήκαμε και, και μετά ξυπνήσαμε και κάναμε μπάνιο. Και μετά η, ήρθε και η νονά της, της αδερφής μου και κάτσανε και αυτοί. Μετά, σε λίγο κοιμηθήκαμε, ήρθε το μεσημέρι και μετά ξυπνήσαμε, κάναμε μπάνιο και μετά ήρθε η θεία μας, με το θείο Γιώργο και με την ξαδερφή μου και με τον ξάδερφό μου. Και εκεί φτιάξανε σκηνή και κοιμηθήκανε. Και το βράδυ ήταν έξω, κι εμείς έξω και παίζαμε.

Όλγα: Πού είχατε πάει διακοπές, θυμάσαι;

Χριστίνα: Α, δεν ξέρω!

Όλγα: Σε νησί;

Χριστίνα: Ε, όχι. Ναι, σε μια θάλασσα.

Μαρία: Έχω πάει στη θεία μου.

Όλγα: Πού;

Μαρία: Στη Σαλονίκη.

Όλγα: Πώς πέρασες;

Μαρία: Καλά! Εκεί ήταν (είχε) μωρό η θεία μου, παίζαμε, αυτός κλωτσούσε μέσα στην κοιλιά της θείας μου και μετά πήγαμε να κάνουμε μπάνιο.

Όλγα: Πού;

Μαρία: Στη Σαλονίκη εκεί, κάπου κοντά. Και εκεί στη Σαλονίκη είχε ένα, μια πέτρα και ένα παιδάκι έτσι, όχι αληθινό, σαν πέτρα, πέτρα σκληρή.

Ιφιγένεια: Πήγαμε στα Κάυ, πήγαμε διακοπές στα Κάυ, και εκεί που πήγαμε είχε να παίζεις, να παίζεις πινγκ, παίζαμε πινγκ πονγκ, πηγαίναμε να παίζουμε στην παραλία.

Όλγα: Με ποιόν έπαιζες πινγκ πονγκ;

Ιφιγένεια: Με τον αδερφό μου, με το μπαμπά μου και κάποιες φορές ήταν εκεί, ερχόντουσαν και κάποιες φίλες, η Άννα κι η Ηρώ, η θεία μας, ο θείος μας.

Διήγηση

Μαριάνα: Μια φορά κι ένα καιρό ήταν ένα λαγουδάκι κι ήταν και μια μαμά λαγούνα. Κι εκείνο το λαγουδάκι μια μέρα πήγε να μαζέψει λουλούδια. Και το βρίσκει η μαμά του και του λέει:

-Τι μαζεύεις;

-Λουλουδάκια μαμά για να τα πάω στη δασκάλα.

Ναι αλλά, ναι αλλά γύρισε σπίτι, διάβασε και μετά βγήκε έξω στην ε-
ξοχή να διαβάσει πάλι. Διάβασε και τον άκουγαν προσεκτικά προσεκτικά
τα πουλάκια. Ναι, αλλά σκέφτηκε να πάει να μαζέψει καρότα. Την ώρα
που μάζεψε καρότα, εκείνη την ώρα, και ξαφνικά γίνονται δύο μεγάλα, τε-
ράστια λουλούδια και τον φοβίσει, και φοβήθηκε. Εκείνη την ώρα έτρωγε
καροτάκια και έδινε και τα, τα, τα πουλάκια που καθόνταν πάνω στα λου-
λουδάκια. Εκείνη την ώρα, ξαφνικά έρχεται ένας λύκος. Τρέχει, τρέχει να

τα πιάσει. Μετά έτρεξε το λαγουδάκι ώσπου μπήκε, πέταξε και τα καρότα, ώσπου βρήκε μια ωραία τρύπα για τέτοιο, από τέτοιο, από μια κουφάλα δέντρου.

-Πού να είναι να, λέει ο σκύλος, που να είναι αυτό το λαγουδάκι;

Και βάζει μέσα στην τρύπα απ' το δέντρο την κεφαλα του και βλέπει το λαγουδάκι. Αρχιζε να γλύφει τα δάχτυλά του. Εκείνη την ώρα όμως το έπιασε και ήθελε να το φάει ένας κακός γείτονας. Αλλά έτρεξε γρήγορα και δεν το έφαγε. Εκείνη την ώρα γύρισαν κι επειδή πέρασε όλα τα κακά, κακά, ε, κακά ζωάκια, ε, του έβαλε ένα κομμάτι κεράσι, κέικ μαζί με σοκολάτα. Και το έφαγε όλο και λέει:

-Θέλω κι άλλο μαμά!

Ρήγας: Μια φορά κι ένα καιρό ήταν ένα ελάφι και, και, και το έλεγαν Ευγένιο, και, και πήγε, και πήγε ο Ευγένιος μια μέρα βόλτα. Και, και, και βρήκε ένα λαγό και έφαγε μαζί του. Και μετά πήγε στη θάλασσα. Πήγαν (δεν ακούγεται) βόλτα. Και ήταν και μια χελώνα που έπαιρνα σκιουράκια στην πλάτη της. Και όταν, όταν, όταν κρύωνε και ήταν ένα καλό παιδί, το πήρε μέσα και το ζέστανε. Και μετά το έβαλε στο κοτέτσι το ελάφι να έχει παρέα με τα άλλα ζώα. Και μετά κοιμήθηκαν, μετά είπαν, έγινε μεγάλο ελάφι και, και μετά είδαν κάτι ανθρώπους να σκοτώνουν ένα ελάφι, να το ψήνουνε. Και, και τη νύχτα κοιμήθηκε το ελάφι και χτύπησε με τα κέρατά του την αρκούδα. Και το λαγουδάκι έλεγε μπράβο στην αρκούδα. Μετά έγινε ένα μεγάλο ελάφι.

Ρήγας: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν Κινε, τα Κινεζάκια. Και αυτά τα Κινεζάκια χτένιζε το ένα και είχε και ένα σκυλάκι. Με Κινε, το Κινεζάκι πήγε απ' τη γεφυρούλα, γιατί είχε πολλά λουλούδια, με το σκυλάκι δεμένο. Μετά τα Κινεζάκια, το ένα έσπρωξε την καρότσα και, και το κοριτσάκι ανέβηκε επάνω με το σκυλάκι της. Μετά ε, τα Κινεζάκια πήγαν όλοι να καθίσουν να πιουν καφέ. Τα Κινεζάκια, τα κοριτσάκια μπλεχ, μπλεχτήκαν οι κοτσίδες τους. Μετά τα Κινεζάκια πήγαν, πη, μπήκαν στο καροτσάκι και ήταν δύο. Μετά τα Κινεζάκια, μετά τα Κινεζάκια ήταν όλα μικρά και το σκυλάκι έτρωγε. Μετά το σκυλάκι πήγε στο κοριτσάκι γιατί είχε φαγητό. Μετά πήγαν στο καρναβάλι και ντύθηκαν.

Μαρία: Μια φορά κι ένα καιρό, ήταν ένα λαφάκι, ένα ελαφάκι, ήτανε μπλε. Αυτό το ελαφάκι πήγε σ' ένα κοριτσάκι και, και το αγκάλιασε το ελαφάκι. Και εκεί ήτανε δύο σκιουράκια, ήτανε τρία σκιουράκια, ανεβαίνανε πάνω στο δέντρο, σκαρφαλώνανε. Και μετά ήτανε ένα αρκουδάκι μικρό και ένα σκιουράκι μικρό και αυτό το κοίταζε και είπε:

-Ποιος είσαι εσύ;

-Είμαι ένα αρκούδο που ψάχνω τη μαμά μου.

Και είπε:

-Θα σε βοηθήσω εγώ. Ακολούθησέ με!

Και μετά κοίταζε, κοίταζε το δέντρο και σκα, και, και το σκιουράκι, και το, το αρκουδάκι, το αρκουδάκι σκαρφάλωσε σε ένα δέντρο με τα πόδια του. Και εκεί έπεσε σε μια λίμνη, που εκεί είχε, είχε άσπρα λουλούδια. Εκεί, όμως έπιασε βροχή μπλε. Και μετά είπε:

-Α, α, είναι καρφί στο πόδι μου.

Και μετά τα σκιουράκια τρώγανε το, το αρκουδάκι έβλεπε το σκιουράκι που τρώγανε κάστανα. Και μετά, και μετά αυτό το αρκουδάκι, ήταν ένα δέντρο έτσι, στα χορτάρια και έτσι, επειδή είχε ένας καπνός. Και μετά το σκιουράκι του φέρανε κι ένα, του φέρανε και σ' αυτό το αρκούδο, του φέρανε κάστανα. Και μετά ο αρκούδος πήρε τα σκιουράκια, η αρκούδα η μαμά του, πήρε τα σκιουράκια πάνω στ, ε, εδώ στην πλάτη και το σκιουράκι το μικρό ανέβασε πάνω τα σκιουράκια να φάνε κάστανα. Τέλος. Και μετά έχει ένας λύκος που χαιρέτησε τα σκιουράκια.

Ιφιγένεια: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα κοριτσάκι. Και αυτό το κοριτσάκι λέει στη μαμά του:

-Μαμά να κόψω αυτήν την παπαρούνα;

-Ναι, παιδί μου να την κόψεις.

-Μαμά να αγοράσω αυτό το αρκουδάκι;

-Ναι!

Την άλλη μέρα όμως, δεν είχε βρει τίποτα για να πάρει. Και τότε πήγε πάλι για το σχολείο του. Είχε, έφτασε στο σχολείο του. Εκεί πέρα ζωγραφίσανε και κάνανε πράγματα. Μετά όταν γύρισε στο σπίτι του, την , ήρθε το απόγευμα, το μεσημέρι, ήρθε το μεσημέρι, το απόγευμα και μετά το βράδυ και κοιμηθήκανε. Και την άλλη μέρα πάλι τα ίδια. Ξεκίνησε για το

σκολείο ο, όμως, να που βρήκε στο τέλος κάτι, και γύρισε πίσω. Τότε έγινε από μεσημέρι, απόγευμα και βράδυ και μετά κοιμήθηκε και αυτό.

10/4/2002

Αφήγηση

Μαριάννα: Εχθές πήγα και αγόρασα ένα λάστιχο, έκανα εμβόλιο με τη μαμά μου και πήρα κι ένα σκοινάκι. Και μετά πήγαμε στο σκολείο να πάρουμε τον αδερφό μου, γιατί είχε σπασμένο το πόδι και μετά, τον βάλαν μέσα λάμες και μετά τέτοιο, πήγαμε στο σπίτι, παίζαμε και εντάξει.

Όλγα: Τι έπαθε ο αδερφός σου;

Ιφιγένεια: Είχε σπάσει το πόδι εδώ πάνω. Του βάλαν λάμες μέσα, τον χειρουργήσαν. Παναγίτσα μ'!

Μαρία: Έχω πάει στο Σούπερ Μάρκετ, η, ε, πήρα γάλα για το Γιάννη.

Όλγα: Ποιος είναι ο Γιάννης;

Μαρία: Ο αδερφός μου ο μικρός, πήρα σοκολάτα, ψώνισα και πήγα στο σπίτι, κοιμήθηκα με το που έγινε νύχτα και μετά πήγα το πρωί να ψωνίσω κι άλλα.

Όλγα: Τι άλλα;

Μαρία: Αυτά που ψώνισα και την άλλη τη φορά που πήγα.

Χριστίνα: Μια φορά πήγα σ' ένα μαγαζί, σ' ένα τσιπουράδικο, ε, και είδα μπουκαλάκια μικρά με τσίπουρο, είδα ψαράκια, είδα καλαμαράκια και είδα τζι, τζι-τζίκι (τζατζίκι), το άσπρο και έφαγα ψαράκια, έφαγα πατάτες μαζί με ψωμί και η μαμά μου με το μπαμπά, ε, ο θείος μου είπε ότι θα φύγει, αλλά εγώ έκλαιγα. Αλλά είπε αστεία για να κλάψω.

Όλγα: Γιατί ήθελες να μείνει εκεί μαζί σας;

Χριστίνα: Ναι. Ήρθε απ' την Αθήνα, όμως, γιατί έμενε εκεί και, και κοιμόταν στο σπίτι μας, αλλά μερικές φορές έφεγε (έφευγε), και άλλη μέρα θα ξανάρθει να κοιμηθεί, πολλές φορές.

Ρήγας: Πήγαμε στο Σούπερ Μάρκετ με το μπαμπά, μετά πήραμε μερικά πράγματα, ήρθαμε σπίτι, φάγαμε, κοιμηθήκαμε, ήρθαμε σκολείο και τέλος.

Όλγα: Τι πράγματα πήρες με το μπαμπά σου, θυμάσαι;

Ρήγας: Όχι!

Ιφιγένεια: Έχω πάει στην Αποστολία, μια φίλη μας και από πίσω (δεν ακούγεται) με ρούχα. Και, και (δεν ακούγεται) καραμέλες, και ένα δεντράκι που μιλάει, ε, και καθόμαστε εκεί πέρα.

Όλγα: Ψωνίζεις εσύ από εκεί;

Ιφιγένεια: Εεε, ναι. Αυτά τα ρούχα από κει τα ψώνισα. Πάρα πολλά ψωνίζω από κει. Πάρα πολλά ρούχα ψωνίζω από κει. Από κει πηγαίνει η μαμά και ψωνίζει ρούχα. Αλλά πηγαίνει και από αλλού.

Μονόλογος: «Τραγούδι»

Μαριάννα: Η κυρά η αλεπού
που 'χει τόση την ουρά
πήρε δρόμο από ψηλά
να κατέβει χαμηλά.
Τι συμβαίνει, τι συμβαίνει
και τρεχάτη κατεβαίνει (δισ).
Κάτι άκουσε εκεί
κάτω εκεί σαν μουσική
κάποια κότα κακαρίζει
Αχ! Κοτόπουλο μυρίζει.
Τι συμβαίνει, τι συμβαίνει
και τρεχάτη κατεβαίνει (δισ).
Μα ο σκύλος τη μυρίζει
έξω βγαίνει με ορμή
δυο μεγάλους πήδους κάνει
Χραπ! Την πιάνει απ' τ' αφτί.
Τι συμβαίνει, τι συμβαίνει
και τρεχάτη κατεβαίνει (δισ).

Χριστίνα: Μπροστά, ο πάπας ο Ψοφός
μας οδηγεί Γκρινιάρης

η Στρουμφίτα και ο Ντορεμή.
Σπιρτούλης και Μελένιος
πίσω ακολουθούν
και όλοι στρουμφοτραγουδούν.
Στρουμφίζει Σαββάτο
Σαββάτο Κυριακή
αφήστε τα βιβλία
να πάμε εκδρομή.
Στρουμφίζει Σαββάτο
στρουμφάκια στη σειρά
ο κόσμος όλος συντροφιά.

Μαρία: Καληνύχτα μαμά
καληνύχτα μπαμπά
καληνύχτα Χιονάτε
παιχνιδιάρη μου γάτε
και μες την αποθήκη
καληνύχτα ποντίκι.

Ρήγας: Πάνω στη βελανιδιά
κάθεται μια κουκουβάγια
έχει μάτια γουρλωτά
και φωνάζει δυνατά
κουκουβάου, κουκουβάου
κουκουβάγια, βαγια, βαγια (δισ).
Ξάφνου βλέπει από ψηλά
ένα σμήνο νυχτοπούλια
κάθεται και τα κοιτά
και φωνάζει δυνατά
κουκουβάου, κουκουβάου
κουκουβάγια, βαγια, βαγια (δισ).

Ιφιγένεια: Από πάνω σαν τηγάνι
από πίσω σαν ψαλίδι

και από κάτω σαν βαμβάκι.

Τι είναι;

Το χελιδόνι.

Ιφιγένεια: Ο παπάς ο παχύς

έφαγε παχιά φακή

γιατί παπά παχύ

έφαγες παχιά φακή;

Μαρία: Θέλω στο λεπτό

μπλε στρουμφάκι μαγινό (μαγικό)

στρουμφοσυνταγή

πες μου μαγική.

Εδώ, στο στρουμφοχωριό

δώσε και θα δεις

στρούμφο για να βρεις.

Τι σχεδίζω ας το πω

στο..... το σ' αγαπώ

άκουσε με προσοχή

πες τη συνταγή.

Μια ουρά πολλά θα βρεις

μπλε στρουμφάκια να φορείς

μανιτάρι.....

στρουμφοσ' αγαπώ.

16/4/2002

Ανακοίνωση: «Τι κάνεις από την ώρα που θα ξυπνήσεις μέχρι να έρθεις στο σχολείο»;

Μαριάννα: Με ξύπνησε ο αδερφός μου, μ' έδωσε μία με το σκοινί εδώ, τα χερούλια, και άρχισα και ούρλιαξα και μετά ξύπνησα, ξύπνησα εγώ και μετά εεε, μετά έπαιξα, έπαιξα με τον αδερφό μου, ε, γύρισε και η μαμά απ' το Ι.Κ.Α, γιατί την πήραν αίμα και μετά παίξαμε, φάγαμε και ήρθαμε στο σχολείο.

Από την ώρα που ήρθα έπαιξα εδώ με τους φί, εδώ και έκανα εκείνο το πράγμα, αλλά μου το χάλασε κάποιος.

Όλγα: Τι έκανες;

Μαριάνα: Έκανα ένα κρεβάτι, μια πολυθρόνα και μια τηλιόραση, και μια ωραία, και μια ωραία κουζίνα!

Μαρία: Σηκώθηκα το πρωί απ' το κρεβάτι, έπλυνα τα δόντια, έπλυνα τα χέρια μου και είδα τον εαυτό μου στον καθρέφτη (καθρέφτη) και χτενιζόμουν και μετά έβαλα τα ρούχα μου και πήγα στο σχολείο. Μάζεψα αυτά, μάζεψα το παγουρίνο μου, μάζεψα και την τσάντα μου και έφυγα, και έφυγα για το σχολείο.

Χριστίνα: Ξύπνησα, βούρτσ, ε, βούρτσισα τα δόντια μου, πλύθηκα, ήπια το γάλα μου, ετοίμασε την τσάντα η μαμά, μου έβαλε το κολατσιό και μετά πήρα το παγουρίνο και έφυγα για το σχολείο.

Ρήγας: Ξυ, ξύπνησα, μετά, μετά έπαιξα, όχι, έβγαλα τις μπιτζάμες μου, έπαιξα και μετά έφαγα, πήγα στο σχολείο.

Όλγα: Τι έφαγες για πρωινό;

Ρήγας: Φακή με ρύζι.

Ιφιγένεια: Πηγαίνω στο μπάνιο, βουρτσίζω τα δόντια μου, πλένω τα δόντια μου, πάω χτενίζομαι, η μαμά μου δίνει ρούχα να ντυθώ, πίνω το γάλα μου και φεύγω για το σχολείο.

Όλγα: Ποιος ετοιμάζει την τσάντα σου;

Ιφιγένεια: Η μαμά.

Όλγα: Και τι θα βάλει μέσα;

Ιφιγένεια: Ε, πετσετούλα, χαρτομάντιλα, και το φαγητό που είναι για το, ε, για το σχολείο.

Αναδιήγηση παραμυθιού: «Η Μάρω πάει στην παραλία»

Μαριάνα: Πήγε στη θάλασσα η Άλτα (Άλμπα), έκανε, έπαιξε βολ (βόλει) και μετά μπήκε μες τη θάλασσα, έπαιξε με τη μπάλα μες τη θάλασσα και μετά, ε, πήγε κι έπαιξε με το κουβαδάκια της και έφυγαν μετά. Διάβασε ένα, ένα

βιβλίο όταν πήγε κι έκατσε κάτω από την ομπρέλα και η μαμά διάβασε εφημερίδα, ο μπαμπάς έκλεισε τα μάτια, και, και, και ξάπλωσε. Το σκυλί άρχισε να τρέχει και να παίζει γύρω απ' την άμμο. Μετά φύγανε και γυρίσανε σπίτι.

Ρήγας: Η μαμά της Μάρου, είπε τη Μάρω ότι θα πάμε στη θάλασσα. Η μαμά είτε να πάρει τα κουβαδάκια της κι αυτή είτε ότι θα πάρει και το καπέλο της, ει, είτε ότι θα πάρει και το σωσίβιό της, και μετά πήγανε στο αυτοκίνητο μέσα, πήγαν στην παραλία, ει, ει, είδανε μερικά παιδιά να παίζουν με τη μπάλα, μερικά να είναι μες τη θάλασσα, να κολυμπάνε, μερικά είδαν μια γριά να ξαπλώνει και τόσο θυμάμαι.

Μαρία: Ήταν το κορίτσι, πήγανε στο μπάνιο, είτε η μαμά, είτε ο μπαμπάς:

-Μάζεψε το κουβαδάκι, βάλε το μαγιό σου και πάω στο μπάνιο.

Μετά πήγαν με τ' αυτοκίνητο και μετά κάνανε μπάνιο και μετά έβλεπε τα δέντρα, έβλεπε το σπίτι, εεε, βγήκανε έξω στο, βγήκανε έξω στο μπάνιο και μόνο αυτά. Δεν ξέρω άλλα, δεν τα θυμάμαι.

Ιφιγένεια: Ήταν ένα κοριτσάκι που το λέγαν Μάρω και του λέει η μαμά και ο μπαμπάς:

-Πα, να πάρεις τα κουβαδάκια, γιατί θα πάμε για μπάνιο.

-Πού είν', πώς το λέγαν το σκυλάκι;

Όλγα: Η Άλμπα.

Ιφιγένεια: Η Άλμπα.

-Πού είναι η Άλμπα, δε θα' ρθει μαζί μας;

Η Άλμπα μπήκε πρώτη στο αυτοκίνητο κορίτσι. Ο μπαμπάς πάει να βάλει το, την ταμπέλα στο αυτοκίνητο. Φτάσανε στην παραλία. Η, η, κάτι άλλα παιδάκια, ήταν πολύς κόσμος εκεί και λέει η Μάρω:

-Μπαμπά πού θα βάλουμε τη, εμείς τη δικιά μας ομπρέλα;

Μετά έβαλαν την ομπρέλα τους κάπου και η Μάρω και η Άλμπα βούτηξαν μέσα στο νερό. Μα, μα η μπάλα έφυγε μακριά και η Άλμπα την έπιασε. Και η μπάλα βρέθηκε μπροστά στη Μάρω.

-Μπράβο, Άλμπα!

Μετά πήγαν έξω, βγήκανε έξω από τη θάλασσα για να ξαπλώσουν και βρήκε και άλλα, όμως, και πήγε για να παίξει. Μετά, όταν, φώναξε ο μπαμπάς.

-Ωρα να φύγουμε.

Όπως πάντα, η Άλμπα μ' ένα μεγάλο πήδημα μπήκε πρώτη πρώτη στ' αυτοκίνητο. Η Άλμπα κοιτούσε έξω τα δέντρα ενώ η Μα, η Μα, ενώ η Μάρω κοιμόταν γιατί ήταν κουρασμένη.

Χριστίνα: Εεε, ο πατέρας της μάζεψε τα πράγματα που, που είχαν και, και ξεκί, και ξεκίνησαν να πάνε στη θάλασσα. Ε, ο πατέρας ξεκίνησε με το αυτοκίνητο, έβαλε το ραδιόφωνο και η μητέρα τραγουδούσε. Μετά πήγε στην παραλία, ήταν και άλλα παιδάκια και λέει, και λέει το κοριτσάκι:

-Πού θα στρώσουμε εμείς την ομπρέλα;

Μετά πη, ε,

-Πώς το λένε το σκυλάκι;

Όλγα: Άλμπα.

Χριστίνα: Η Άλμπα μπήκε μες το νερό και λέει:

-Τι δροσερό που είναι!

Μετά, ε, έπαιζαν, έκαναν μπάνιο και, και παίζουν μέσα μπάλα και έφαγε, και φε, και έφυγε μακριά απ' το, απ' το σκυλάκι. Αυτά θυμάμαι.

24/4/2002

Αφήγηση ή ανακοίνωση

Ρήγας: Ο παππούς απ' την Ινδία μας μαθαίνει μαγικά.

Όλγα: Τι μαγικά;

Ρήγας: Μαγικά. Δεν ξέρεις τι θα πει;

Όλγα: Για να τα κάνεις κι εσύ;

Ρήγας: Ναι!

Όλγα: Πες μου κάτι από αυτά που σας έκανε.

Ρήγας: Είναι ένα σπιρτοκούτι και βάζεις ένα σπύρτο μέσα, το κάνεις κάπως και, και δε, και, και πρέπει δείχνει πως, πως και πρώτα, πως δεν είναι το σπύρτο μέσα,

μετά το κλείνεις, το πετάς στον αέρα, το πιάνεις και όταν το ανοίγεις και έχει μέσα το σπίρτο.

Όλγα: Ωραία! Τι άλλο κάνετε;

Ρήγας: Ε, είναι και ένα άλλο μαγικό που έχεις τρία σπίρτα κι έχεις κι άλλο ένα σπίρτο. Τα βάζεις φωτιά και ενώνονται τα τρία σπίρτα.

Ιφιγένεια: Πώς πέρασα; Χάλια τα πέρασα!

Όλγα: Γιατί;

Ιφιγένεια: Έπρεπε να παίρνω πρωί, μεσημέρι, απόγευμα και βράδυ μια αντιβίωση.

Όλγα: Την πήρες;

Ιφιγένεια: Κάθε μέρα έπρεπε να την παίρνω. Την παίρνω, την παίρνω, την ξαναπαίρνω, αφού μόλις πέρασαν έξι μέρες και πήρα έξι κουτιά.

Ιφιγένεια: Μια φορά είδα ότι ήμουν σ' ένα Λούνα Πάρκ μαζί με τη μαμά, ε, το Γιώργο και το μπαμπά και παίζαμε στο Λούνα Πάρκ και βγάξαμε εισιτήρια τα παιχνίδια και παίζαμε.

Χριστίνα: Είδα, ότι εγώ έτρεχα και ο σκύλος έτρεχε πιο γρήγορα από 'μένα και παραλίγο να με φάει.

Μαρία: Μας έπιασε και μας έριξε νερό στα μούτρα, με τ' άλλα τα κορίτσια. Ήταν η Μαριάνα, η Ιφιγένεια, η Χριστίνα, ήταν ο Ρήγας, ο Κωσταντίνος, η Κωσταντίνα, η Ιωάννα, η καινούρια η Ελένη, η παλιά η Ελένη κι η Πωλίνα και ο Ρήγας.

Όλγα: Και μετά τι έγινε;

Μαρία: Και μετά μας έριξε, έριξε σε όλα τα παιδάκια και γίναμε μούσκεμα.

Όλγα: Ποιος σας έριξε;

Μαρία: Ο Μάρκος.

Όλγα: Γιατί;

Μαρία: Επειδή μας έκανε παιχνίδια για να γελάσουμε εμείς.

Διήγηση

Ρήγας: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα παιδάκι. Και πήγε μια βόλτα. Βρήκε ένα λαγουδάκι. Πήγε στο δάσος, πήρε καρότα και ήρθε. Πήγε σκο, φάγανε, πήγε σκολείο και τέλος.

Μαρία: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν, ήτανε τα πέντε κατσικάκια. Η, η κατσικά μαμά είπε:

-Παιδάκια μου, άμα 'ρθει ο λύκος μην ανοίξετε την πόρτα, επειδή έχει μαύρα πόδια και θα σας φάει.

-Εντάξει μαμά, εντάξει.

Και μετά ο λύκος είχε κρυφτεί σ' ένα δέντρο και τώρα βγήκε απ' το δέντρο. Τον έβλεπε η μαμά απ' το τζάμι και είπε:

-Ανοιξέ μου την πόρτα, είμαι η μαμά σας.

-Για δείξε μου τα πόδια! Α! Δεν είσαι η μαμά μας. Είσαι ο κακός ο λύκος.

Και μετά πήγε να βουτήξει στο αλεύρι τα πόδια του, τη γλώσσα και τα πόδια, και ντύθηκε σαν τη μαμά κατσικά και πήρε ένα καλάθι και είπε:

-Γεια σας παιδάκια, ανοίξτε μου την πόρτα, είμαι η μαμά σας!

-Για δείξε μου τα πόδια. Α! Η μαμά μας. Ανοίξτ, ανοίξτε!

Α, και μετά άνοιξαν την πόρτα και, και το ένα κατσικάκι κρύφτηκε στο ρορόι (ρολόι), το παλιό και μετά ήρθε η μαμά με ανοιχτή την πόρτα 'κείνη, κι είπε ένα, κι είπε το κατσικάκι (δεν ακούγεται) είπε:

-Μαμά, μαμά, ήρθε, ήρθε ο κακός λύκος και ντύθηκε σαν κι εσένα, η μαμά κατσικά.

Α! Τώρα θα πάρουμε ένα ψαλίδι και θα κόψουμε την κοιλιά του λύκου και να βγουν τα κατσικάκια.

Κόψαν την κοιλιά του λύκου και βάλανε πέτρες και βγήκαν τα κατσικάκια και τέλος.

Ιφιγένεια: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας βασιλιάς και μια βασίλισσα, που 'χανε μια κόρη. Και αυτήν την, κι αυτό το κορίτσι το λέγανε Σταχτοπούτα. Μα η μαμά τους, μα η μαμά της Σταχτοπούτας μια μέρα πέθανε. Κι έμεινε ο μπαμπάς. Όμως, ο μπαμπάς της ξαναπαντρεύτηκε. Κι όμως, αυτή η κακιά, αυτή η, η γυναίκα ήταν κακιά κι είχε άλλες δύο κόρες. Και την έβαζε όλο

να κάνει δουλειές, να μαζεύει σταχτή, γι' αυτό τη λέγαν Σταχτοπούτα. Όταν ερχόταν ο βασιλιάς φερόταν ωραία, μα όταν έφευγε ο βασιλιάς την έβαλε να μαζεύει στάχτες και να μαζεύει όλα τα πράγματα. Την επόμενη φορά το βασιλόπουλο θα έκανε μια γιορτή. Σ' αυτή τη γιορτή θα πήγαιναν ο, όλες οι πριγκίπισσες. Πήγανε, πήγανε και (δεν ακούγεται), αλλά η Σταχτοπούτα δεν θα πήγαινε και στενοχωριόταν. Μα ξαφνικά εμφανίστηκε μια νεράιδα και της λέει:

-Πήγαινε να μου φέρεις μια κολοκύθα. Και αυτή είναι εκείνη εκεί πίσω.

Και αυτή, τη κολοκύθα την έκανε μια όμορφη άμαξα. Μετά της έ, της έδωσε και ρούχα, πως θα πάει χωρίς, της έδωσε και ρούχα, αλλά της είπε:

-Στις έντεκα η ωρ, στις έντεκα, πλην τις έντεκα θα πρέπει να γυρίσεις αλλιώς τα μάγια θα εξαφανιστούν και θα γίνεις πάλι έτσι όπως ήσουν.

Όλοι χορευ, πη, πήγε στο παλάτι και όλοι θαμπώθηκαν από την ομορφιά της. Μα η χορ, μόλις είδε ότι πήγε η ώρα έντεκα, έπεσε να φύγει και της έπεσε το μο, το μονάκριβό της γοβάκι. Και τότε ο πρίγκιπας την κράτησε, κράτησε το γοβάκι και φώναξε να το φορέσει σε όλες τις κοπέλες. Το φόρεσε σε όλες τις κοπέλες, πέρασε και από εκείνες εκεί τις κακιές, αλλά δεν τις έκαναν. Και στο τέλος το δοκίμασε και η Σταχτοπούτα έγινε, εγ, έγινε μια, μια, μια ωραία βασιλοπούλα.

Μαριάνα: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα κοριτσάκι. Κι αυτό το κοριτσάκι ήταν ολομόναχο, και δεν ήξερε ποια μαμά το γέννησε. Ήτανε πάρα πολύ μωράκι κι έφυγε απ' το σπίτι. Και μια μέρα αποφα, γιατί μια μέρα έμενε σ' ένα ωραίο σπιτάκι, αλλά δεν ήταν κανένας να την παρακολουθεί και να την φροντίζει. Και μετά την, μετά α, είτε η μαμά της, είτε ένα, βγη, ήρθε ένα ωραίο, ένα, ένα ωραίο ψα, ένα ωραίο, ένα ωραίο γουρουνάκι και λέει:

-Γεια σου, τι καλά είσαι,

-Ναι, εσύ πώς πάει,

-Καλά κι εγώ, αλλά δεν ξέρω κι εμένα ποιος με γέννησε. Θέλω να μείνω εδώ μαζί μ' εσένα, να κάνουμε παρεούλα. Και μετά λέει το γουρουνάκι:

-Γιατί δεν μαγειρεύεις;

Λέει:

-Πάω και μαζέψω καρότα και τέτοια. Λέω τώρα θα πάω να μαζέψω καρότα.

Πήγε, μάζεψε κι έφαγε μαζί με το, έφαγε μαζί με το γουρουνάκι καροτάκια και του άρεσαν. Και λέει:

-Μου δίνεις ένα ακόμα;

Και λέει:

-Δεν έχω άλλο, δυστυχώς! Αλ, αυρ, το βράδυ πάλι.

Έπαιζαν τα γουρουνάκια, ζωγραφίσανε μέχρι που ήρθε το βράδυ.

-Ωρα να πάμε. Πώς θα πας μόνος σου; Πώς θα πας μόνη σου;

-Θα πάω να μαζέψω μόνη μου αλλιώς δεν μπορώ.

Μαζ, πήγε και μάζεψε και πήγε και μάζεψε μαζί με τα γουρουνάκια, μαζί με το γουρουνάκι, βρίσκει ένα, ένα κατσικάκι να μαζεύει κι αυτό καροτάκια.

-Θέλεις να έρθεις κι εσύ μαζί μας;

Λέει:

-Μπεεεε, ναι!

Και μετά λέει:

-Δεν καταλαβαίνω τι λέει, λέει το γουρουνάκι.

Λέει:

-Ότι θέλει να μείνει.

Και το πήρανε, αυτό όμως, δεν ήθελε. Και το, καταλάβαινε απ' το κοριτσάκι ήθελε, και το πήρε απ' το χεράκι κι ανέβηκαν καβάλα. Αλλά το, το γουρουνάκι δεν μπορούσε α, αλλιώς να καθίσει και λέει:

-Θα καθίσεις σ' εμένα;

Έκατσε στο γουρουνάκι απάνω, που ήταν χοντρό. Έτρεξαν μαζί και φτάσανε στο σπίτι. Έφαγαν, κοιμήθηκαν, και ήρθε η άλλη μέρα. Ξυπνάνε το πρωί.

-Κοκορίκου, φωνάζουν οι κότες.

Λέει:

-Ποια, ποια κότα να είναι δίπλα μου;

Και λέει μετά. Εεε και μετά λέει το τέτοιο, το, η κότα:

-Άνοιξε την πόρτα.

-Άνοιξε την πόρτα, λέει το γουρουνάκι.

-Θα την ανοίξω, λέει το κοριτσάκι.

Την άνοιξε, και τι να δει! Μια κοτούλα.

-Κοκορίκου, να φωνάζει η κότα, κοκορίκου!

Ανέβηκε πάνω, την αγκάλιασε, τη φίλησε και λέει:

-Να μείνω κι εγώ μαζί σας, κοκορικού.

-Ναι, λέει.

Και μετά λέει ένα, ένα ωραίο έντομο λέει:

-Γιατί δεν παίρνεις κι εμένα μαζί;

Και μετά λέει:

-Αλλά θα τρώμε μαζί και θα κάνουμε μαζί όλα, όλα τα παιχνίδια θα τα κάνουμε μαζί.

Έφαγαν και παίζανε μαζί. Βγήκαν στο δάσος, έπαιζαν σχοινάκι, αλλά μόνο το, το κατσικάκι ήταν θυμωμένο. Και ξαφνικά έδωσε ένα σάλτο και έφυγε γρήγορα. Άρχισε να φωνάζει το κοριτσάκι. Έτρεξε και μετά ε, έτρεξε και λέει:

-Μη, μη, μη φύγεις. Μη φύγεις, λέει.

Και λέει το γουρουνάκι:

-Ας το να φύγει άμα θέλει.

Το άφησε και μείναν με το, με το ζωτικό, με το έντομο και έμεινε και με το τέτοιο, με το ωραίο, με το ωραίο γουρουνάκι. Λέει:

-Να σου μαζέψω λιγάκι μαλλάκι;

Και το μάζεψε. Τέλειωσε.

1^ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΙΜΗΝΙΟΥ

1/11/2001-22/4/2002

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

1/11/2001

Αφήγηση: «*Τι έκανες χθες σπίτι σου*»;

Χρύσα: Εχθές πήγαμε, πήγαμε να πάρουμε το Toy Story 2, πήραμε τη Σταχτοπούτα 2 πίσω, μετά, πρώτα, μετά πήγαμε να πάρουμε γύρο και έφαγα τις πατάτες και πήρα και γαλατάκι, γαλατάκι με τον καουμπόη από έξω φωτογραφία, και το ήπια και δεν κατάλαβα ότι είχε, ότι είχε, ότι δεν είχε μέσα γάλα και σήμερα το πρωί είδα το Toy Story και πρώτα πήγε ο μπαμπάς μου, πρώτα ήρθε εδώ ο μπαμπάς μου, με έφερε εδώ και μετά πήγε να πληρώσει το Cosmote, το νερό και το ρεύμα. Αυτά!

Μαρία: Εγώ με το μπαμπά ήμουν σπίτι και όταν ήρθε η μαμά λέει:

-Ρε, παιδάκι μου σπίτι είσαστε εσείς; Εγώ λέω να βγούμε καμιά βόλτα.

Και πήγαμε εμείς χθες στο, εκεί στις Αλυκές για να δούμε εκεί το πάρτι που είχε.

Απόστολος: Εμείς εχθές το πρωί, την Τρίτη, δεν ήρθα στο σχολείο, το πρωί ξύπνησα, πήγαμε στη στάση, πήγαμε να ρωτήσουμε αν θα 'ρθει εδώ πάνω το λεωφορείο. Έρχονταν το λεωφορείο, έρχονταν με φόρα, απάνω δεν περνούσε εδώ ο κεντρικός δρόμος να στρίψει και κάνει να το σταματήσει ένα παιδάκι και αυτός είχε πάρει φόρα και ήρθε εδώ επάνω και δε σταματούσε. Μετά ήρθε με την όπισθεν και μας πήρε και πήγαμε στο Βόλο. Εκεί με περίμενε η άλλη η γιαγιά, η Γεωργία. Μετά πήγαμε εκεί στο I.K.A., ε, ήρθε και ο παππούς μου (δεν ακούγεται), πήγα εγώ με τη γιαγιά μου που είν' εδώ. Μέσα να δεις τώρα πλάκα! Πηγαίνω εκεί μέσα.

-Ξαπλώστε!

Και λέω, βγάζει ένα ζυραφάκι.

-Τι είναι αυτό; Τι θα μου κάνεις με αυτό;

Λέει ο γιατρός:

-Αυτές είναι ιατρικές δουλειές.

Μετά, με κόβει τα ράμματα, με πόνεσε λίγο, λέει στο τέλος ο γιατρός,
ο γιατρός, ο γιατρός λέει στο τέλος:

-Όταν βλέπεις γυναίκες νοσοκόμες να μη φοβάσαι!

Ανακοίνωση

Χρύσα: Εμείς είδαμε σε περιοδικό, παιδικό περιοδικό, παιδάκια για ρούχα παιδικά,
της Barbie's, της Cindy's, όλα αυτά.

Μαρία: Εγώ είχα χθες, είχαμε πάρει ένα περιοδικό με την Κοκκινোসκουφίτσα, αλλά
εγώ δεν κοίταξα εκείνο, είχα πάρει της μαμάς. Μπερδεύτηκα.

Απόστολος: Εγώ είχα δει, έχω πάρει εφημερίδα, δεν μπορώ να διαβάσω, απλώς είχα
δει ότι, είχα δει τους Υπουργούς, τους Υπουργούς όλους είχα, είδα και
τον Πάγκαλο, τον Σημίτη, τον Καραμανλή, αλλά όλο γράμματα είχε
στην εφημερίδα.

8/11/2001

Αφήγηση: «Πώς πέρασα στα γενέθλια του/της φίλου/φίλης μου»

Χρύσα: Στο δικό μου το πάρτι όταν είχα γενέθλια, μικρή, εεε, είχα πάρει μια τούρτα
με παιχνίδια, τη μικρή γοργόνα την Ariel που έσπασε την ουρά της και δεν,
δεν ξέραμε και πήραμε μια τούρτα με σφραγίδα εεε, και την έβγαλε, ήταν
μπαλαρίνα, μετά έβγαλε την άλλη.

Μαρία: Στη γιορτή, στα γενέθλιά μου είχα πάρει δυο παιδιά, στη Μάχη, τον Αποστό-
λη και το Δημήτρη, ε, χορέψαμε και αυτά κάναμε, δεν κάναμε τίποτ' άλλο.

Απόστολος: Στα δικά μου γενέθλια είχα καλέσει τη Μάγδα, το Νίκο, αλλά δεν ήρθε η, ο Χρίστος που είμαστε ξαδερφάκια. Περάσαμε καλά, σβήσαμε τα κεράκια, βγήκαμε φωτογραφίες, φάγαμε και μετά τελείωσε τα πάρτι, φύγανε και μετά κοιμηθήκαμε.

Μονόλογος: «Τραγούδι»

Μαρία: Όταν έρχεσαι εσύ από δω
βρίσκεις και έναν άλλο από δω
και πηγαίνεις μια βόλτα ξανά
ώσπου γυρίζεις πάλι πίσω ξανά.

Απόστολος: Εγώ ξέρω του Ρόκκου ένα καινούριο τώρα που το 'χουμε και στ' αμάξι
μας το καινούριο. Μμμ, πως το λεν!
Θα τα βάλω όλα μπουρλότο
να γλιτώσω ρε γαμώτο
να γλιτώσω απ' τα παλιά
να τα βάλω όλα φωτιά!

15/11/2001

Αφήγηση

Μαρία: Εγώ την Κυριακή που μας πέρασε είχα πάει εκεί, είχαμε πάει εκεί, εκεί στις Αλυκές, και όταν γυρίζαμε, όταν γυρίζαμε είχα δει ένα, είχαμε δει ένα, να εκεί που έχει άλογα και μπήκαμε μέσα για να δούμε τα άλογα τι κάνανε.

Όλγα: Και τι κάνανε;

Μαρία: Ε, με έδωσε ένα πόνι ένας εκεί που είχε τα άλογα και έκανα και εγώ ιππασία.

Όλγα: Πώς ήταν το πόνι;

Μαρία: Μικρούτσικο, αλλά έτρεχε λίγο.

Χρύσα: Μια φορά κι έναν καιρό ήμασταν μέσα στο σπίτι και εγώ έπαιζα με τα κουκλάκια μου, τις κούκλες μου τις ξυλοπόδαρες. Πέρυσι που ήμουν, είχε σπάσει η μπαλαρίνα, την είχα σπάσει και κάποιος μου πήρε μια άλλη τέτοια, και

κάποιος μου πήρε μια άλλη με φόρεμα κυρία, με μακριά μαλλιά. Μου την είχε σπάσει μια φίλη μου, η Βαγγελίτσα.

Αναδιήγηση παραμυθιού: «Η μεγάλη φωτιά»

Μαρία: Ότι ήταν ένας χοντρός και ένας αδύνατος. Είχαν όλοι από ένα, ο κοντός είχε μικρούλι, μικρό φορτηγό, ο μεγ, ο χοντρός είχε μεγάλο φορτηγό. Τέλειωσε.

Όλγα: Τι έγινε στο παραμύθι;

Μαρία: Στο παραμύθι ύστερα, ο χοντρός είχε βαθύ ύπνο και έβλεπε κακά όνειρα. Ο λεπτός έβλεπε ωραία όνειρα και κοιμόταν λίγο.

Χρύσα: Έλεγε ότι οι πυροσβέστες είχαν δύο σκυλιά, της Δαλματίας, και, και τα σκυλιά, οι πυροσβέστες ήταν μπροστά και τα σκυλιά πίσω. Και πήρε φωτιά η πολυκατοικία. Αυτό.

Όλγα: Και τι έγινε στο τέλος;

Χρύσα: Στο τέλος έφαγε πολύ, έφαγε πολύ ο χο, ο χοντρός και ο λεπτός έφαγε λίγο και έδωσαν στα σκυλιά τα κόκαλα.

Απόστολος: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν δύο, ε, ήταν δύο πυροσβέστες, ε, ήταν ένας χοντρός, ένας λεπτός. Και ένας λεπτός. Μια μέρα έπιασε φωτιά και ντυθήκανε γρήγορα γρήγορα. Ο λεπτός άρχισε να βάζει από πάνω, ε από κάτω, και ο χοντρός άρχισε να βάζει από πάνω. Έτσι ντυθήκαν γρήγορα γρήγορα, παίρνουν τα πυροσβεστικά τους και τρέχουν να σβήσουν τη φωτιά. Από πίσω τα σκυλιά, μπροστά τα πυροσβεστικά. Φτάνουν στη φωτιά. Λέει ο κοντός:

-Απ' τα δεξιά είν' η φωτιά.

-Όχι, απ' τ' αριστερά, λέει ο χοντρός.

Ε, μετά λέει, σβήνουνε τη φωτιά, έσβηνε ο χοντρός τη φωτιά απ' τα δεξιά και μετά ο αδύνατος είδε και άλλη φωτιά να πιάνει στο διπλανό σπίτι. Πήρε ένα δίχτυ, και τις χοντρές κυρίες, ήρθαν και νόμιζε ότι δεν μπορούσε να τις κατεβάσει, αλλά τις κατέβασε. Μετά αφού σβήσαν οι φωτιές πήγαν κι έφαγαν παγωτό, το πιο πολύ έφαγε ο χοντρός και το πιο λίγο έφαγε ο κοντός.

23/11/2001

Ανακοίνωση: «Τι σου αρέσει να βλέπεις στην τηλεόραση»;

Μαρία: Εγώ χθες είχα δει τη «Σειρήνα και το Μπάτσο». Μ' αρέσει πολύ και το «Big Brother».

Όλγα: Τι δείχνουνε;

Μαρία: Από το «Big Brother» δείχνει ότι να, ένας αποχώρησε και μένουν οι άλλοι και ύστερα, κι ύστερα εκεί στη «Σειρήνα και το Μπάτσο», δείχνει ότι ο Μπάτσος τη Σειρήνα την κυνηγάνε και ύστερα αυτός την προστατεύει να μην την σκοτώσει ο άντρας, ο αρραβωνιαστικό της, ο αρραβωνιαστικός της.

Χρύσα: Μ' αρέσει να βλέπω Μίκη Μάους.

Όλγα: Τι Μίκη Μάους;

Χρύσα: Το Pokemon.

Όλγα: Τι άλλο;

Χρύσα: Θέλω να βλέπω εκτός από κασέτα, το Toy Story 2.

Όλγα: Τι είναι αυτό;

Χρύσα: Το Toy Story 2 είναι έργο που οι κούκλες ζωντανεύουν.

Απόστολος: Ο Σεφερλής έχει πολύ γέλιο, κάνει πολλές πλάκες, που μπορεί να γελάσει όλος ο κόσμος. Ας πούμε για παράδειγμα: Μια μέρα ήταν ένας, ήταν σε ένα αμάξι ένας παππούς και (δεν ακούγεται). Είχε ξεφουσκώσει του λάστιχο, τρύπησε. Βγαίνουν έξω και οι δύο, λέει:

-Πατέρα!

-Τι;

Λέει:

-Πατέρα, ξεφούσκωσε το λάστιχο. Θα πάμε να βάλουμε άλλο ράστιχο;

-Έτσι, έλεγε. Έχει πολύ γέλιο!!

Κι η «Σειρήνα και ο Μπάτσο» είναι ωραίο έργο, ο, οι Μπάτσοι έχουν πιάσει έναν απ' το μαγαζί, που δουλεύει σ' ένα μαγαζί, σήμερα τους είχαν αφήσει ελεύθερους και ένας άλλος, ο άντρας της Σειρήνας,

τον κυνηγάει να τον βρει για να τον παντρευτεί. Αλλά Σειρήνα δεν θέλει να τον παντρευτεί.

Μονόλογος: «Ο ρόλος της/του δασκάλας/δασκάλου»

Μαρία: Παιδιά σήμερα θα πούμε τα τραγουδάκια μας και ύστερα τα ποιήματα. Ας αρχίσουμε από τα τραγουδάκια μας. Ποιο τραγούδι λέγετε, λέτε να πούμε;

Παιδιά: Τα κλεφτόπουλα.

Μαρία: Ας το πούμε.....

Χρύσα: Παιδιά μου, όταν τρώτε ψάρι ή αυγό, δεν κάνει να τρώτε. Όταν τρώτε φασόλια και φακές κάνει να τρώτε. Αλλά προσέξτε τη διατροφή σας να μη, να, να δείτε, να μη δείτε καλά και να το φάτε και να πεθάνετε. Προσέξτε!

Απόστολος: Καλημέρα παιδιά! Όταν γίνει σεισμός, όταν γίνεται σεισμός πρέπει να κρυβόμαστε κάτω από τα τραπέζια και μακριά από τα τζάμια. Μετά θα βγείτε έξω εκεί και μακριά από τα κάγκελα γιατί μπορεί να πέσουν και να σας πλακώσουν. Εεε, αν θέλετε, να το παίξουμε. Θα πω εγώ σεισμός και όλοι θα χωθείτε κάτω από τα τραπέζια.

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

1/2/2002

Αφήγηση: «*Πώς πέρασες τα Χριστούγεννα*»;

Όλγα: Θα μου πεις Μαράκι πώς πέρασες τα Χριστούγεννα;

Μαρία: Ναι!

Όλγα: Πώς πέρασες;

Μαρία: Στολίσαμε το δέντρο και μετά, αφού στολίσαμε το δέντρο είχαμε πάει, είχαμε πάει βόλτα, ε, πήγαμε στο Σούπερ Μάρκετ, αλλά τον Άγιο Βασίλη δεν τον είδαμε.

Όλγα: Γιατί;

Μαρία: Ε, γιατί ήμασταν στο Σούπερ Μάρκετ, πήγαμε και σε δύο Σούπερ Μάρκετ και μετά, αλλά μετά η μαμά μου είπε, κοιτάξαμε γύρω γύρω απ' όλα τα μεγάλα δέντρα κι είδαμε και δώρα.

Όλγα: Τι δώρο είχε;

Μαρία: Το δώρο μου ήταν ένα ταγεράκι.

Όλγα: Ταγεράκι;

Μαρία: Μμμ...

Όλγα: Τι χρώμα;

Μαρία: Από τίγρη.

Όλγα: Σου άρεσε;

Μαρία: Ναι!

Όλγα: Τι άλλο κάνατε;

Μαρία: Αλλά είναι για καλά (το ταγεράκι). Και μετά ήρθε η γιορτή της μαμάς μου, και μετά ήρθε κάτω η γιαγιά μου η άλλη και μετά ήρθανε και κάτι άλλοι, τους κεράσαμε και θέλανε να φύγουνε. Και φύγανε και μείνανε οι άλλοι. Πέρασαν τα Χριστούγεννα και τώρα δουλεύει η μαμά.

Όλγα: Ωραία!

Χρύσα: Είδα τα δώρα, είδα τα δώρα, κι ένα κόκκινο εκεί στον Άγιο. Είδαμε τον Άγιο Βασίλη που περνούσε.

Όλγα: Πού περνούσε;

Χρύσα: Στον ουρανό.

Όλγα: Αλήθεια λες;

Χρύσα: Ναι. Ναι, αλήθεια! Ναι, αλήθεια!

Όλγα: Και τι άλλο έκανες τα Χριστούγεννα;

Χρύσα: Έπαιξα εκεί με τα δώρα του.

Όλγα: Τι δώρα είχες;

Χρύσα: Είχε τον Καρυοθραύστη και το Μουσικό Χαλί.

Όλγα: Ναι; Ποιο σου άρεσε πιο πολύ;

Χρύσα: Το Μουσικό Χαλί, αλλά ήταν λίγο δύσκολο.

Όλγα: Γιατί;

Χρύσα: Ήταν λίγο δύσκολο, δεν μπορούσα να το κάνω. Αλλά του χρόνου τώρα θα το κάνω, που θα το ξέρω πιο καλά.

Απόστολος: Ο Άγιος Βασίλης εμένα μου 'φερε ένα κασετόφωνο και, και, δεν θυμάμαι τι. Αυτά μ' είχε φέρει. Και τα Χριστούγεννα τα πέρασα καλά, πολύ καλά! Είχαμε πάει τα Χριστούγεννα στη γιαγιά τη Γεωργία και φάγαμε εκεί και μετά πήγαμε σπίτι μας και κοιμηθήκαμε. Μετά σηκωθήκαμε το πρωί, έπαιξα εγώ, νύχτωσε, ξανακοιμηθήκαμε όσο να περάσουν τα Χριστούγεννα και να 'ρθούμε εδώ στο σχολείο.

Αφήγηση

Χρύσα: Το άλλο καλοκαίρι, το πρώτο, ε, πήγαμε το καλοκαίρι στα Παλιά, ξέρεις.

Πήγαμε κι εκεί με τσίμπησε μια σφήκα. Και ξέρεις; Μου έλεγε η μαμά:

Θα...

Έλεγα:

-Μαμάααα.

-Κάτσε ρε Χρύσα.

Έτσι μου έλεγε εμένα, γιατί ήμουν μικρή και δεν κατάλαβα.

Όλγα: Τώρα όμως;

Χρύσα: Τώρα δεν με μαλώνει, αλλά άμα κάνω ζαβολιές, με μαλώνει.

Χρύσα: Εγώ έχω χτυπήσει πολλές φορές και μια φορά που έκανα κουλουτούμπα μ' ένα παιδάκι, ε, φε, φάνηκε το κόκαλό μου κι έτρεχαν αίματα. Και ύστερα η γιαγιά μου το 'ριχνε ιώδιο, το κόλλησε η μαμά μου με τέτοιο, αυτό, και μετά

το τυλίξαμε και αφού το τυλίξαμε, σε μερικές μέρες με πέρασε. Και κάθισα ήσυχα στον καναπέ και μου έβγαλε η μαμά αυτά που μου είχανε κολλήσει.

Διήγηση παραμυθιού

Μαρία: Αυτό είναι το παραμύθι, είναι η κακιά που είναι μέσα στο νερό.

Απόστολος: Η Σταχτοπούτα;

Μαρία: Ποια Σταχτοπούτα! Έχει ουρά ρε Απόστολε!

Απόστολος: Αααα!

Μαρία: Ήταν δυο όμορφες.

Απόστολος: Τρεις.

Μαρία: Τρεις όμορφες, κι τι, κι ήταν μέσα στο νερό και τις κοιτούσαν όλα τα ψαράκια τ' άλλα τα, και, και στο βάθος χάθηκε και κοιτούσαν κι αυτές εκεί το νερό. Και μετά φύγανε από κει που καθόντουσαν και πήγανε να παίξουν κάπου. Και αφού πήγανε να παίξουνε, είχε, παίζανε κάπου, χορεύανε, χορεύανε και μετά, είχε έρθει ένα ψάρι, τις κοιτούσε πόσο όμορφα χορεύανε και γέμιζε, και γέμιζε (δεν ακούγεται). Και τότες είχε πάει δίπλα στη θάλασσα εκείνη που χόρευε, και αφού είχε πάει δίπλα στη θάλασσα, είχε κάτσει εκεί και μιλούσε σε ένα πουλάκι. Και το πουλάκι είχε ακούσει και το ψαράκι κι ήρθε κι ο κάβουρας και το ψάρι, την ακούγανε κι ήταν πολύ χαρούμενη. Και τότε, και τότε, αφού είχε έρθει ένα καράβι, αλλά είχε κάνει πολύ κύμα και είχε πέσει, είχε πέσει η γοργόνα και το, και το πουλάκι τρόμαξε κι έφυγε για να βουτήξουν μέσα στο νερό, καλά ο κάβουρας κρύφτηκε πίσω από κάτι βράχο, και τότες γίνεται, γίνεται ωραία, γίνεται ωραία κοπελίτσα, είχε πέσει μέσα στο νερό. Κι οι άλλοι ωραία κρυφτήκαν εκεί είχε, τη βγάλαν εκεί και γύρω από κάτω απ' το νερό ήτανε η φάλαινα κι όλα τ' άλλα. Και μετά έστειλε το χέρι της μια κοπελίτσα από πάνω και ήθελε να βγει από πάνω, αλλά δεν πρόλαβε και πήγε μέσα και (δεν ακούγεται). Και τότες είχε μείνει μέσα στο νερό και είχε βρεθεί μια κακή μάγισσα και την είπ', και την είπεεε, την είχε πει:

-Να, να προσέχεις, να μην ξαναπέσεις μέσα στο νερό, γιατί το νερό είναι κάτι που δεν σε ξέρουνε πράγματα, είναι και τα φυτά τα άγρια και γι' αυτό δεν μπορούνε να σε ξέρουνε όλα τα πράγματα.

Και γι' αυτό λέει:

-Κάτσε.

Κάθεται, βγήκε απ' έξω τότες και, και την είχε πιάσει ένας βασιλιάς, και τότες ο βασιλιάς την είδε και την είχε πάρει αγκαλιά του και την είχε βάλει κάτι ρούχα και κρατούσε (δεν ακούγεται). Βασίλευε ο ήλιος και τότες την είχε πάει δίπλα στη θάλασσα για να, για να, να δουν μήπως τέτοιο, και τότες, είχε πάει, για να πάρει το σπαθί και το πήρε και το 'δωσε στη (δεν ακούγεται), και μετά είχε έρθει ο πρίγκιπας για να τη βρει και δεν τη βρήκε, γιατί την είχε παρατήσει στο βασίλειο. Και τότες ο πρίγκιπας είχε δει να, τα ψαράκια εκεί μέσ' το μπουκάλι και γι' αυτό, και γι' αυτό ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Χρύσα: Η Κοκκινোসκουφίτσα: Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν μια κορούλα που τη λέγαν Κοκκινোসκουφίτσα. Η μαμά της έβαλε φρούτα, φρούτα μέσα στο καλάθι, νεράκι μπουκαλάκι, λίγο και αποφάσισε να πάει στη γιαγιά της. Αφού περπατούσε στο δρόμο, είδε το λύκο που ντύθηκε σαν κύριος. Αλλά ήταν ξεκομμένος κύριος γιατί ο λύκος, γιατί οι λύκοι είναι τρυπωμένοι. Εδώ έκοβε λουλούδια να πάει στη γιαγιά.

Όλγα: Τι έγινε στη συνέχεια;

Χρύσα: Στη συνέχεια χτύπησε, ε, η Κοκκινোসκουφίτσα την πόρτα. Της είπε:

-Άνοιξε.

Και αφού την άνοιξε, μπήκε μέσα, την έφαγε και μετά, και μετά σκοτώθηκε εδώ και γλίτωσε η Κοκκινোসκουφίτσα και η γιαγιά της και ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

8/2/2002

Ανακοίνωση

Μαρία: Έχω ένα ζώο που είναι κάτω στη γιαγιά μου την άλλη, αλλά το λένε, είναι η Ρίκα και 'μένα, εγώ όμως, αγαπάω άλλα σκυλάκια, τα μικρούτσικα.

Όλγα: Γιατί;

Μαρία: Έτσι, γιατί αυτό είναι θηρίο.

Απόστολος: Εμείς έχουμε κότες στο σπίτι. Αλλά εμένα μ' αρέσουν τα κοτοπουλάκια
τα πιο μικρά.

Όλγα: Μ' αρέσουν κι εμένα αυτά! Εσύ τα φροντίζεις;

Απόστολος: Όχι πάντα. Η γιαγιά μου. Αν δεν τα ταΐζει μερικές φορές πηγαίνω εγώ
και τα ταΐζω και παίρνω τ' αβγά.

Όλγα: Τι τα δίνεις;

Απόστολος: Καλαμπόκι και σιτάρι.

Χρύσα: Έχουμε, έχω ένα ζώο, έχω ένα κουνελάκι, ένα σκυλάκι και γατούλες. Και
κάθε μέρα το κουνελάκι το θέλω και η γιαγιά μου δεν μου το δίνει. Και της
λέω:

-Γιαγιά δωσ' το μου!

Και αυτή δεν μου το δώνει. Και...

Όλγα: Τι το ταΐζεις το κουνελάκι;

Χρύσα: Κουνελίνια.

Όλγα: Τι είναι αυτά;

Χρύσα: Ζωοτροφή.

Όλγα: Τα υπόλοιπα τα ζωάκια;

Χρύσα: Ε;

Όλγα: Τα υπόλοιπα τα ζωάκια;

Χρύσα: Οι γατούλες τρώνε ψωμάκι και ο Πόγκο τρώει απ' όλα τα φαγητά (δεν ακού-
γεται).

Όλγα: Ο Πόγκος ποιος είναι;

Χρύσα: Ένα σκυλάκι που έχω. Δεν το ξέρεις. Είναι μεγ, είναι άσπρος και με βούλες
καφέ, χοντρό όμως, είναι και μαλλιαρό κιάλας και ζωηρούτσικο.

Μονόλογος: «Προσευχή»

Μαρία: Εγώ λέω το βράδυ μια προσευχή σπίτι μου.

Όλγα: Για πες την να την ακούσουμε!

Μαρία: Παναγίτσα, Παναγίτσα

(δεν ακούγεται).....

το Χριστούλη αγκαλίτσα

καληνύχτα Παναγίτσα.

Απόστολος: Το σχολειό μου τελειώνω
και στον Πλάστη μου πιστό
τα χεράκια μου σταυρώνω
να του πω ευχαριστώ.
Ένωσα χαρά κι υγεία
όλη μέρα στο σχολειό
του Θεού την ευλογία
μ' έκανε παιδί καλό.

Χρύσα: Την αυγούλα σαν ξυπνήσω
το Θεό θα ευχαριστήσω
με χαρούμενο σκοπό
δυο λογάκια θα του πω.
Θεέ μου απόψε στο πλευρό μου
έστειλες τον άγγελό μου
να 'χω φύλακα πιστό
και γι 'αυτό Σ' ευχαριστώ.

15/2/2002

Ανακοίνωση: «*Τι θέλεις να γίνεις όταν μεγαλώσεις*»;

Απόστολος: Εγώ όταν μεγαλώσω παίζω μπάλα από μικρός.

Όλγα: Τι θα ήθελες να γίνεις;

Απόστολος: Ποδοσφαιριστής.

Όλγα: Γιατί;

Απόστολος: Γιατί μ' αρέσει πολύ η μπάλα.

Όλγα: Παίζεις σπίτι σου ποδόσφαιρο;

Απόστολος: Τώρα δεν παίζω γιατί έχω χτυπήσει εδώ.

Χρύσα: Εγώ όταν θέλω να μεγαλώσω θέλω να γίνω μπαλαρί, μπαλαρίνα.

Όλγα: Μπαλαρίνα, γιατί;

Χρύσα: Γιατί μ' αρέσει. Και μικρή θα γίνω. Και μεγάλη και μικρή.

Όλγα: Τι σ' αρέσει να κάνεις;

Χρύσα: Να χορεύω, να κάνω μπαλέτο!

Αναδίηγηση παραμυθιού: «Ο Γατοβουτηχτής»

Χρύσα: Έλεγε «Ο Γατοβουτηχτής». Ότι δεν έπιανε ψάρι, πήγε στην παραλία και έτρωγε ψάρι, κόκαλο και κεφάλι και, και, και βούτηξε ένα ψαράκι.

-Άντε, πήγαινε στη μαμά σου.

Και μετά έγιναν φίλοι και κολύπησαν μαζί, βούτηξε και κολύπησαν μαζί στο βυθό. Και, και, και το ψαράκι είπε ότι θα βγούμε στο δάσος. Και λέει το, ο γάτος:

-Δέντρα είναι αυτά;

-Όχι, είναι τα φύκια της θάλασσας.

Μαρία: Εγώ είχα δει μέσα από το παραμύθι ότι ο Γατοβουτηχτής, ότι ήταν στο σπίτι του και έτρωγε ψάρια και έτρωγε κόκαλα, ό,τι έβρισκε μπροστά του. Αλλά μια μέρα είχε βρει το υποβρύχιο, είχε δει το ψαράκι μέσα από το υποβρύχιο, είχε δει το υποβρύχιο και λέει:

-Κάτσε εδώ, είναι ένα υποβρύχιο, λέει στο ψαράκι.

Απόστολος: Έλεγε το παραμύθι «Ο Γατοβουτηχτής». Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας Γατοβουτηχτής. Το πρωί έτρωγε ψάρι, το μεσημέρι έτρωγε κόκαλο και μια μέρα πήρε τη βάρκα του και πήγε να ψαρέψει. Αλλά δεν έπιασε ούτε ένα ψάρι και κάποιοι τον είχαν πει να, να, να πάει με γυαλί να πιάνει ψάρια. Βάζει τα γυαλιά, δεν πήγαινε στο βάθος. Και την άλλη μέρα πήρε και μια φιάλη από πίσω για να παίρνει αέρα και πήγαινε πολύ βαθιά και πάνω έβλεπε φάλαινες και μετά είδε και το ψαράκι που τον είχε αφήσει ελεύθερο. Και μετά λέει στο ψαράκι.

-Κάτι νιώθω να με τραβάει προς τα πάνω.

Και τον βγάζει ένας ψαράς και λέει στον ψαρά, λέει ο ψαράς:

-Ε, θα σε πιάσω ξανά ένα ψαράκι να φας.

-Όχι, λέει, εγώ είμαι χορτοφάγο ζώο.

22/2/2002

Ανακοίνωση: «*Τι θα ντυθείς τις Απόκριες*»;

Απόστολος: Εγώ θα ντυθώ καουμπόης. Ντύθηκα καουμπόης και είχα, η Μαίρη δεν είχε έρθει στο Σουίπας Παλλάς.

Μαρία: Ήταν πολύ μακριά.

Απόστολος: Τι μακριά! Στις Αλυκές είχε γίνει. Τώρα θα 'χουμε εδώ καρναβάλια. Την άλλη Παρασκευή.

Όλγα: Και τι θα ντυθείς;

Απόστολος: Καουμπόης.

Όλγα: Τι θα φορέσεις;

Απόστολος: Καουμπόης. Θα φορέσω γιλέκο. Αλλά θα ντυθώ μ' άσπρο πουκάμισο, παντελόνι, γιλέκο, καπέλο, μαντήλι εδώ και ένα, μια ζώνη με μια θήκη. Θα έχει και ένα πιστόλι.

Μαρία: Εγώ έχω δύο στολές. Έχω τη Μέλισσα και τη Σταχτοπούτα. Αλλά θα φορέσω τη Μέλισσα γιατί είναι πολύ μακριά η Σταχτοπούτα και μπορεί να τη λερώσω. Η Σταχτοπούτα έχει ένα ραβδί, μια γούνα κι ένα τσαντάκι. Αυτή η Σταχτοπούτα, ε, να, μια μέρα είχα βγει στο (δεν ακούγεται), και αφού είχα βγει, να, έπεσα και βρέχτηκε από κάτω. Τη, με τη Μέλισσα, την άλλη τη φορά που είχα φορέσει δε βράχτηκε γιατί ήταν κοντή (γέλια). Και λέω:

-Α, πα, πα, τι έχω πάλι πάθει! Μούσκεμα το καλτσόν μου.

Και ύστερα, να ,ξαναπήγα στο (δεν ακούγεται).

-Νταξ' λέω, θα το φορέσω, λέω, και στη γιορτή στο σχολείο.

Χρύσα: Θα ντυθώ Ωραία Κοιμωμένη. Θα έχω μάσκα με πούπουλα εδώ.

Μονόλογος: «*Ο ρόλος του παρουσιαστή της τηλεόρασης*»

Απόστολος: Κυρίες και κύριοι καλησπέρα σας! Θα ακούσετε σήμερα τ' αθλητικά. Ο Παναθηναϊκός θα παίζει σήμερα με την Πόρτο Άμπλ, σε μια ώρα στον Αλφα. Η ΑΕΚ θα παίζει την Κυριακή με την, θα παίζει με την, με τον

Ολυμπιακό. Η ΑΕΚ αν πάρει βαθμό θα βγει πρώτη στη βαθμολογία και ο Παναθηναϊκός θα πάει δεύτερος.

Μαρία: Καλησπέρα σας κυρίες και κύριοι. Εχθές είχε φύγει ο Σάκης από το Big Brother. Για να δούμε τώρα τι θα μας δείξει. Βλέπουμε ότι ο Σάκης ετοιμάζει τα ρούχα του, βγαίνει έξω και τον παίρνει ο Μικρούτσικος.

Χρύσα: Καλησπέρα σας κυρίες και κύριοι. Βόρεια, Βόρεια, Βόρεια στα Δυτικά και στα χωριά βροχή, και στα χωριά, τα 'χω μπερδέψει. Με συγχωρείτε λίγο! Ε, και στα, και στο Βόλο. Γεια σας κυρίες και κύριοι.

Γ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

3/4/2002

Αφήγηση: «Κάποιες καλοκαιρινές μου διακοπές»

Χρύσα: Ε, εμείς είχαμε πάει δύο φορές στη Λευκάδα και στη Χαλιδική (Χαλκιδική). Και η Χαλιδική εκεί δεν είχε μόνο δωμάτια, ξενοδοχεία να ξαπλώνουμε, αλλά είχε και κούνιες.

Όλγα: Και τι άλλο;

Χρύσα: Είχε και ένα άσπρο εκεί και εμείς πήραμε σ' ένα δωμάτιο που να κοιμάμαι και μια κουζίνα για το γάλα το πρωί όταν ξυπνάω, είχε κουνούπια κιόλας και με τσιμπούσαν το βράδυ. Και μετά όταν ξημέρωνε, ε, έπινα το γαλατάκι μου, αλλά μια φορά δεν έπινα μόνο το πρωί, έπινα κιόλας το βράδυ μια φορά.

Όλγα: Τι άλλο κάνατε κατά τη διάρκεια της ημέρας;

Χρύσα: Τη μέρα πλέναμε τα πιάτα, πλέναμε τα πιάτα.

Όλγα: Στη θάλασσα δεν πηγαίνατε;

Χρύσα: Πηγαίναμε και είχα ένα μπικινάκι, σουτιενάκι και βρακάκι και ένα ολόσωμο εδώ που τα δένουνε έτσι, και πίσω είχε ένα τέτοιο στριφτό. Αυτά.

Όλγα: Τι άλλο κάνατε στη θάλασσα;

Χρύσα: Κολυμπούσαμε.

Όλγα: Τι σου άρεσε πιο πολύ απ' τη Λευκάδα;

Χρύσα: Μου άρεσε η θάλασσα. Ε, μου άρεσε και η άλλη η θάλασσα. Μου, μου άρεσαν και οι κούνιες που έπαιζα πιο πολύ στη στεριά, γιατί η στεριά κάνει να περπατάμε, όχι μόνο να κολυμπάμε.

Μαρία: Εγώ είχα πάει στη Μυτιλήνη και αφού είχα πάει στη Μυτιλήνη είχαμε βρει ένα δωμάτιο που ήταν όλοι, ήταν η γιαγιά μου, ο παππούς μου, εγώ, η μαμά μου, η θεία μου, όλοι εκεί πέρα. Και ύστερα όταν ήρθε το καλοκαίρι είχαμε πάει εκεί στη θάλασσα που είχε πολύ. Αλλά εμένα δε μ' άρεσε η θάλασσα, η στεριά μ' άρεσε.

-Εγώ δεν μπαίνω, λέω, μαμά.

-Άντε μπες μωρέ παιδάκι μου, λέει η μαμά.

-Εντάξει θα μπω.

Βάζω κι εγώ το μπικινάκι μου και μπαίνω. Μόνο όμως που έχω ολόσωμο. Ε, το σουτιέν εδώ είναι, εδώ έχει έναν κόμπο και εδώ πάλι έναν κόμπο. Εδώ έχει βρακάκι και εντάξει. Τέλειωσα.

Απόστολος: Εμείς είχαμε πάει με το μπαμπά και με τη μαμά στη λίμνη του Πλαστήρα. Και είδαμε από ένα μεγάλο τέτοιο τη θάλασσα. Ήταν πολύ ωραία εκεί! Το μεσημέρι φάγαμε, εγώ κοιμήθηκα μέσα στο αμάξι. Και μετά, το απόγευμα ήρθαμε εδώ στο χωριό.

Όλγα: Σου άρεσε εκεί που πήγες;

Απόστολος: Ναι, πολύ!

Όλγα: Τι άλλο είχε εκεί εκτός από θάλασσα;

Απόστολος: Είχε πολλά σπίτια, μαγαζιά.

Όλγα: Ξέρεις πώς λέγεται αυτό το ψηλό που είπες πριν; Που από εκεί είδες τη θάλασσα; Φράγμα. Είδες πόσο μεγάλο ήταν;

Απόστολος: Μμμ, Είχε και ένα φανάρι εκεί.

Όλγα: Είχε κόσμο;

Απόστολος: Ε, λίγο. Και μας πουλούσαν κάποιοι εκεί πράγματα, χαλβά. Εμείς πήραμε λίγο χαλβά.

Μαρία: Εμείς το δωμάτιο που είχαμε δεν είχε πολλά κρεβάτια, αλλά ήταν μονά κι εγώ δεν μπορούσα να κοιμηθώ σε ένα μονό.

Όλγα: Στο σπίτι σου σε τι κοιμάσαι;

Μαρία: Όχι σε δύο μαζί, σε ένα μονό, εκεί στο δωμάτιό μου, έχω και τα κουκλάκια μου γύρω γύρω. Αυτά.

Χρύσα: Εγώ το καλοκαίρι, ε, το καλοκαίρι όταν πήγαμε στον Καντήραγα, ανέβαινα στην πέτρα και έκανα βουτιές ανάποδα, ίσια και έτσι, και λέει η μαμά, και μου έλεγε η μαμά:

-Μην κάνεις βουτιές κορίτσι μου!

Και εγώ συνέχιζα να κάνω βουτιές και αφού έκανα βουτιές εκεί λέει, λέει η μαμά μου, με, με διέκοψε κι άλλη φορά.

-Θα έχει καβουράκια, θα σε τσιμπήσει κορίτσι μου.

Έτσι μου είπε.

Μαρία: Εγώ θυμάμαι το καλοκαίρι μέσα στη θάλασσα που είχα χτυπήσει γιατί είχε κύματα.

Όλγα: Πώς χτύπησες;

Μαρία: Να, είχα κάτσει σε μια πέτρα. Και αυτή η πέτρα είχε αγκάθια κι έκατσα και με ξεφλούδισε το, το δέρμα μου.

Όλγα: Τι έκανες μετά;

Μαρία: Μετά είχα βγει και ύστ, με έβαλε την πετσετούλα μου που είναι με τα σκυλάκια της Δαλματίας και ύστερα πήγαμε εκεί σε μία Μαρία άλλη και μ' έβαλε τσιρότο.

Διήγηση

Μαρία: Μια φορά στη νύχτα παρακάλεσαν , η, έλεγε η βασίλισσα:

-Θέλω παιδάκια να φτιάξω, θέλω παιδάκια να φτιάξω.

Και γέννησε ένα παιδάκι ξανθό που το λέγαν Ωραία Κοιμωμένη. Το ονόμασαν Ωραία Κοιμωμένη. Και μετά από λίγο μεγάλωσε και είπε να τσιμπηθεί από ένα δράχτι. Και τσιμπήθηκε από ένα αδράχτι, έπεσε σε βαθύ ύπνο και είπε η νεράιδα:

-Αυτούς όλους θα τους κοιμίσω.

Και κοιμισε το βασιλιά και τη βασίλισσα και όλους τους υπηρέτες που ήταν εκεί και μετά τη φίλησε ο πρίγκιπας, έγινε καλά, και μετά, και μετά παντρεύτηκαν, έκαναν παιδάκια και έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Απόστολος: Μια φορά κι ένα καιρό ήταν ένα μυρμηγκάκι που είχε, ήταν καλοκαίρι, του 'χε μάσει πολύ φαγητό για το χειμώνα. Αλλά ο, αλλά ένας άνθρωπος δεν είχε μάσει πολύ φαγητό, και έπιασε χειμώνας και δεν είχε που να πάει, αλλά το μυρμηγκάκι, ε, πήγε και του είπε:

-Έλα στο δικό μου το σπίτι.

Πήγε τότε το μυρμηγκάκι στο σπίτι, του έφτιαξε λίγο σούπα και έφαγε και (δεν ακούγεται).

Μαρία: Μια φορά κι ένα καιρό ήταν ένα κοριτσάκι που αγαπούσε πολύ τα ζώα. Το κοριτσάκι είχε πάει στο τσίρκο και είχε δει κάτι ποντικάκια. Τα ποντικάκια του αρέσαν, της αρέσουν πάρα πολύ, ενώ το σκυλάκι ήταν πολύ μεγάλο. Υ-

στερα φρόντιζε τα λουλουδάκια της για να τα ποτίζει, το σκυλάκι στον αέρα έπαιξε μαζί με τ' άλλο, ενώ μια με, μια μέρα άλλη μαλώνανε το μικρό με το μεγάλο με τη μαμά του και με το μπαμπά του. Τότε νευρίασε η κοπελίτσα και είπε:

-Αααα, δεν πρέπει εσείς να μαλώνετε, θα πάω να σας πάρω ένα σπιτάκι χωριστό.

Ύστερα είχε πάει να κάνει μπάνιο, ενώ είχε ξεχάσει έξω το ποτιστήρι. Τα ποντικάκια όμως, ήταν σε ένα καλαθάκι μέσα που ήταν γεμάτο νερό. Τότες το σκυλάκι έβλεπε κι έλεγε:

-Πω, πω, τι έγινε εδώ πέρα με τα ποντικάκια; Τα ποντικάκια, λέει, θα κολυπήσουν.

Τότες τα ποντικάκια ήταν γεμάτα νερό. Τότες ο σκύλος, τότες ο σκύλος είχε, τραβούσε την κοπελίτσα για να, για να πα, για να ξεκινήσει και ο μπροστινός σκύλος. Τότες ήρθε ο φίλος του, από το κοριτσάκι, και το σκυλί είπε:

-Ααα! Ποιος είναι αυτός; Γαβ, γάβγιζε.

Τότες το άλλο είχε φοβηθεί το μικρό. Πήγε από πίσω εκεί. Κι ύστερα δεν είχαν φοβηθεί ύστερα γιατί τους είχαν πάει μια βόλτα, βόλτα, είχαν πολλά και διαφορετικά πράγματα ενώ τα ποντικάκια ήταν μέσα σε ένα σπιτάκι που είχε φτιαχτεί. Τότες παίζανε μπάλα μαζί με το σκυλάκι και το άλλο το μεγάλο μαζί με τα, μαζί με τα παιδάκια. Τότες τα παιδάκια είχανε πει:

-Γεια σας, είπε ο Ντάφ.

10/4/2002

Αφήγηση & ανακοίνωση

Μαρία: Εγώ, το Σάββατο είχαμε πάει στα Goody's. Την άλλη τη φορά, την Κυριακή είχαμε πάει στην Κική, αλλά είχα, αλλά είχαμε πάει και τι, τι, είχε γίνει βράδυ, αλλά η μαμά ήθελε να πάμε. Είχε γίνει βράδυ, αλλά ήτανε μεσάνυχτα, δεν μπορούσαμε να πάμε σπίτι. Και τότες πήγαμε όλοι μαζί.

Όλγα: Πώς πήγατε;

Μαρία: Με το αυτοκίνητο της θείας μου.

Όλγα: Πώς περάσατε εκεί;

Μαρία: Καλά! Φάγαμε....

Χρύσα: Ε, σήμερα το απόγευμα όταν θα βραδιάσει λίγο, θα πάμε στη Βαγγελίτσα που έχει μια κούκλα, τη Barbie, τον Καρυοθραύστη, έχω εγώ όμως, τον Καρυοθραύστη και αυτήν έχει τη Barbie. Και θα παίζουμε με τη Barbie και τον Καρυοθραύστη εγώ. Και η Βαγγελίτσα θα παίζει με τις δικές μου τις κούκλες και με τις άλλες τις δικές τις. Αυτά.

Απόστολος: Το Σάββατο ο μπαμπάς μου φύτεψε γκαζόν γιατί δεν έχουμε πάρα πολύ και έβαλε λίγο σπόρο. Αλλά μετά έπιασε λίγο βροχούλα, έριξε και λίπασμα και σήμερα, χθες το απόγευμα, εεε, ο μπαμπάς φύτεψε μαζί με τη γιαγιά, έβαλε και άλλα λουλουδάκια γιατί μερικά... Ένα το 'χε κόψει στη ρίζα ο μπαμπάς, το δεύτερο δεν έγινε τίποτα και βάλαν και λίγα λουλουδάκια.

Όλγα: Που φύτεψε γκαζόν, έξω στην αυλή;

Απόστολος: Όχι! Ε, είχαμε από παλιά, είχαμε από παλιά γκαζόν γιατί μετά το κουρεύουμε, γιατί δεν ήταν πάρα πολύ και ρίξαμε και άλλο λίγο σπόρο και θα γίνει. Και την προηγούμενη μέρα, την Κυριακή, ο μπαμπάς μου είχε βγάλει τα ράμματα, αλλά το ένα δε μου το 'χαν κόψει καλά η γιατρίνα, ο μπαμπάς μου πήρε μια καρφίτσα, το μάτωσε λίγο και μετά με το φρυ, μ' εκείνο που καθαρίζει τα φρύδια η μαμά μου, το πήρε και μου το 'βγαλε. Πολύ μικρό.

Όλγα: Δεν πόνεσες;

Απόστολος: Ε, λίγο!

Χρύσα: Πήγα σε ένα μαγαζί και πήρα, και πήρα μια κούκλα, τη Cindy με στέμμα και με φόρεμα και εδώ παπούτσια για το μπαλέτο. Είχε τρία φορέματα, είχε νύφη, μπαλαρίνα (μπαλαρίνα) και αυτά.

Όλγα: Ποιος σας εξυπηρέτησε εκεί που πήγατε;

Χρύσα: Μια κοπελίτσα που, που είχε εδώ, από πάνω απ' την κούκλα ένα μοβ σκληρό.

Μαρία: Είχα πάει στην Ερμού μαζί με τη μαμά, όμως την Κυριακή. Είχα πάει στην Ερμού και αγόρασα τη μικρή Λουλού με το μπουκάλι της, και τη Λουλού, ενώ το κρεβάτι της δεν το είχα, αλλά είχα σπίτι ένα κρεβάτι. Η μα, η γιαγιά

μου μ' έβαλε απ' το κουτί, γιατί είχαμε χάσει το στρώμα, είχα, μας είχε, με είχε βάλει το κουτί από κάτω, αλλά δε χώραγε, ήταν μεγάλο. Και ύ, και ύστερα η μαμά μου πήγαμε και στα Hondos Center, αλλά μου πήρε ένα δεματάκι. Εκεί στα Hondos Center ήτανε κοπελίτσες, πολλές κοπελίτσες, μία, δύο, τρεις, τέσσερις, και ύστερα εκεί που είχαμε πάρει τη Λουλού ήτανε μόνο δύο. Στο κάτω και στο απάνω μέρος. Τέλειωσα.

Απόστολος: Εγώ είχα πάει στα μαγαζιά με τη μαμά μου και το άλλο το πρωί είχα πάει με το μπαμπά σ' ένα μαγαζί και πήρα κάτι παπούτσια και ήταν τέσσερις κοπέλες νομίζω, ήτανε τέσσερις κοπέλες και με τα δοκίμασαν και μετά τα πήρα, μετά πήγαμε, πήγαμε στο μαγαζί της μαμάς και την πήραμε, και μετά πήγαμε στο σπίτι. Και μετά το (δεν ακούγεται) ήρθα στο σχολείο.

Μονόλογος

Απόστολος: Εις το βουνό ψηλά εκεί
είν' εκκλησιά ερημική
το σήμαντρό της δε χτυπά
δεν έχει ψάλτη ουδέ παπά.
Ένα καντήλι θαμπερό
και ένας πέτρινος σταυρός
έχει στολίδι μουσικό
το εκκλησάκι το φτωχό.
Όσοι διαβάτες και αν περνούν
στέκονται και το προσκυνούν
και με ευλάβεια πολύ
τον άσπρο το σταυρό φιλεί.

Χρύσα: Ανεβαίνω στη συκιά
και πατώ στην καρυδιά
και φωνάζω κούι κούι
και κανένας δε μ' ακούει.
Της μάνας το παιδί

έπεσε απ' το σκαρμί (σκαμνί)
βάρεσε το πόδι του
και το καλαπόδι του.
Αυτή μετά στη μάνα του
η σκύλα η αδερφή του
πρόφτασε ο Άγγελος
και πήρε τη φωνή του.

Μαρία: Σε μια κυψέλη ζούσανε
εννέα μελισσούλες
που ήταν τακτικές
και νοικοκυρούλες.
Και μια, και δυο, και τρεις
και τέσσερις, και πέντε, και έξι
και εφτά, κι οκτώ, κι εννιά
μελισσούλες αγκαλιά.

17/4/2002

Ανακοίνωση: «Τι κάνεις από την ώρα που θα ξυπνήσεις μέχρι να έρθεις στο σχολείο»;

Απόστολος: Πριν ξυπνή, όταν ξυπνήσω πάντα πλένω τα μούτρα μου και τα δόντια μου και μετά κάθομαι και βλέπω παιδικό. Όταν φύγει η ώρα και είναι η ώρα να πάω σχολείο η, η γιαγιά μου με πηγαίνει, με φέρνει εδώ ή ο θείος μου. Ή ο παππούς της Μαίρης μερικές φορές, ή παίρνουμε εμείς τη Μαίρη. Φτάνω στις εννιά, μ' αφήνουν έξω και μετά έρχομαι εδώ, παίζουμε, κάνουμε προσευχή, καθόμαστε, λέμε κουβεντούλες και μετά τρώμε και μετά βγαίνουμε διάλειμμα και μετά σχολάμε.

Όλγα: Τι βλέπεις στην τηλεόραση το πρωί;

Απόστολος: Παιδικά.

Όλγα: Τι παιδικά;

Απόστολος: Μίκη Μάους.

Όλγα: Ετοιμάζεσαι μόνος σου να έρθεις στο σχολείο ή σε ετοιμάζει η μαμά;

Απόστολος: Η γιαγιά, γιατί στη γιαγιά κοιμάμαι κάθε βράδυ όταν έχω σχολείο. Ό, τι μπορώ βάζω μόνος μου. Βάζω το παντελόνι μόνος μου, τα ρούχα, τα παπούτσια δεν μπορώ να τα δέσω, μου τα δένει η γιαγιά. Μετά φοράω και το μπουφάν και μετά μερικές φορές παίρνω και πηγαίνω, τις πιο πολλές παίρνω από το φούρνο κουλούρι και έρχομαι.

Μαρία: Εμείς πριν, εγώ κοιμόμουν ενώ η γιαγιά, η μαμά σήμερα με ξύπνησε, γιατί εμάς είναι τριώροφο το σπίτι μας. Είναι ένα πα, κάτω, ένα δίπλα από το κάτω και ένα πάνω το δικό μας. Και ύστερα εμείς, είχα ξυπνήσει εγώ, με ξύπνησε η μαμά, ύστερα τις σκάλες κατεβήκαμε, πήγα ύστερα ήπια το γάλα μου, ύστερα πλύθηκα, ύστερα έπλυνα τα δόντια μου και ύστερα ντύθηκα, ήρθα σχολείο, έπαιξα λίγο, ύστερα κάναμε προσευχή, ύστερα να, ύστερα ήρθες εσύ και μιλάμε τώρα, ύστερα που θα φύγεις θα βγούμε διάλειμμα κι ύστερα θα σκολάσουμε.

Χρύσα: Το πρωί ήπια το γάλα μου, είδα τον Αυτο, είδα τον «Αυτοκράτορα είχε κέφια», το είδα λίγο στο τέλος, μετά με έπλυνε η μαμά μου, σκουπίστηκα, ντύθηκα, μετά ήρθα εδώ, εσύ είχες γρήσει λίγο, είχες αργήσει πολύ, τα παιδιά μπαίνανε μέσα και...

Όλγα: Το καλαθάκι ποιος το ετοιμάζει στο σπίτι, την τσάντα που θα πάρεις στο σχολείο;

Χρύσα: Μου το ετοιμάζει η μαμά μου.

Όλγα: Και τι βάζει μέσα;

Χρύσα: Βάζει τσουρεκάκι και νεράκι, κι έρχομαι εδώ μετά, τρώω, βγαίνω διάλειμμα, παίζω με τ' άλλα τα παιδάκια, με τη Μαίρη, και μετά μπαίνουμε μέσα, κάνουμε την προσευχή μας, φεύγουμε και περπατάω σιγά σιγά στο δρόμο.

Όλγα: Γιατί;

Χρύσα: Για να μην τρέχω και κάνω κινήσεις και με πατήσει κανένα αυτοκίνητο.

Χρύσα: Εγώ είμαι αυτοκολλητάκι με τη γιαγιά μου.

Όλγα: Τι εννοείς;

Χρύσα: Την αγκαλιάζω, είμαστε αυτοκολλητάκια!

Όλγα: Την αγαπάς πολύ;

Μαρία: Πιτσουνάκια!

Χρύσα: Αλλά η μαμά μου κάνει τέτοιο, με κα, με, με φιλάει έτσι και με γεμίζει σάλια και 'γω σκουπίζομαι ύστερα.

Αναδιήγηση παραμυθιού: «Ο Τρυπολαγουδάκης»

Μαρία: Εγώ άκουσα από το παραμύθι ότι βγήκαν απ' έξω από κει που μένανε στο, εκεί που ήταν, ήταν όλα ίδια, ο αγρός που ήταν όλα καταπράσινα και εεε, και το, και ο α, και τα φύλλα από τα δέντρα αλλά και τα πουλάκια που ήταν κίτρινα στο δέντρο. Και ύστερα σε, σε, ε, είχε βρει κάποιους, που είχε βρει κάποιους εκεί που σκάβανε είπε:

-Τι κάνετε αυτού;

-Θα περνάει, λέει, ο σιροδρομικός (σιδηροδρομικός) σταθμός από δω πέρα.

-Να σκάψω, λέει, κι εγώ;

Και έσκαψε.

Απόστολος: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ο Τόλης, ένα μικρό λαγουδάκι και στη, και του έμεινε, είχε λίγα καρότα. Αποφάσισε να φύγει και να πάει στην πόλη. Έφτασε βράδυ. Εκεί βρήκε κάποιους που σκάβανε. Λέει:

-Τι κάνετε αυτού;

-Σκάβουμε τρύπα για να περνάει η σιροδρομική (σιδηροδρομική) γραμμή.

Και λέει:

-Να βοηθήσω κι εγώ;

Και όσο να μετρήσει ως το τρία, ο Τόλης είχε μπει μέσα στην τρύπα. Αλλά μετά είχε βρει ένα αρχαιολογικό και το πήγε στον αρχαιολόγο και μετά είχε, είχε, χάθηκε ο χάρτης στο δρόμο. Και μετά πήγε και βρήκε, και βρήκε σε μια τρύπα τον τυφλοπόντικα. Και λέει ο τυφλοπόντικας, λέει ο Τόλης στον τυφλοπόντικα:

-Τυφλοπόντικα, σε λίγες μέρες θα μετακομίσεις σπίτι γιατί από δω κάτω θα περνάει το τρένο.

Λέει:

-Μπααα! Από πάνω μου θα περνάει το τρένο.

Ο Τόλης βγήκε μια, σε μια, και μετά γύρισε πίσω. Δεν πεινούσε, τον έκανε μπάνιο η μαμά του και μετά κάθισαν στο τραπέζι και φάγαν και της διηγήθηκε ο Τόλης την περιπέτεια που είχε περάσει. Λέει, λέει ο μπαμπάς του:

-Δε νομίζω να χτίσουν κανένα σπίτι από πάνω μας;

Γι' αυτό βγήκαν έξω και, και είδαν και άλλα καρότα και μετά που θα έχουν πολλές ρίζες ήταν καλό φαγητό γι' αυτούς.

Χρύσα: Ο τυφλο, ο τυφλοπόντικας είπε:

-Μπα, μπα, από, από πάνω μας θα είναι.

Και, και είπε:

-Θα σκάψω κι εγώ.

-Ε, να σκάψεις, είπαν.

24/4/2002

Αφήγηση

Μαρία: Κυρία, εγώ αυτή τη μέρα, την Κυριακ, εχτές, είχα την, το Σάββατο, η μαμά μου είχε πάει βόλτα κι εγώ ήμουν σπίτι και σήμερα, εχτές, είχαμε το πρωί, είχαμε πάει μια βόλτα εκεί στην Εκκλησία, ε, και το βράδυ είχαμε πάει στα Goody's, φάγαμε και ύστερα πήγαμε για παγωτό.

Όλγα: Πού πήγατε για παγωτό;

Μαρία: Πήγαμε αλλού.

Όλγα: Κάτω στο Βόλο εννοείς;

Μαρία: Όσοχι! Στην Αθήνα πήγαμε να φάμε παγωτό.

Απόστολος: Εχθές είχα πάει στην παραλία με το ποδήλατο και έκανα πολλές βόλτες, ε, και μετά το βράδυ φύγαμε, δεν είχε νυχτώσει πολύ, φύγαμε, πήγαμε στο σπίτι, ήπια το γάλα μου, μετά είδα λίγο τηλεόραση και μετά κοιμήθηκα. Μετά ήρθα εδώ το πρωί, μετά ήρθες κι εσύ και μας μιλάς τώρα.

Όλγα: Τι είδες στην τηλεόραση χθες βράδυ;

Απόστολος: Ε, Big Brother. Και αποχώρησε ο Πάνος και μιλούσε με το Μικρούτσικο. Δεν το είδα όλο μέχρι το τέλος. Κοιμήθηκα. Είχα νυστάξει.

Μαρία: Να! Πήγαμε στη θάλασσα. Είχε πολλά κύματα και η γιαγιά με βούτηξε μέσα, ενώ εγώ ήθελα να πατήσω κάπου και πάτησα με τα γόνατα και ξε, και, και μου έφυγε η πέτσα μου και μου έφυγε αίμα πολύ και ύστερα με, πήγαμε στη Μαρία, στην άλλη, και μου έβαλε ένα τσιρότο για να μην τρέχει, και ύστερα πήγαμε στο φαρμακοποιό και μου έβαλε ένα, μια σκόνη και ύστερα μου έβαλε και ένα ζιλοτέιπ και ένα, να, απ' αυτό που κολλάει, και μ' έβαλε κι ύστερα πήγα να μου κάνουν και εμβόλιο.

Απόστολος: Ηπρόπερσι που ήμουνα προνήπια, είχαμε μια χελώνα. Και έπαιζε μια μπάλα. Και έπαιζε με τη μπάλα. Πήγαμε, με το μπικινάκι, είχαμε πάει και τη δώσαμε σταφύλι τη χελώνα και μετά φύγαμε και πήγαμε σ' ένα στάδιο και είδαμε τον Παναθηναϊκό. Αλλά δεν θυμάμαι πόσο ήρθε γιατί ήμουν πολύ μικρός, πάρα πολύ. Καθόμασταν στις καρέκλες, φώναζαν οι άνθρωποι για να νικήσει η ομάδα.

Όλγα: Φώναζες κι εσύ;

Απόστολος: Όχι, εγώ καθόμουν στην καρέκλα και παρακολουθούσα τον αγώνα μαζί με το μπαμπά. Άμα δεν είχε (δεν ακούγεται). Ε, μετά τελείωσε ο αγώνας και ήταν βράδυ που τελείωσε ο αγώνας, μετά άρχισε απόγευμα, μέρα και τελείωσε νύχτα. Και μετά τη νύχτα φάγαμε και ήρθ, και πήγαμε στη μαμά, όχι, στη γιαγιά μου με πήγε ο μπαμπάς κι η γιαγιά το πρωί μ' έφερε εδώ στο σχολείο.

Χρύσα: Είδα ότι ήμουν γοργόνα και κολυπούσα στα νερά και βρήκα τη μαμά μου κάποια στιγμή και την αγκάλιασα, και τη γιαγιά μου, και το μπαμπά μου και τη γιαγιά μου τη Λένα, και τον παππού το Βασίλη, και ο παππούς ο Βασίλης πονούσε. Και πήγαμε σ' ένα γιατρό γοργόνο και τον έκανε καλά. Μετά κολυπούσαμε, κολυπούσαμε εκεί και βρήκαμε ένα καβουράκι και το, και τον καλέσαμε για τα γενέθλιά μου, όλα, όλα τα καβουράκια και τους σκορπ, και

τα ψαράκια και τους γοργονάνθρωπους, όλα εκεί τα καλέσαμε για τα γενέθλιά μου.

Μαρία: Εγώ είδα ότι είχα ένα παιχνίδι, τη Barbie και ότι ήμουνα και στα μαγαζιά και ψώνιζα πολλά πράγματα κι ύστερα πήγα σπίτι κι η μαμά μου με ρώτησε:

-Καλά που είναι τα ψώνια;

-Α! Λέω, τα άφησα μέσα, λέω στο αυτοκίνητο, θα πάω τώρα να τα πάρω.

Πήγα, τα πήρα, αλλά είχε μια Cindy εκεί και ξέχασα ότι ήταν μέσα στα Hondos Center. Ξέχασα ότι ήταν μέσα στην τσάντα από τα Hondos Center, και τότες την άνοιξα απ' την τσάντα απ' τα Hondos Center και τη βρήκα.

Απόστολος: Είδα ότι ένας γορίλας με κυνηγούσε να με φάει. Αλλά δεν μπορούσε να με πιάσει, αλλά έτρεχα πολύ. Μπήκα μέσα στο σπίτι. Ανοίγει την πόρτα. Μετά τι να κάνω κι εγώ, βγαίνω έξω. Έτρεχα γύρω γύρω απ' το σπίτι, μετά τι να κάνω; Παίρνω τηλέφωνο την αστυνομία. Έρχεται η αστυνομία, τον παίρνει τον γορίλα. Βγαίνει αυτός απ' τη φυλακή από ένα παράθυρο που ήταν ανοιχτό, με κυνηγούσε εμένα. Τον ξαναπιάνει η αστυνομία, ξανά στη φυλακή και έτσι ησύχασα!!!

Διήγηση ιστορίας & παραμυθιού

Απόστολος: Είναι μια ιστορία που μου την είπε η γιαγιά μου: Ήταν βράδυ. Κοιμόμασταν μαζί με τη γιαγιά. Αλλά πίσω στις κότες πήγε μια αλεπού. Σηκώνεται η γιαγιά, λέει:

-Τι σκυλί είναι μέσα στις κότες;

Πηγαίνει μέσα στον παππού, λέει:

-Ένα σκυλί είναι μέσα στις κότες, λέει.

Κοιτάει ο παππούς. Αλεπού! Φωνάζει και το θείο. Μπροστά ο θείος, πίσω ο παππούς, πίσω η γιαγιά, πίσω κι εγώ. Αλλά δεν την πιάσαμε, μας έφυγε, πήγαμε ξανά για ύπνο. Αλλά πήγε στο πάνω το σπίτι. Εκεί πήρε, δεν πρόλαβε να την πάρει την κότα., γιατί κοιμόταν, την είχε πνίξει. Αλλά πώς να την πάρει, την άφησε την κότα. Πήγε στο Γιωργούλα παν. Πήρε την κότα, έφυγε από κει και τέρμα, και στο τέλος έφυγε και πήγε και την έφαγε με τα παιδάκια του!

Μαρία: Μια φορά ήταν μια Τριανταφυλλιά που είχε συνέχεια τριαντάφυλλα στο, στα μαλλιά της, ήτανε λάστιχα πολλά. Τότε, μια μέρα ήρθαν απ' έξω οι φίλες της. Και η Λουλουδένια δεν ήξερε τι να κάνει. Μαδούσε συνέχεια τα λουλούδια. Τότε παίζαν τένις μόνο με κάτι σπαθιά, αλλά ο μικρός δεν μπορούσε να ρίξει στο άλλο, στο μεγάλο. Ο μικρός τότε έπαιζε μόνος του. Τότε η Τριανταφυλλιάνα ήταν, η Τριανταφυλλένια είναι, καθόταν σε, σ' ένα καρεκλάκι και πίσω ήταν ο φίλος της Τριανταφυλλένιας. Τότες ήθελε να πάρει ένα τραγουδάκι.

-Φίλε μου, μου παίζεις ένα τραγουδάκι;

-Εντάξει, θα σου παίξω, λέει, μόνο με την κιθάρα μου, γιατί λέω την κιθάρα μου δεν θα την έχω.

Τότε μαζεύτηκαν όλοι απ' έξω, η βασιλιά, η βασίλισσα και κοίταξαν ένα κλειδί που πετούσε. Τότες ο ταύρος κοιτούσε ένα κόκκινο πανί. Και τ' άλλα ήταν από πίσω. Αυτοί όμως δεν είχαν όπλα, γιατί άμα ορμήξει... Ήταν όμως παιδάκια μέσα απ' τον ταύρο. Έβλεπαν ότι ο ταύρος ήταν ψεύτικος και τα παιδάκια περπατούσαν από κάτω, είχαν τότες, είχαν πέσει, είχαν σκοτώσει τον ταύρο και ο, και της, και η Τριανταφυλλένια είχε φύγει. Τότες της Τριανταφυλλένιας το σπίτι, είχε πάει σπίτι της μια φίλη της με λουλούδια και ένα τριαντάφυλλο στο αυτί. Ο φίλος της φώναζε. Τότες η Τριανταφυλλένια μαζί με την άλλη φίλη της χορέψανε, ήπιανε και ό,τι θέλαν κάνανε.

Χρύσα: Ήταν ένα κοριτσάκι κι ένα αγοράκι, και κατεβήκαν στο βυθό και είδαν ένα δελφινάκι. Πιασμένη η ουρά του. Και το βοή, και, και το βοήθησαν και έκοψε το σκοινί και μετά το κοριτσάκι ήταν, ήταν α, ανεβα, ανεβασμένο στην πλάτη του δελφινιού και, και το αγοράκι κράταγε την ουρά του δελφινιού. Ε, είχε ένα φιδάκι εδώ. Και μετά έκαναν βουτιές και, και τα γλαράκια εδώ. Που έτρωγε ένα γλαράκι εδώ ψάρι. Εδώ έκαναν βουτιές κι εδώ σέρνονταν. Και το αγοράκι ήταν από κάτω, από κάτω απ' το δελφινάκι, και μετά είδαν μια βάρκα, από δω το αγοράκι κι από δω το κοριτσάκι και μετά τράβαγε το δελφινάκι τη βάρκα και το, και το, και το αγοράκι κάθισε στη βάρκα για να στεγνώσει και το κοριτσάκι κάθισε στο δελφινάκι. Και μετά έκαναν έτσι, έτσι, τράβαγε το δελφινάκι, ήταν και ένα παιδάκι εδώ και μετά στο τέλος τους άφησε και χάιδεψε το αγοράκι το δελφινάκι, τους άφησε και χαιρετούσε το κοριτσάκι και έτσι πήγαν στο σπίτι τους.

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΟΛΟΥ
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αγκαλιά	Καρότο	Παιδί
Αδερφή	Κέρκυρα	Παιδικά
Αθήνα	Κλωνάρι	Παιχνίδι
Αίμα	Κουλιά	Παντόφλα
Αλεπού	Κόκορας	Πάουερ Ρέιτζερ
Άνθρωπος	Κορίτσι	Παπί
Άννα Βίση	Κουζινικά	Παπούτσι
Άνοιγμα	Κούκλα	Παππούς
Απόγευμα	Κούκλος	Παραμύθι
Αρκούδα	Κουτάβι	Παρέα
Ατρόμητοι	Κουτσό	Πάρκο
Αυτί	Κρύο	Πάρτι
Βόλτα	Κτίριο	Πινόκιο
Βούλα	Λάθος	Πίτερ Σέλεφ
Βράδυ	Λαγύγι	Πλάκα
Coca-cola	Λεπτό	Πλαστελίνη
Γάζα	Λιοντάρι	Πλατεία
Γάδαρος	Λύκος	Πλάτη
Γάτα	Λυκόσκυλο	Πόδι
Γάτος	Μάγισσα	Ποδιά
Γατόσκυλος	Μαϊμού	Πόκεμον
Γενέθλια	Μαμά	Πόρτα
Γέροντας	Μαντίλι	Πορτοκαλάδα
Γιαγιά	Μαρία	Πράγμα
Γιάννα	Μαριάνα	Πρωί
Γλυκό	Μέρα	Πυροσβεστική
Γόνατο	Μεσημέρι	Ρήγας
Γριά	Μηλιά	Ρήνα
Γυναίκα	Μήλο	Σεφερλής
Δάσος	Μήτσος	Σκυλί
Δάχτυλο	Μίκη	Σογκόκου
Δευτέρα	Μίκη Μάους	Σοκολάτα
Δουλειά	Μίστερ Μπίν	Σπηλιά
Δρόμος	Μπαλόκι	Σπίτι
Δωμάτιο	Μπαμπάς	Σπυρού & Φαντάζιο
Δώρο	Μπέιγουςτς	Στιγμή
Είδηση	Μυρμήγκι	Στόμα
Εικόνα	Μύτη	Συγνώμη
Ελένη	Μωρό	Συμβουλή
Ελέφαντας	Νεράιδα	Σχολείο
Ένεση	Νερό	Σωρός
Έργο	Νοστιμάδα	Ταβέρνα
Ευωδιά	Ντίτζιμον	Ταμπαλούγκα
Ζουμί	Ντους	Τέλος
Ζώο	Νύχτα	Τηλεόραση
Θάλασσα	Οινόπνευμα	Τίγρης
Ιδέα	Όνειρο	Τραγούδι
Ιφιγένεια	Όνομα	Τσεπέτο
Καιρός	Ουρά	Τσέπη
Καράβι	Ουρανία	Τσίρκο
Καρέκλα	Παγωτό	Φάλαινα

Φίλη
Φίλος
Φορά
Φρούτο
Φύλλο
Φωτιά
Χάνζαπλαστ
Χαρά
Χέρι
Χιόνι
Χορός
Χόρτο
Χρόνος
Χωριό
Ψαριανοί
Ψέμα
Ωρα
ΣΥΝΟΛΟ=170

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Big Brother
Αβγό
Αγγλικά
Αγορά
Αγόρι
Αδερφή
Αδερφός
Αεροπλάνο
Αμυγδαλιά
Αμύγδαλο
Άνθος
Άνθρωπος
Άνοιξη
Αντάλλαγμα
Αράχνη
Αρχή
Αρχηγός
Αστέρι
Αφρός
Βασιλιάς
Βασίλισσα
Βασιλόπουλο
Βάσω
Βάφτιση
Βιολί
Βοήθεια
Βοηθός
Βόλτα
Βράδυ
Βράχος
Γάμος
Γάτα
Γείτονας

Γέφυρα
Γιαγιά
Γιαλός
Γιάννενα
Γιορτή
Γοργόνα
Γυαλί
Γυμνάσιο
Δάσος
Δεινόσαυρος
Δέντρο
Δηλητήριο
Δουλειά
Δώρο
Εαυτός
Είδηση
Εκκλησία
Έκκληξη
Ελάφι
Ελλάδα
Εργασία
Έργο
Ζωγραφιά
Ζωή
Ζώο
Ήλιος
Ινδία
Ιστορία
Ιφιγένεια
Κάβουρας
Καιρός
Καλοκαίρι
Καμπούρα
Καπέλο
Καρούμπαλο
Κάρτα
Κάστρο
Κατηχητικό
Κοιλιά
Κολυπήθρα
Κομπούτερ
Κόνιτσα
Κοπέλα
Κορδέλα
Κόρη
Κορίτσι
Κόσμος
Κουνέλι
Κουφάλα
Κρύο
Κυρία
Κύριος
Κωσταντίνος
Λαγός
Λαμπάδα

Λάχανο
Λεμόνι
Λεφτά
Λίμνη
Λουλούδι
Λύκος
Μαγαζί
Μαλλί
Μαμά
Μανιτάρι
Μαριάνα
Μάσκα
Μάτι
Μαχαίρι
Μέρα
Μέση
Μόδα
Μουσική
Μπαμπάς
Μπάμπης
Μπασκέτα
Μπελέτσι
Μπίν Λάντεν
Μπιφτέκι
Μπλούζα
Μπουμπούκι
Μύγα
Μωρό
Νέο
Νερό
Νίκος
Νονά
Νονός
Νοσοκομείο
Ντίνα
Ντόμινο
Ξύλο
Ξωτικό
Οικογένεια
Όνομα
Ούνο
Ουράνιο Τόξο
Παλιομονάστηρο
Παιδί
Παίκτης
Παιχνίδι
Παλάτι
Παλικάρι
Πάπια
Παπούτσι
Παπούς
Παράθυρο
Παραλία
Πάρτι
Πατάτα

Πατέρας
Περιοδικό
Πέτρος
Πετσέτα
Πλάκα
Πλάτη
Πλοίο
Ποδήλατο
Πόδι
Πόλη
Ποντίκι
Ποτάμι
Πουλί
Πράγμα
Πρίγκιπας
Προσευχή
Πρωί
Πύργος
Ραβδί
Ρούχο
Σακούλι
Σαλάτα
Σερπαντίνα
Σκίουρος
Σκορπιός
Σουβλάκι
Σπηλιά
Σπίτι
Σπυρί
Στάθης
Στέμμα
Στεναχώρια
Σύννεφο
Συνταγή
Σχοινί
Σχολείο
Ταμείο
Τέλος
Τηλεόραση
Τιμή
Τραγούδι
Τραγουδιά
Τριαντάφυλλο
Τρόλεϊ
Τσάντα
Τσίμπημα
Τυρόπιτα
Φαλήνα
Φίλη
Φιλί
Φίλος
Φορά
Φόρεμα
Φουστάνι
Φτερό

Φωλιά
Φωνή
Χάρι Πότερ
Χαρτοπόλεμος
Χείλι
Χειμώνας
Χιονάνθρωπος
Χιόνι
Χορός
Χόρτο
Χορωδία
Χριστίνα
Χριστούγεννα
Χρόνος
Χρυσάφι
Χρώμα
Χώρα
Χωριό
ΣΥΝΟΛΟ=216

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αδερφή
Αδερφός
Αέρας
Αθήνα
Αίμα
Αλεπού
Αλεύρι
Άλμπα
Άμαξα
Άμμος
Άνθρωπος
Άννα
Αντιβίωση
Απόγευμα
Αποθήκη
Αποστολία
Αρκούδα
Αστακός
Αστείο
Αυτί
Αυτοκίνητο
Βαμβάκι
Βασιλιάς
Βασίλισσα
Βασιλοπούλα
Βασιλόπουλο
Βελανιδιά
Βενζινάδικο
Βιβλίο
Βόλτα
Βράδυ
Βροχή

Γάλα
Γάτος
Γείτονας
Γέφυρα
Γιάννης
Γιορτή
Γιώργος
Γκρινιάρης
Γλώσσα
Γόβα
Γουρούνι
Γριά
Γυναίκα
Δασκάλα
Δάσος
Δάχτυλο
Δέντρο
Διακοπές
Δόντι
Δουλειά
Δρόμος
Εαυτός
Εισητήριο
Εκδρομή
Ελάφι
Εμβόλιο
Έντομο
Εξοχή
Ευγένιος
Εφημερίδα
Ζώο
Ηρώ
Θάλασσα
Θεία
Θείος
Θεσσαλονίκη
I.K.A.
Ινδία
Ιφιγένεια
Ιωάννα
Καθρέφτης
Καιρός
Καλάθι
Καλαμάρι
Καληνύχτα
Καπέλο
Καπνός
Καράβι
Καραμέλα
Καρναβάλι
Καρότο
Καρότσα
Κάστανο
Κατσίκι
Κάυ

Καφές
Κέικ
Κεράσι
Κέρατο
Κινέζος
Κουλιά
Κολατσιό
Κολοκύθα
Κομμάτι
Κοπέλα
Κόρη
Κορίτσι
Κόσμος
Κότα
Κοτέτσι
Κοτόπουλο
Κοτσίδα
Κουβάς
Κουζίνα
Κουκουβάγια
Κουτί
Κουφέλα
Κρεβάτι
Κύμα
Κυρά
Κυριακή
Κύριος
Κωσταντίνα
Κωσταντίνος
Λαγός
Λαγούνα
Λάμα
Λάστιχο
Λεπτό
Λευκάδα
Λίμνη
Λουλούδι
Λούνα-Πάρκ
Λύκος
Μαγαζί
Μάγια
Μαγικά
Μαγιό
Μαλλί
Μαμά
Μανιτάρι
Μαριάνα
Μάριος
Μάρω
Μάτι
Μελένιος
Μέρα
Μεσημέρι
Μητέρα
Μουσική

Μούτρο
Μπάλια
Μπαμπάς
Μπάνιο
Μπουκάλι
Μωρό
Νεράδα
Νερό
Νονά
Ντορεμή
Νύχτα
Νυχτοπούλι
Ξάδερφος
Ξεδέρφη
Ξενοδοχείο
Ξωτικό
Ομορφιά
Ομπρέλα
Ορμή
Ουρά
Παγουρίνο
Παιδί
Παιχνίδι
Παλάτι
Παναγία
Παπαρούνα
Παπάς
Παπούτσι
Παππούς
Παραλία
Παρέα
Πατάτα
Πατέρας
Πέτρα
Πετσέτα
Πήδημα
Πήδος
Πινγκ-Πονγκ
Πιτζάμα
Πλάτη
Πόδι
Πολυθρόνα
Ποντίκι
Πόρτα
Πουλί
Πράγμα
Πρίγκιπας
Πριγκίπισσα
Προσευχή
Πρωί
Πωλίνα
Ραδιόφωνο
Ρήγας
Ρολόι
Ρούχο

Ρύζι
Σάββατο
Σάλτος
Σειρά
Σκηνή
Σκίουρος
Σκυλί
Σκύλος
Σμήνος
Σοκολάτα
Σούπερμαρκετ
Σπίρτο
Σπιρτόκουτο
Σπιρτούλης
Σπίτι
Στάχτη
Σταχτοπούτα
Στρουμφάκια
Στρουμφίτα
Συνταγή
Συντροφιά
Σχοινί
Σχολείο
Σωσίβιο
Ταμπέλα
Τέλος
Τζάμι
Τζατζίκι
Τηγάνι
Τηλεόραση
Τρύπα
Τσάντα
Τσίπουρο
Τσιπουράδικο
Φαγητό
Φακή
Φίλη
Φορά
Φωτιά
Χάλι
Χαρτομάντηλο
Χελιδόνι
Χελώνα
Χέρι
Χερούλι
Χιονάτος
Χορτάρι
Χριστίνα
Ψαλίδι
Ψάρι
Ψοφός
Ψωμί
Ωρα

ΣΥΝΟΛΟ=270

Συνολικός Αριθμός Ρημάτων: 656

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΙΜΗΝΙΟΥ
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Ariel
Αβγό
Άλογο
Αλυκές
Αμάξι
Άντρας
Αποστόλης
Αρραβωνιαστικός
Barbie
Βαγγελίτσα
Βόλος
Βόλτα
Cindy
Cosmote
Γάλα
Γέλιο
Γενέθλια
Γεωργία
Γιαγιά
Γιατρός
Γιορτή
Γοργόνα
Γράμμα
Γυναίκα
Γύρος
Δάλματία
Δημαρχείο
Δημήτρης
Διατροφή
Δίχτυ
Δουλειά
Δρόμος
Έργο
Εφημερίδα
Η Σειρήνα & ο Μπάτσος
I.K.A.
Ιππασία
Κάγκελο
Καρός
Καλημέρα
Καουμπόης
Καραμανλής
Κασέτα
Κερί
Κλεφτόπουλο
Κόκαλο
Κοκκινোসκουφίτσα
Κόσμος
Κούκλα
Κυρία
Κυριακή

Λάστιχο
Λεωφορείο
Μαγαζί
Μάγδα
Μαλί
Μαμά
Μάχη
Μέρα
Μίκη Μάους
Μπαλαρίνα
Μπαμπάς
Μπάτσος
Μπουρλότο
Νερό
Νίκος
Νοσοκόμα
Ξάδερφος
Ξυράφι
Όνειρο
Ουρά
Πάγκαλος
Παγωτό
Παιχνίδι
Παππούς
Παράδειγμα
Παραμύθι
Πάρτι
Πατάτα
Πατέρας
Περιοδικό
Παιδί
Πλάκα
Ποίημα
Πόκεμον
Πολυκατοικία
Πόνι (Πόνει)
Πρωί
Πυροσβέστης
Πυροσβεστικό
Ράμμα
Ρεύμα
Ρόκκος
Ρούχο
Σειρήνα
Σεισμός
Σεφερλής
Σημίτης
Σκυλί
Σπίτι
Στάση
Σταχτοπούτα 2

Σφραγίδα
Σχολείο
Toy Story 2
Τέλος
Τζάμι
Τούρτα
Τραγούδι
Τραπέζι
Τρίτη
Ύπνος
Υπουργός
Φακή
Φασόλι
Φορά
Φόρα
Φόρεμα
Φορτηγό
Φωτιά
Φωτογραφία
Χρίστος
Ψάρι
ΣΥΝΟΛΟ=123

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Alpha
Αβγό
Άγγελος
Άγιος
Άγιος Βασίλης
Αγκαλιά
ΑΕΚ
Αέρας
Αίμα
Αλήθεια
Αλυκές
Απόστολος
Αυγή
Big Brother
Βαθμολογία
Βαθμός
Βάθος
Βάρκα
Βασίλειο
Βασιλιάς
Βόλος
Βόλτα
Βούλα
Βράδυ
Βράχος

Βροχή
Βυθός
Γάτα
Γατοβουτηχτής
Γάτος
Γεωργία
Γιαγιά
Γιλέκο
Γιορτή
Γοργόνα
Γούνα
Γυαλί
Δάσος
Δέντρο
Δρόμος
Δώρο
Ευλογία
Ζαβολιά
Ζώνη
Ζώο
Ζωοτροφή
Ήλιος
Θάλασσα
Θεός
Θήκη
Θηρίο
Ιώδιο
Κάβουρας
Καρός
Καλάθι
Καλαμπόκι
Καληνύχτα
Καλησπέρα
Καλοκαίρι
Καναπές
Καουμπόης
Καπέλο
Καράβι
Καρυοθραύστης
Καρναβάλι
Κασετόφωνο
Κεφάλι
Κόκαλο
Κοκκινোসκουφίτσα
Κοπέλα
Κόρη
Κότα
Κοτόπουλο
Κουλουτσούμπα (Τούμπα)
Κουνέλι
Κουνελίνα
Κύμα
Κυρία
Κυριακή
Κύριος

Λόγος
Λουλούδι
Λύκος
Μάγισσα
Μαίρη
Μαμά
Μαντίλι
Μάσκα
Μέλισσα
Μέρα
Μεσημέρι
Μικρούτσικος
Μουσικό Χαλί
Μούσκεμα
Μπάλα
Μπαλαρίνα
Μπαλέτο
Μπουκάλι
Νερό
Ολυμπιακός
Ουρά
Ουρανός
Παιδί
Παλιά (Τοποθεσία)
Παναγία
Παναθηναϊκός
Παντελόνι
Παραλία
Παραμύθι
Παρασκευή
Πιστόλι
Πλάστης
Πλευρό
Πόγκο
Ποδοσφαιριστής
Πόρτα
Πόρτο Άμπλ
Πουκάμισο
Πουλί
Πούπουλο
Πράγμα
Πρίγκιπας
Προσευχή
Πρωί
Ραβδί
Ρίκα
Ρούχο
Σάκκης
Σιτάρι
Σκοπός
Σκυλί
Σουίπας Παλλάς
Σούπερμαρκετ
Σπαθί
Σπίτι

Σταχτοπούτα
Στολή
Συνέχεια
Σφήκα
Σχολείο
Ταγέρ
Τίγρης
Τσάντα
Υγεία
Υποβρύχιο
Φαγητό
Φάλανα
Φιάλη
Φορά
Φρούτο
Φύκι
Φύλακας
Φυτό
Χαρά
Χέρι
Χριστός
Χριστούγεννα
Χρόνος
Χρύσα
Χωριό
Ψαράς
Ψάρι
Ψωμί
Ωρα
Ωραία Κοιμωμένη
ΣΥΝΟΛΟ=166

Γ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Άγγελος
Αγκάθι
Αγκαλιά
Αγόρι
Αγρός
Αγώνας
Αδερφή
Αδράχτι
Αέρας
Αθήνα
Αλεπού
Αμάξι
Άνθρωπος
Απόγευμα
Αρχαιολόγος
Αστυνομία
Αυτί
Αυτοκίνητο
Αυτοκόλλητο
Barbie

Big Brother
Βαγγελίτσα
Βάρκα
Βασίλης
Βασιλιάς
Βασίλισσα
Βόλτα
Βουνό
Βουτιά
Βράδυ
Βρακί
Βροχή
Βυθός
Cindy
Goody's
Γάλα
Γενέθλια
Γιαγιά
Γιατρίνα
Γιατρός
Γιωργούλας
Γκαζόν
Γλάρος
Γόνατο
Γοργόνα
Γοργονάνθρωπος
Γοργόνος
Γορίλας
Γραμμή
Δαλματία
Δελφίни
Δέμα
Δέντρο
Δέρμα
Διαβάτης
Διάλειμμα
Δόντι
Δρόμος
Δωμάτιο
Εκκλησία
Εμβόλιο
Ερμού
Ευλάβεια
Ζηλοτέια
Hondos Center
Θάλασσα
Θεία
Θείος
Ιστορία
Κάβουρας
Καιρός
Καλάθι
Καλαπόδι
Καλοκαίρι
Καντήλι

Καντήραγας
Καρέκλα
Καρυθραύστης
Καρότο
Καρυδιά
Καρφίτσα
Κιθάρα
Κική
Κίνηση
Κλειδί
Κόμπος
Κοπέλα
Κορίτσι
Κότα
Κουβέντα
Κουζίνα
Κούκλα
Κουλούρι
Κούνια
Κουνούπι
Κουτί
Κρεβάτι
Κύμα
Κυρία
Κυριακή
Κυψέλη
Λαγός
Λάστιχο
Λένα
Λευκάδα
Λίμνη
Λίπασμα
Λουλούι
Λουλουδένια
Λουλούδι
Μαγαζί
Μαίρη
Μαλλί
Μαμά
Μάνα
Μαρία
Μέλισσα
Μέρα
Μεσάνυχτα
Μεσημέρι
Μηχανή
Μίκη Μάους
Μικρούτσικος
Μοβ
Μούτρο
Μπάλα
Μπαλαρίνα
Μπαλέτο
Μπαμπάς
Μπάνιο

Μπικίνι
Μπουκάλι
Μπουφάν
Μυρμήγκι
Μυτιλήνη
Νεράδα
Νερό
Νοικοκυρά
Ντάφ
Νύφη
Νύχτα
Ξενοδοχείο
Ο Αυτοκράτορας είχε κέφια
Ομάδα
Όπλο
Ουρά
Παγωτό
Παιδί
Παιχνίδι
Παναθηναϊκός
Πανί
Πάνος
Παντελόνι
Παπάς
Παπούτσι
Παππούς
Παράθυρο
Παραλία
Παραμύθι
Περιπέτεια
Πέτρα
Πέτσα
Πετσέτα
Πιάτο
Πιτσούνι
Πλαστήρας
Πλάτη
Ποδήλατο
Πόδι
Πόλη
Ποντίκι
Πόρτα
Ποτιστήρι
Πουλί
Πράγμα
Πρίγκιπας
Προνήπιο
Προσευχή
Πρωί
Ράμμα
Ρίζα
Ρούχο
Σάββατο
Σάλιο
Σήμαντρο

Σκάλα
Σκαμνί
Σκοινί
Σκόνη
Σκύλα
Σκυλί
Σκύλος
Σούπα
Σουτιέν
Σπαθί
Σπίτι
Σπόρος
Στάδιο
Σταθμός
Σταυρός
Σταφύλι
Στέμμα
Στεριά
Στιγμή
Στολίδι
Στρώμα
Συκιά
Σχολείο
Ταύρος
Τέλος
Τένις
Τέρμα
Τηλεόραση
Τηλέφωνο
Τόλης
Τραγούδι
Τριανταφυλλένια
Τραπέζι
Τρένο
Τριανταφυλλιά
Τρύπα
Τσάντα
Τσίρκο
Τσιρότο
Τσουρέκι
Τυφλοπόντικας
Υπηρετής
Ύπνος
Φαγητό
Φανάρι
Φαρμακοποιός
Φίδι
Φορά
Φόρεμα
Φούρνος
Φρύδι
Φυλακή
Φύλλο
Χαλβάς
Χαλκιδική

Χάρτης
Χειμώνας
Χελώνα
Χωριό
Ψάλτης
Ψάρι
Ψυχή
Ψώνιο
Ωρα
Ωραία Κοιμωμένη
ΣΥΝΟΛΟ=250

Συνολικός Αριθμός Ρημάτων:
539

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΟΛΟΥ
ΡΗΜΑΤΑ

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αγαπώ
Αγοράζω
Ακούω
Αποφασίζω
Αρέσω
Αρρωσταίνω
Αφήνω
Βάζω
Βγαίνω
Βλέπω
Βρίσκω
Γελώ
Γίνομαι
Γιορτάζω
Γυρίζω
Διαβάζω
Δίνω
Διπλώνω
Είμαι
Επισκέπτομαι
Έρχομαι
Ευχαριστώ
Έχω
Ζηλεύω
Ζω
Ζωγραφίζω
Ζωντανεύω
Θέλω
Θυμάμαι
Καθαρίζω
Κάνω
Καταλαβαίνω
Κατεβάζω
Κλαίω
Κόβω
Κοιμάμαι
Κρυώνω
Κυνηγώ
Λέω
Μαγειρεύω
Μαζεύω
Μακραίνω
Μαλώνω
Μεγαλώνω
Μένω
Μεταμορφώνομαι
Μετατρέπω
Μιλώ
Μοσκομυρίζω
Μπαίνω
Μπορώ

Μυρίζω
Ντύνομαι
Ξαναπάω
Ξαπλώνω
Ξέρω
Ξυπνάω
Παίζω
Παίρνω
Πάω-Πηγαίνω
Πειράζω
Περιμένω
Περνώ
Πέφτω
Πηδώ
Πονώ
Πρέπει
Προχωρώ
Ρωτάω
Σβήνω
Σιδερώνω
Σκέφτομαι
Σκουπίζω
Σπάω
Σταματώ
Στέλνω
Συνηθίζω
Ταΐζω
Τελειώνω
Τραγουδάω
Τρέχω
Τριγυρνάω
Τρυπώ
Τρώω
Φέρνω
Φεύγω
Φτιάχνω
Χαίρομαι
Χάνω
Χιονίζω
Χορεύω
Χτυπώ
Ψάχνω
ΣΥΝΟΛΟ=93

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αγοράζω
Ακούω
Απαντώ
Αποφασίζω

Αργώ
Αρέσω
Αρνούμαι
Αρχίζω
Αφήνω
Βάζω
Βαφτίζω
Βγαίνω
Βλέπω
Βουτάω
Βρέχω
Βρίσκω
Γελάω
Γεμίζω
Γεννιέμαι
Γίνομαι
Γλεντάω
Γλιτώνω
Γράφω
Γυρίζω
Δείχνω
Διαλέγω
Διαλύω
Διηγούμαι
Δίνω
Δουλεύω
Είμαι
Έρχομαι
Ευχαριστώ
Έχω
Ζηλεύω
Ζητάω
Ζω
Θέλω
Θυμάμαι
Κάθομαι
Καλώ
Κάνω
Καρφώνω
Καταλαβαίνω
Κερδίζω
Κερνάω
Κόβω
Κοιμάμαι
Κοιτάζω
Κοροϊδεύω
Κουνιέμαι
Κουράζομαι
Κρατάω
Κρυώνω
Λέω

Μαθαίνω
Μεγαλώνω
Μαζεύω
Μιλώ
Μπαίνω
Μπλέκω
Μπορώ
Μυρίζω
Ντύνομαι
Ξαναβλέπω
Ξαναγυρίζω
Ξαναπαύω
Ξεμπλέκω
Ξέρω
Ξημερώνω
Ξυπνώ
Παγώνω
Παθαίνω
Παίζω
Παίρνω
Παντρεύομαι
Παρακαλώ
Πάω-Πηγαίνω
Πεθαίνω
Περιμένω
Περνώ
Περπατάω
Πέφτω
Πιάνω
Πληρώνω
Πλησιάζω
Πρέπει
Προσέχω
Προχωρώ
Ρίχνω
Ρωτάω
Σκέφτομαι
Σκολιάω
Σταματώ
Στεναχωριέμαι
Σώζω
Τραγουδάω
Τριγυρνώ
Τρώω
Τσιμπάω
Φεύγω
Φοβάμαι
Φοράω
Φτάνω
Φτιάχνω
Χαιρετώ
Χαίρομαι
Χαμογελάω
Χορεύω
Χτυπώ

Ψάχνω
Ψοφάω
ΣΥΝΟΛΟ=112

Γ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αγαπώ
Αγκαλιάζω
Αγοράζω
Ακολουθώ
Ακούω
Ανεβαίνω
Ανοίγω
Αρέσω
Αρχίζω
Αφήνω
Βάζω
Βγάζω
Βγαίνω
Βλέπω
Βοηθάω
Βουρτσίζω
Βουτάω
Βρίσκω
Γελάω
Γεννώ
Γίνομαι
Γλύφω
Γυρίζω
Δείχνω
Διαβάζω
Δίνω
Δοκιμάζω
Είμαι
Εμφανίζομαι
Ενώνω
Εξαφανίζω
Έρχομαι
Ετοιμάζω
Έχω
Ζεσταίνω
Ζωγραφίζω
Θαμπώνομαι
Θέλω
Θυμάμαι
Κάθομαι
Κακαρίζω
Κάνω
Κατεβάζω
Καταλαβαίνω
Κλαίω
Κλείνω
Κλωτσάω
Κόβω

Κοιμάμαι
Κοιτάζω
Κολυμπάω
Κρατάω
Κρύβομαι
Κρυώνω
Λέω
Μαζεύω
Μαθαίνω
Μεγειρεύω
Μένω
Μιλώ
Μπαίνω
Μπλέκω
Μπορώ
Μυρίζω
Ντύνομαι
Ξαναέρχομαι
Ξαναπαίρνω
Ξαναπαντρεύομαι
Ξαπλώνω
Ξεκινώ
Ξέρω
Ξυπνώ
Οδηγώ
Ουρλιάζω
Παίζω
Παίρνω
Παρακολουθώ
Πάω-Πηγαίνω
Πεθαίνω
Περνώ
Πετάω
Πέφτω
Πιάνω
Πίνω
Πλέκω
Πρέπει
Ρίχνω
Σηκώνομαι
Σκαρφαλώνω
Σκέφτομαι
Σκοτώνω
Σπάω
Σπρώχνω
Σταματώ
Σταναχωριέμαι
Στρουμφίζω
Στρουμφοσ' αγαπώ
Στρουμφοτραγουδώ
Στρώνω
Συμβαίνω
Τελειώνω
Τραγουδάω
Τρέχω

Τρώω
Φαίνομαι
Φέρνω
Φέρομαι
Φεύγω
Φιλώ
Φοβάμαι
Φοράω
Φροντίζω
Φτάνω
Φτιάχνω
Φωνάζω
Χαιρετώ
Χαλάω
Χειρουργώ
Χτενίζω
Χτυπώ
Ψάχνω
Ψήνω
Ψωνίζω
ΣΥΝΟΛΟ=123

*Συνολικός Αριθμός
Ρημάτων: 328*

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΙΜΗΝΙΟΥ
ΡΗΜΑΤΑ

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αποχωρώ
Αρέσω
Αρχίζω
Αφήνω
Βάζω
Βγάζω
Βγαίνω
Βλέπω
Βρίσκω
Γελάω
Γίνομαι
Γλιτώνω
Γυρίζω
Δείχνω
Διαβάζω
Δίνω
Δουλεύω
Είμαι
Έρχομαι
Έχω
Ζωντανεύω
Θέλω
Καλώ
Κάνω
Καταλαβαίνω
Κατεβάζω
Κόβω
Κοιμάμαι
Κοιτάζω
Κρύβομαι
Κυνηγώ
Λέω
Μένω
Μπαίνω
Μπερδεύομαι
Μπορώ
Νομίζω
Ντύνομαι
Ξαπλώνω
Ξέρω
Ξεφουσκώνω
Ξυπνώ
Παίζω
Παίρνω
Παντρεύομαι
Πάω-Πηγαίνω
Πεθαίνω
Περιμένω
Περνώ
Πέφτω
Πιάνω

Πίνω
Πλακώνω
Πληρώνω
Πονάω
Πρέπει
Προσέχω
Προστατεύω
Ρωτάω
Σβήνω
Σκοτώνω
Σπάζω
Σταματώ
Στρίβω
Τελειώνω
Τρέχω
Τρυπάζω
Τρώω
Φέρνω
Φεύγω
Φοβάμαι
Φτάνω
Χορεύω
Χώνομαι
ΣΥΝΟΛΟ=74

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αγαπάω
Ακούω
Ανοίγω
Αποφασίζω
Αρέσω
Αφήνω
Βάζω
Βασιλεύω
Βγάζω
Βγαίνω
Βλέπω
Βουτάω
Βρέχομαι
Βρίσκομαι
Γεμίζω
Γίνομαι
Γλιτώνω
Δείχνω
Δίνω
Δουλεύω
Είμαι
Έρχομαι
Ετοιμάζω

Ευχαριστώ
Έχω
Ζω
Θέλω
Θυμάμαι
Κάθομαι
Κάνω
Καταλαβαίνω
Κερνάω
Κόβω
Κοιμάμαι
Κοιτάζω
Κολλάω
Κολυμπάω
Κρατάω
Κρύβομαι
Λερώνω
Λέω
Μαλώνω
Μεγαλώνω
Μένω
Μιλάω
Μπαίνω
Μπερδεύω
Μπορώ
Νιώθω
Ντύνομαι
Νυχτώνει
Ξανακοιμάμαι
Ξαναπάω
Ξαναπέφτω
Ξέρω
Ξυπνώ
Παθαίνω
Παίζω
Παίρνω
Παρατάω
Πάω-Πηγαίνω
Περνώ
Περπατάω
Πέφτω
Πιάνω
Προλαβαίνω
Προσέχω
Ρίχνω
Σηκώνομαι
Σκοτώνω
Στέλνω
Σταυρώνω
Στολίζω
Συγχωρώ

Ταΐζω
Τελειώνω
Τραβάω
Τρέχω
Τρομάζω
Τρώω
Τσιμπάω
Τυλίγω
Φαίνομαι
Φέρνω
Φεύγω
Φοράω
Χάνομαι
Χορεύω
Χτυπάω
Ψαρεύω
ΣΥΝΟΛΟ=90

Γ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αγαπώ
Αγκαλιάζω
Αγοράζω
Ακούω
Ανεβαίνω
Ανοίγω
Αποφασίζω
Αποχωρώ
Αργώ
Αρέσω
Αρχίζω
Βάζω
Βαράω
Βγάζω
Βγαίνω
Βλέπω
Βοηθάω
Βουτάω
Βραδιάζω
Βρίσκομαι
Γαγγίζω
Γεμίζω
Γεννώ
Γίνομαι
Γυρίζω
Δένω
Διακόπτω
Διηγούμαι
Δίνω
Δοκιμάζω
Είμαι
Εννώς
Έρχομαι
Ετοιμάζω

Έχω
Ζω
Ησυχάζω
Θέλω
Θυμάμαι
Καθαρίζω
Κάθομαι
Καλώ
Κάνω
Κατεβαίνω
Κόβω
Κοιμάμαι
Κοιτάζω
Κολλάω
Κολυμπώ
Κουρεύω
Κρατάω
Κυνηγώ
Λέω
Μαδάω
Μαζεύω
Μαλώνω
Ματώνω
Μεγαλώνω
Μένω
Μετακομίζω
Μετράω
Μιλώ
Μπαίνω
Μπορώ
Νευριάζω
Νικώ
Νομίζω
Ντύνομαι
Νυστάζω
Νυχτώνει
Ξαναπιάνω
Ξαπλώνω
Ξεκινώ
Ξέρω
Ξεφλουδίζω
Ξεχνώ
Ξημερώνω
Ξυπνώ
Ονομάζω
Ορμάω
Παίζω
Παίρνω
Παντρεύομαι
Παρακαλώ
Παρακολουθώ
Πατάω
Πάω-Πηγαίνω
Περνώ
Πεινάω

Περπατάω
Πετάω
Πέφτω
Πιάνω
Πίνω
Πλένω
Πνίγω
Πονάω
Ποτίζω
Πουλάω
Πρέπει
Προλαβαίνω
Προσκυνώ
Προφταίνω
Ρίχνω
Ρωτάω
Σέρνω
Σηκώνομαι
Σκάβω
Σκοτώνω
Σκουπίζομαι
Στεγνώνω
Στέκομαι
Συνεχίζω
Σχολάζω
Τελειώνω
Τραβάω
Τρέχω
Τρώω
Τσιμπάω
Φέρνω
Φεύγω
Φιλώ
Φοβάμαι
Φοράω
Φροντίζω
Φτάνω
Φτιάχνω
Φυτεύω
Φωνάζω
Χαϊδεύω
Χαιρετώ
Χάνω
Χοράω
Χορεύω
Χτίζω
Χτυπάω
Ψονίζω
ΣΥΝΟΛΟ=137

Συνολικός Αριθμός
Ρημάτων: 301

Α ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΙΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΦΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
Αγατώ	Γιόρταζα	Αγόρασα	Θα ακούω	Θα είχα	Έχω έρθει	Είχα πάει
Αρέσω	Έβλεπα	Αγοράσασα	Θα είναι	Θα είχα	Έχω συνηθίσει	Είχα πάει
Βγάνω	Έδινα	Αγοράστισα		Θα πώ	Έχω χυμώσει	Είχα περφοσει
Βλέπω	Είχα	Άσε!				Είχα ψάξει
Διάβασε!	Έκανα	Βρέθηκα				
Διαλώνω	Τελώνωγα	Βρήκα				
Είμαι	Έλεγα	Γύρισα				
Εργάζομαι	Έμενα	Έβουλα				
Έχω	Έπαιζα	Έγινα				
Ζωγραφίζω	Έψαφνα	Έδωσα				
Θέλω	Ζήλευνα	Είδα				
Θυμάμαι	Ζούσα	Είδα				
Καθαρίζω	Ζωγράφιζα	Έκανα				
Κάνω	Ήθελα	Έκοψα				
Κόβω	Ήμουν	Έμεινα				
Κοιμάμαι	Ήξερα	Έπεσα				
Λέω	Κοιμόμουν	Επισκέφτηκα				
Μαγειρεύω	Κυνήγισα	Έσβησα				
Μοσκομυρίζω	Μιάλωνα	Έστειλα				
Να γελώ	Μεγάλωνα	Έφαγα				
Να κάνω	Μπορούσα	Έφερα				
Να λέω	Μύριζα	Έφτιαξα				
Να μιλάω	Πήγαινα	Έχασα				
Να τραγουδάω	Πηδούσα	Ζωντανέψα				
Ξαναπαίω	Πονούσα	Ήρθα				
Ξέρω	Προγορούσα	Κατάλαβα				
Ξυπνάω	Τάζα	Κοιμήθηκα				
Παίζω	Τραγουδοούσα	Κρύφωνα				
Παίρνω	Χόρευα	Μάκρωνα				
Παράζω		Μάλωσα				
Πέφτω		Μεγάλωσα				
Πηγαίνω-Πάω		Μεταμορφόθηκα				
Πονάω		Μετέφεγα				
Πρίεμαι		Μπήκα				
Συδερόνω		Να βρώ				
Σκουπίζω		Να γελάσω				
Σπάω		Να γίνω				
Τρέχω		Να διαβάσω				
Τριγυρνάω		Να δώ				
Χτυπάω		Να έρθω				
		Να κάνω				
		Να κοιμηθώ				
		Να μαζέψω				
		Να μείνω				
		Να παίζω				
		Να πάρω				
		Να πτώ				
		Να σβήσω				
		Να φάω				
		Να φάγω				

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΓΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΑ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΕΙΚΟΣ
-	-	Να χτυπήσω Να ψάξω Ντύθηκα Ξάπλωσα Περίμενα Πήγα Πήδησα Πήρα Ρώτησα Σκέφτηκα Τέλειωσα Τρύπησα Χάθηκα Χάρηκα Χιόνισε Χόρευα Χτύπησα	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ : 40	ΣΥΝΟΛΟ : 29	ΣΥΝΟΛΟ : 67	ΣΥΝΟΛΟ : 2	ΣΥΝΟΛΟ : 3	ΣΥΝΟΛΟ : 3	ΣΥΝΟΛΟ : 4

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΑ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΠΗΤ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
Αγοράζω	Βιάριζα	Αγόρασα	Θα είμαι	Θα τίνω	Έχω φέρει	Είχα μπόλεψεί
Ακούω	Βρισκόμουν	Άκουσα	Θα έγω	Θα δειξω	Έχω φέρει	Είχα πάει
Απαντάω	Γιάουσα	Αποφάσισα	Θα κάνω	Θα δουλέψω	Έχω φέρει	Είχα φέρει
Αρέσσω	Έβριεπα	Άρεσα	Θα φορώ	Θα ντυθώ		
Βλέπω	Έβριεφα	Άρνηθηκα		Θα πιάω		
Γίνωμαι	Έδειχνα	Άρρηκα		Θα πετάξω		
Γλεντάω	Είχα	Άρρησα		Θα φορέσω		
Είμαι	Έκανα	Βάρησα		Θα φτιάξω		
Ευχαριστώ	Έλεγα	Βγίσι		Θα χορέψω		
Έχω	Έπαυζα	Βγήκα				
Θέλω	Έπαρνα	Βουτήξα				
Θυμάμαι	Έπερατα	Βοσέθηκα				
Κάνω	Έργαα	Βρήκα				
Κερδίζω	Ένωααα	Γέμισα				
Κοιτάω	Ζήλευα	Γεννήθηκα				
Λέω	Ζούσα	Γέννηρα				
Νιαθαίνω	Ήθελα	Γάιτσαα				
Νύλλω	Ήμουν	Γύρισα				
Μπορώ	Ήξερα	Δείπει				
Να βρῶχο	Θα παντρευόμουν	Διάλεξα				
Να είμαι	Κορόδινα	Διέλινα				
Να έχω	Κουνιάμουν	Διηγήθηκα				
Να μαριτζω	Μπορούσα	Εβόλα				
Να προσέχω	Εκαστήγανα	Εβγάλα				
Να ταμπάω	Εξαχούσα	Εβριεξα				
Να φορώ	Περνούσα	Ερίνα				
Ξέρω	Πήγαινα	Έδεσα				
Παθαίνω	Προχωρούσα	Είδα				
Παίζω	Σ' κερτούμουν	Εία				
Παρακαλώ	Τηγυρνούσα	Εκανα				
Πάω	Φοβόμουν	Εκατσα				
Περπατάω	Χόρεια	Έκωνα				
Πέφτω		Έλα				
Πράττω		Έμαθα				
Ρίχνω		Έντυσα				
Σχολάω		Έπαυζα				
Φτιάχνω		Έπεσα				
Χαίρομαι		Έσωσα				
		Έφαγα				
		Έφτυσα				
		Έφτυξα				
		Έφηνγα				
		Ζήτησα				
		Ήθελα				
		Κάθησα				
		Κάλεσα				
		Κατάλαβα				
		Κέρασα				
		Κοιμήθηκα				
		Κοίταξα				
		Κοιτάζει				
		Κουρδίστηκα				
		Κόψε!				
		Κρύωσα				

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΑ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΠΗΤ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΕΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
		Μάξινα				
		Μεγάλοσα				
		Μπήκα				
		Μπλέχηκα				
		Μπόρεσα				
		Να αγοράσω				
		Να ακούσω				
		Να αγοράσω				
		Να βγω				
		Να δώ				
		Να έρθω				
		Να κάνω				
		Να καρφώσω				
		Να κρατήσω				
		Να μαζέψω				
		Να μιλήσω				
		Να μπιώ				
		Να ντυθώ				
		Να ξεμυλιέξω				
		Να ζημερώσω				
		Να παίζω				
		Να παντρευτώ				
		Να πάω				
		Να πεθάνω				
		Να περπατήσω				
		Να πληρώσω				
		Να πληρώσω				
		Να πιάω				
		Να σκεφτώ				
		Να σίσω				
		Να φάω				
		Να φορέσω				
		Ντύθηκα				
		Ξαναγύρισα				
		Ξαναείδα				
		Ξαναπήγα				
		Ξημέρωσα				
		Ξύνησα				
		Όταν μεγάλωσω				
		Όταν τοιματήσω				
		Πάγωσα				
		Πέρασα				
		Περιμένα				
		Πήγα				
		Πήρα				
		Ρώτησα				
		Σταμίπησα				
		Συναχωρέθηκα				
		Χαφέτησα				
		Χαμογέλασα				
		Χτύπησα				
		Ψόφισα				
ΣΥΝΟΛΟ : 39	ΣΥΝΟΛΟ : 32	ΣΥΝΟΛΟ : 107	ΣΥΝΟΛΟ : 4	ΣΥΝΟΛΟ : 9	ΣΥΝΟΛΟ : 1	ΣΥΝΟΛΟ : 3

Γ. ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΝΕΣΤΙΓΤΑΣ

Αγνώστω
Ακούλουθῶ
Ανεύγω
Βάζω
Βγαίνω
Βλέπω
Βοηθούζω
Βρίσκω
Δείγγω
Δίνω
Είμαι
Ενώνομαι
Εργάζομαι
Εγώ
Θυμιάμαι
Κάθομαι
Κακαρίζω
Κάνω
Καταλαμβάνω
Κατεβαίνω
Κλεινώ
Κοιτάζω
Λέω
Μαγειρεύω
Μαζεύω
Μαθαίνω
Μιλώ
Μπορώ
Μυρίζω
Να γλιφω
Να γυρίσω
Να είμαι
Να έχω
Να κίνω
Να κολιματάω
Να μαζεύω
Να ξαπλώνω
Να παίζω
Να παίρνω
Να παρακολούθῶ
Να σκοτώνω
Να τρέχω
Να φέρω
Να φοράς
Να φρονιζώ
Να φωνάζω
Να ψήνω
Ξαναπαίρνω
Ξέρω

ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ

Άκουγα
Ανέβαινα
Άρχιζα
Γινόμουν
Έβραζα
Έβγαζα
Έβλεπα
Έβρισκα
Έδωνα
Είχα
Είκανα
Έκλειπα
Έλεγα
Έμενα
Έπαιζα
Έπαρνα
Έπρεπε
Εργάζομουν
Ετρεχα
Ετρεγα
Εφηνγα
Εφηνγα
Εφηνγα
Ήθελα
Ήμιουν
Ήξερα
Καθόμουν
Καταλάβαινα
Κλωτσούσα
Κοιμόμουν
Κοιτάζα
Κρίωνα
Μάζεπα
Μπορούσα
Ουρλιάζα
Πήγαινα
Σκαρφάδωνα
Σταναγορούμουν
Τρεγούδουσα
Φερόμουν
Χτένιζα
Χτενίζομουν

ΑΟΡΙΣΤΟΣ

Αγαλλιάσα
Αγοράσα
Ακούλουθησα!
Άκουσα
Άκουσα!
Ανέβηκα
Άνοιξα
Άνοιξα!
Άρεσα
Άρχισα
Άφησα
Βάλα!
Βγήκα
Βοήθησα
Βούτηξα
Βρέθηκα
Βρήκα
Γέννησα
Γύρισα
Δείξα!
Διάβασα
Δοκίμασα
Δόσα!
Έβαλα
Έβγαλα
Έγνα
Έδωσα
Έιδα
Είπα
Είκανα
Έκλεισα
Έκοψα
Έμενα
Εμφανίστηκα
Επαίξα
Επεσα
Επιασα
Επλυνα
Ερίξα
Έσπρωξα
Ετοίμασα
Έτρεξα
Έφαγα
Έφερα
Έφτιαξα
Έφωνα
Έφωνα
Ζέστανα
Ζογιάφισα

ΕΞΑΚΟΑ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

Θα κίνω
Θα βουθήσω
Θα βρω
Θα ξαναέρθω
Θα πάρω
Θα πιάω
Θα φύγω
Θα έρθω
Θα βάλω
Θα στρώσω
Θα πω
Θα φάω
Θα κούψω
Θα εξασφρακίστώ
Θα γίνω
Θα καθίσαις
Θα ανοίξω
Θα τρώω

ΣΥΓΓ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

Θα βουθήσω
Θα βρω
Θα ξαναέρθω
Θα πάρω
Θα πιάω
Θα φύγω
Θα έρθω
Θα βάλω
Θα στρώσω
Θα πω
Θα φάω
Θα κούψω
Θα εξασφρακίστώ
Θα γίνω
Θα καθίσαις
Θα ανοίξω
Θα τρώω

ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ

Έχω πάει

ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ

Είχα βρεί
Είχα πιάσει
Είχα σπάσει
Είχα κρυφτεί
Θα έκανα
Θα πήγαινα

ΤΕΤΕΛΕΣ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

Θα πρέψει

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΓΗΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΠΗ.Μ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΤΕΤΕΛ.ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
Ξυπνάω		Ήπια					
Οδηγώ		Ήρθα					
Παίρνω		Θαμπαλώθηκα					
Περάζω		Κάθισα					
Πηγαίνει!		Κουμήθηκα					
Πηγαίνω-Πάω		Κοιτάζω					
Πιάνω		Κρέτησα					
Πλένω		Κριφορήσα					
Πρόπετα		Μάδεψα					
Σ' προσηφίζω		Μάδεψαει!					
Σ' προσηφισάγγελισώ		Μπήκα					
Σ' προσηφιστραγουδῶ		Μπαλέγθηκα					
Συμβιβάνω		Να αγοράσω					
Σ' γεδιάζω		Να βάλω					
Τρέχω		Να βγω					
Φαίνομαι		Να βουτήξω					
Φεύγω		Να βρω					
Φιονάζω		Να γελῶσω					
Χτενίζομαι		Να διαβάσω					
Ψάχνω		Να δω					
Ψανίζω		Να ερβώ					
		Να καθίσω					
		Να κάνω					
		Να κατεβώ					
		Να κλάψω					
		Να κοιμηθῶ					
		Να κόψω					
		Να μαζήψω					
		Να μείνω					
		Να νηθῶ					
		Να ξαπλώσω					
		Να παίζω					
		Να πάρω					
		Να πᾶω					
		Να πιάσω					
		Να πῶ					
		Να φάω					
		Να φορέσω					
		Να φύγω					
		Να γονιάσω					
		Νιτόθηκα					
		Ξαναπατηρήθηκα					
		Ξαπλώσω					
		Ξεκίνησα					
		Ξύπνησα					
		Πέθανα					
		Πέρασα					
		Πες!					
		Πέταξα					
		Πήγα					
		Πήρα					
		Πωθήκα					
		Σηκώθηκα					

ΕΝΕΣΤΩΓΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΓΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΤΗΤ. Μ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΥΝΤΕΛΕΙΚΟΣ	ΤΕΤΕΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
-	-	ΑΟΡΙΣΤΟΣ Σκαφώλοισα Σκέφτηκα Σταματήσα Φύλησα Φοβήθηκα Φόρεσα Φόναξα Χιάρετσα Χώλισα Χειρούργησα Χτύπησα Ψόνισα	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ : 72	ΣΥΝΟΛΟ : 41	ΣΥΝΟΛΟ : 115	ΣΥΝΟΛΟ : 1	ΣΥΝΟΛΟ : 17	ΣΥΝΟΛΟ : 1	ΣΥΝΟΛΟ : 6	ΣΥΝΟΛΟ : 1

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΠΗΤ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΕΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
Αρέσο	Γύριζα	Αποχώρησα	Θα κάνω	Θα βάλω	Έχω πάρει	Είχα αφήσει
Βγάζω	Έβλεπα	Άρχισα		Θα βγω	Έχω πιάσει	Είχα δει
Βρίανω	Είχα	Βγήκα		Θα γλιτώσω		Είχα καλέσει
Βρίσκω	Έκανα	Έβγαλα		Θα έρθω		Είχα ξεφορτωθεί
Γυρίζω	Έλεγα	Έδοσα		Θα πάω		Είχα πάρει
Δαίγγω	Έκαζα	Είδα		Θα πο		Είχα σπάσει
Δουλεύω	Εργάζομαι	Έκανα		Θα χαθώ		
Είμαι	Εσθίηνα	Έφασα				
Εργάζομαι	Έτρεχα	Έσβηρα				
Έχω	Ήμιον	Έσπασα				
Ζωντανεύω	Ήξερα	Έφαγα				
Θέλω	Κοιμόμαι	Έφυγα				
Κάνω	Μισορούσα	Έφυγα				
Κόβω	Νόμιζα	Ήνα				
Κυνηγώ	Περνούσα	Ήρθα				
Λέω	Σταματούσα	Κατάλαβα				
Μένω		Κατέβασα				
Να βάζω		Κοιμήθηκα				
Να βλέπω		Κοιτάζω				
Να κρύβομαι		Μαγερεύτηκα				
Να πιάνω		Μαθήκα				
Ξέρω		Να βάλω				
Όταν βλέπω		Να βγω				
Όταν ήνωμαι		Να βρω				
Όταν τρώω		Να γελώσω				
Παίρνω		Να διαβάσω				
Πηγαίνω		Να δω				
Πιέζει		Να έρθω				
Προστατεύω		Να κατεβάζω				
Σβήνω		Να παίζω				
Τρέχω		Να παντρευτώ				
Φοβάμαι		Να πάρω				
Φτάνω		Να πεθάνω				
Βάζω		Να πέσω				
Να παίρνω		Να πληρώσω				
		Να πο				
		Να ροιτίσω				
		Να σβήσω				
		Να σκοτώσω				
		Να σταματήσω				
		Να στρίψω				
		Να φάω				
		Ντύθηκα				
		Ξαπλώστε!				
		Ξεφοδύκωσα				
		Ξύπνησα				
		Όταν ήνω				
		Πήρασα				
		Περίμενα				

ΕΝΕΣΤΩΓΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΓΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
-	-	Πήγα Πήρα Πόνεσα Τελείωσα Τρύπησα Χόρευσα Προσέξτε!	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ : 33	ΣΥΝΟΛΟ : 16	ΣΥΝΟΛΟ : 57	ΣΥΝΟΛΟ : 1	ΣΥΝΟΛΟ : 7	ΣΥΝΟΛΟ : 2	ΣΥΝΟΛΟ : 7

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΝΕΣΤΙΓΙΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
Αγοστάω	Άκουγα	Άνοιξα	Θα έγω	Θα ακούσω	Έχω μπερδέγεται	Είχα ακούσει
Αρέσο	Βασίλευα	Άνοιξε!	Θα κίναω	Θα βγω	Έχο πάθει	Είχα αφήσει
Βάζω	Έβλεπα	Αποφάσισα	Θα γίνω	Θα γίνω	Έχο χτυπήσει	Είχα βιάσει
Βγάζω	Έβρισκα	Βρήκα	Θα δειξω	Θα δείξω		Είχα βγει
Βγαίνω	Έβρισα	Βούτηξα	Θα ενταξω	Θα ενταξώ		Είχα βρεθεί
Βλέπω	Έβρισα	Βρέχτηκα	Θα ντυθω	Θα ντυθώ		Είχα γίνωι
Γινομαι	Έβριβα	Βρήκα	Θα παίζω	Θα παίζω		Είχα δει
Δίωω	Έβριγα	Γέμισα	Θα πιάω	Θα πιάω		Είχα έφθει
Δουλεινω	Έβριζα	Γάιτσοα	Θα φορέσω	Θα φορέσω		Είχα καθίσει
Είψα	Έβρισα	Δόσε!				Είχα κόνει
Ετοιμάζω	Έβρινα	Έββαλα				Είχα μείνει
Ευχαριστώ	Έβριχα	Έβγαλα				Είχα κολλήσει
Έχω	Έβριγα	Έβγαλα				Είχα παλει
Θέλω	Έβριγα	Έβρινα				Είχα παει
Θυμάμαι	Έβρινα	Έβρισα				Είχα πέσει
Κάθομαι	Έβρινα	Έβρισα				Είχα πιάσει
Κάνω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Λέω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φορέσει
Μαλώνω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Μπορώ	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Να έγω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Να κίνω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Να ξέρω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Να παίρω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Να προσέχω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Να τραβώ	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Να χορεύω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Νιώθω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Ξέρω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Όταν θέλω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Παίζω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Παίρω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Πήγαινε!	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Πηγαίνω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Στασιόναω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Συγχωρώ	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Ταίξω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Τελώνω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
Τρώω	Έβρινα	Έβρισα				Είχα φέρει
		Να βουτηξω				
		Να βρω				
		Να γίνω				
		Να δω				
		Να έρθω				
		Να λερώσω				
		Να μεγαλώσω				
		Να ξαναπέσω				
		Να παίζω				
		Να πάγω				
		Να πάω				
		Να περάσω				
		Να πιάσω				
		Να πω				
		Να τραβήξω				
		Να φάω				

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΓΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΕΙΚΟΣ
-	-	Να φύγω Να ψαρέψω Ντύθηκα Νύχτωσα Ξανακοιμήθηκα Ξαναπήγα Πέρασα Πήγα Πρόλαβα Σηκώθηκα Σκοτώθηκα Στόλισα Τρομάξα Τσιμπήσα Τύλιξα Φάνηκα Χάθηκα Χτύπησα	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ : 39	ΣΥΝΟΛΟ : 23	ΣΥΝΟΛΟ : 73	ΣΥΝΟΛΟ : 3	ΣΥΝΟΛΟ : 10	ΣΥΝΟΛΟ : 3	ΣΥΝΟΛΟ : 21

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΓΗΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΣΑΚΟΛ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΤΗΜ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
Αγκυλάκιζω	Αγαστούσα	Αγκυλάσις	Θα εμια	Θα βρω	Είχε αφήσει
Ακούω	Ανεβάνω	Ακούωσις	Θα έγω	Θα βρωδύσει	Είχε βάλει
Ανεβαίνω	Άρεσα	Άρεσισ	Θα περνώ	Θα γίνω	Είχε βγάλει
Ανοίγω	Γαυρίζω	Άνοιξις		Θα κοιμήσω	Είχε βγει
Αφήνω	Έβραζα	Άεφράσις		Θα μετακομίσω	Είχε βρει
Βάζω	Έβρα	Άρεσις		Θα μπω	Είχε δει
Βγαίνω	Έκανα	Άρεσις		Θα παξέω	Είχε καθίσει
Βλέπω	Έλεγα	Άρεσις		Θα πάω	Είχε κόψει
Γεμίζω	Έμενα	Άρεσις		Θα σκάνω	Είχε μαξέψει
Δένω	Έκαζα	Βάρεσις		Θα σχολιάσω	Είχε μπει
Είμαι	Έπινα	Βοήθησις		Θα τσιμπήσω	Είχε νυστάξει
Έρχομαι	Έπλενα	Βούτηξις		Θα φάω	Είχε ξεχάσει
Έτοιμάζω	Έσκαβα	Βρήκα		Θα φάγω	Είχε ξυπνήσει
Έχω	Έφερα	Γέννησις			Είχε πάρει
Θέλω	Έφραγα	Γύρισα			Είχε πει
Θυμάμαι	Ζούσα	Δέσκησις			Είχε περάσει
Καθαρίζω	Ήθελα	Διηγήθηκα			Είχε πείσει
Κάθομαι	Ήμιον	Δοκίμασις			Είχε πνίξει
Κάνω	Ήφερα	Έβωλα			Είχε σκοτώσει
Κοιμάμαι	Καθόμιον	Έβραζα			Είχε φοβηθεί
Κουάζω	Κοιμόμιον	Έβρασις			Είχε φταχτεί
Κολλάω	Κοτούσα	Έγινα			Είχε φύγει
Κουρεύω	Κολυμπούσα	Έδωσα			Είχε χάσει
Λέω	Κρατούσα	Έξυγα			Είχε χτυπήσει
Μιλώ	Κυνηγούσα	Είδα			Είχε χυτώσει
Μπαίνω	Μαδούσα	Είπα			
Μπαρτώ	Μάδωνα	Έκανα			
Να κάνω	Μιλούσα	Έκοψα			
Να κοιμάμαι	Μπορούσα	Έμενα			
Να κολυμπάω	Επιμέρινα	Έκαζα			
Να μαλώνω	Παρακολοθεύω	Έλεσα			
Να ξαπλώνω	Πεπρατούσα	Έπασα			
Να πάω	Πετούσα	Έπλενα			
Να περνάω	Πήγαινα	Έριξα			
Να περπατάω	Πανούσα	Έσταγα			
Να τρέχω	Πουλούσα	Έφαγα			
Νομίζω	Σερνόμεν	Έφερα			
Ξανασιάνω	Συνέριξα	Έφτασα			
Όταν ξυπνάω	Τραφούσα	Έφταξα			
Παίζω	Τσιμπούσα	Έφηνιγα			
Παίρνω	Φρόντιζα	Ήπα			
Πατώ	Φωνάζα	Ήρα			
Περνώ	Χαφτετούσα	Ήσυχασα			
Περπατάω	Χωρούσα	Κάθησα			
Πηγαίνω	Ψώνιζα	Κάωσα			
Πλένω		Κατέβηκα			
Πρέπει		Κοιμήθηκα			
Προσκινώ		Κοίμησα			
Σηκώνομαι		Κοιτάξω			
Σκάβω		Μαζεύηκα			
Σκουπίζομαι		Μάταια			
Στέκομαι		Μηνύωσα			

ΕΝΕΣΤΩΓΙΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΞΑΚΟΑ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΣΤΙΓΜ. ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΥΠΕΡΦΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
Σχολιάζω		Μπασι	-	-	-
Τρέχω		Μπήκα			
Τρώω		Να βοηθήσω			
Φέρνω		Να δέσω			
Φεύγω		Να κάνω			
Φυλάω		Να κοιμηθώ			
Φοράω		Να μετρήσω			
Φωνάζω		Να νικήσω			
Χτυπώ		Να ξεκινήσω			
		Να πάω			
		Να πατήσω			
		Να πιάω			
		Να πιάσω			
		Να ποτίσω			
		Να ρίξω			
		Να σκάψω			
		Να στεγνώσω			
		Να τιμηθώ			
		Να φάω			
		Να φτιάξω			
		Να φύγω			
		Να χτίσω			
		Νευρίασα			
		Ντύθηκα			
		Ξεφλούδισα			
		Ξέχασα			
		Ξύπνησα			
		Ονόμασα			
		Όταν ξυπνήσω			
		Όταν φύγω			
		Παντρεύτηκα			
		Παρακάλισα			
		Πήγα			
		Πήρα			
		Πλύθηκα			
		Πρόλαβα			
		Πρόφτασα			
		Ρώτησα			
		Σκουπίστηκα			
		Τέλειωσα			
		Τσιμητήθηκα			
		Φύλησα			
		Φύτεψα			
		Χάθηκα			
		Χάιδεψα			
		Χόρευα			
ΣΥΝΟΛΟ : 61	ΣΥΝΟΛΟ : 45	ΣΥΝΟΛΟ : 98	ΣΥΝΟΛΟ : 3	ΣΥΝΟΛΟ : 14	ΣΥΝΟΛΟ : 27

ΠΗΓΕΣ

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Αλφα
Big Brother
Coca-cola
Toy Story 2
Αγώνας
ΑΕΚ
Άννα Βίτση
Αρχαιολόγος
Ατρόμητοι
Βαθμολογία
Βαθμός
Γατόσκυλος
Είδηση
Έργο
Ζωοτροφή
Η Σειρήνα & ο Μπάτσος
Καρυθραύστης
Μίκη
Μίκη Μάους
Μικρούτσικος
Μίστερ Μπίν
Μόδα
Μπάτσος
Μπέιγουιτς
Μπίν Λάντεν
Ντίτζιμον
Ο Αυτοκράτορας είχε κέφια
Ολυμπιακός
Ομάδα
Παιδικά
Παναθηναϊκός
Πάουερ Ρέιτζερ
Περιοδικό
Πίτερ Σέλφ
Ποδοσφαιριστής
Πόκεμον
Πόρτο Άμπλ
Ρόκκος
Σειρήνα
Σεισμός
Σεφερλής
Σογκόκου
Σπυρού & Φαντάζιο
Σταχτοπούτα 2
Στρουμφάκια
Ταμπαλούγκα
Χάρι Πότερ
Χιονάτος
Ψαριανοί
Ψοφός
ΣΥΝΟΛΟ : 51

ΖΩΑ

Αλεπού
Άλογο
Αράχνη
Αρκούδα
Αστακός
Γάδαρος
Γάτα
Γάτος
Γλάρος
Γορίλας
Γουρούνι
Δεινόσαυρος
Δελφίνι
Ελάφι
Ελέφαντας
Έντομο
Ζώο
Κάβουρας
Καλαμάρι
Κατσίκι
Κόκορας
Κότα
Κοτόπουλο
Κουκουβάγια
Κουνέλι
Κουνούπι
Κουτάβι
Λαγός
Λιοντάρι
Λύκος
Λυκόσκυλο
Μαϊμού
Μέλισσα
Μύγα
Μυρμήγκι
Πατί
Πάπια
Πόνι
Ποντίκι
Πουλί
Σκίουρος
Σκορπιός
Σκυλί
Σφήκα
Ταύρος
Τίγρης
Τυφλοπόντικας
Φάλανα
Φίδι
Χελιδόνι
Χελώνα
Ψάρι

ΣΥΝΟΛΟ : 52

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Αθήνα
Αλυκές
Βόλος
Γιάννενα
Δαλματία
Ελλάδα
Ερμού
Θεσσαλονίκη
Ινδία
Καντήραγας
Κάω
Κέρκυρα
Κόνιτσα
Λευκάδα
Μπελέστι
Μυτιλήνη
Παλιά (Βόλου)
Παλιομονάστηρο
Χαλκιδική
ΣΥΝΟΛΟ : 19

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Ariel
Barbie
Cindy
Κούκλα
Κούκλος
Κουτσό
Μουσικό Χαλί
Μπάλα
Μπαλαρίνα
Μπασκέτα
Ντόμινο
Ούνο
Παίκτης
Παιχνίδι
Πινγκ Πονγκ
Ποδήλατο
Τένις
ΣΥΝΟΛΟ : 17

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Αδράχτι
Άμαξα
Αντάλλαγμα
Αρχή
Αρχηγός
Αστέρι
Βασίλειο
Βασιλιάς

Βασίλισσα
Βασιλοπούλα
Βασιλόπουλο
Βυθός
Γατοβουτηχτής
Γέροντας
Γόβα
Γοργόνα
Γοργονάνθρωπος
Γοργόνος
Γριά
Γυαλός
Δάσος
Δηλητήριο
Καλάθι
Κάστρο
Κοκκινσκομφίτσα
Κουφέλα
Κυρά
Μάγια
Μαγικά
Μάγισσα
Νεράδα
Ξωτικό
Ορμή
Ουρά
Παλάτι
Παλικάρι
Παραμύθι
Πήδος
Πινόκιο
Πρίγκιπας
Πριγκίπισσα
Πύργος
Ραβδί
Σακούλι
Σάλτος
Σπαθί
Σπηλιά
Στάχτη
Σταχτοπούτα
Στέμμα
Στεριά
Συντροφιά
Τέλος
Τσεπέτο
Υπηρέτης
Φωλιά
Χρυσάφι
Ωραία Κοιμωμένη

ΣΥΝΟΛΟ : 58

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Καραμανλής
Πάγκαλος

Πλαστήρας
Σημίτης
Υπουργός
ΣΥΝΟΛΟ : 5

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Αβγό
Αγγλικά
Άγιος Βασίλης
Αγκάθι
Αγκαλιά
Αγορά
Αγόρι
Αδερφή
Αδερφός
Αέρας
Αεροπλάνο
Αίμα
Αλεύρι
Αλήθεια
Αμάξι
Άμμος
Αμυγδαλιά
Αμύγδαλο
Άνθρωπος
Άνοιξη
Αντιβίωση
Άντρας
Απόγευμα
Αποθήκη
Αρραβωνιαστικός
Αστείο
Αστυνομία
Αυτί
Αυτοκίνητο
Αφρός
Βαμβάκι
Βάρκα
Βάφτιση
Βελανιδιά
Βενζινάδικο
Βιβλίο
Βιολί
Βοήθεια
Βοηθός
Βόλτα
Βουνό
Βουτιά
Βράδυ
Βρακί
Βράχος
Cosmote
Goody's
Βροχή
Γάζα

Γάλα
Γάμος
Γείτονας
Γενέθλια
Γέφυρα
Γιορτή
Γιαγιά
Γιατρίνα
Γιατρός
Γιλέκο
Γκαζόν
Γλυκό
Γλώσσα
Γόνατο
Γούνα
Γράμμα
Γραμμή
Γυμνάσιο
Γυναίκα
Γύρος
Δασκάλα
Δάχτυλο
Δέμα
Δέντρο
Δέρμα
Δευτέρα
Δημαρχείο
Διακοπές
Διάλειμμα
Διατροφή
Δόντι
Δουλειά
Δρόμος
Δωμάτιο
Δώρο
Εισητήριο
Εκδρομή
Εκκλησία
Εμβόλιο
Εμβόλιο
Ένεση
Εξοχή
Εφημερίδα
Ζηλοτέιπ
Ζουμί
Ζωγραφιά
Ζωή
Ζώνη
Hondos Senter
Ήλιος
Θάλασσα
Θεία
Θείος
Θεός
Θήκη

I.K.A.
Ιδέα
Ιστορία
Ιώδιο
Καθρέφτης
Καιρός
Καλαμπόκι
Καλημέρα
Καληνύχτα
Καλησπέρα
Καλοκαίρι
Καμπούρα
Καναπές
Καπέλο
Καπνός
Καράβι
Καραμέλα
Καρέκλα
Καρναβάλι
Καρότο
Καρότσα
Κάρτα
Καρυδιά
Καρφίτσα
Κασέτα
Κασετόφωνο
Κάστανο
Κατηχητικό
Καφές
Κέικ
Κερί
Κεφάλι
Κιθάρα
Κίνηση
Κλειδί
Κλεφτόπουλο
Κοιλιά
Κόκαλο
Κολυπήθρα
Κομπιούτερ
Κόμπος
Κοπέλα
Κορδέλα
Κόρη
Κορίτσι
Κόσμος
Κοτέτσι
Κοτσιδά
Κουβάς
Κουβέντα
Κουζίνα
Κουζινικά
Κουλούρι
Κουτί
Κρεβάτι

Κρύο
Κτίριο
Κύμα
Κυρία
Κυριακή
Κύριος
Λάθος
Λάμα
Λαρύγγι
Λάστιχο
Λάχανο
Λεμόνι
Λεπτό
Λεφτά
Λεωφορείο
Λίμνη
Λίπασμα
Λουλούδι
Λούνα Πάρκ
Μαγαζί
Μαγιό
Μαλλί
Μαμά
Μάνα
Μανιτάρι
Μαντίλι
Μάσκα
Μάτι
Μαχαίρι
Μέρα
Μεσάνυχτα
Μέση
Μεσημέρι
Μηλιά
Μήλο
Μητέρα
Μηχανή
Μοβ
Μουσική
Μούσκεμα
Μούτρο
Μπαλέτο
Μπαλόνι
Μπαμπάς
Μπάνιο
Μπικίνι
Μπιφτέκι
Μπλούζα
Μπουκάλι
Μπουμπούκι
Μπουφάν
Μύτι
Μωρό
Νέο
Νερό

Νοικοκυρά
Νονά
Νονός
Νοσοκόμα
Νοσοκομείο
Ντους
Νύφη
Νύχτα
Ξαδέρφη
Ξάδερφος
Ξενοδοχείο
Ξύλο
Ξυράφι
Οικογένεια
Οινόπνευμα
Ομορφιά
Ομπρέλα
Όνειρο
Όνομα
Όπλο
Ουράνιο Τόξο
Ουρανός
Παγουρίνο
Παγωτό
Παιδί
Παναγία
Πανί
Παντελόνι
Παντόφλα
Παπαρούνα
Παπάς
Παπούτσι
Παππούς
Παράδειγμα
Παράθυρο
Παραλία
Παρασκευή
Παρέα
Πάρκο
Πάρτι
Πατάτα
Πατέρας
Πέτρα
Πέτσα
Πετσέτα
Πήδημα
Πιάτο
Πιστόλι
Πιτζάμα
Πλαστελίνη
Πλάτη
Πλευρό
Πλοίο
Πόδι
Ποδιά

Ποίημα
Πόλη
Πολυθρόνα
Πολυκατοικία
Ποροκαλάδα
Πόρτα
Ποτάμι
Ποτιστήρι
Πουκάμισο
Πράγμα
Προνήπιο
Προσευχή
Πρωί
Πυροσβέστης
Πυροσβεστική
Πυροσβεστικό
Ραδιόφωνο
Ράμμα
Ρεύμα
Ρίζα
Ρολόι
Ρούχο
Ρύζι
Σάββατο
Σαλάτα
Σάλιο
Σερπαντίνα
Σιτάρι
Σκάλα
Σκόνη
Σκοπός
Σοκολάτα
Σουβλάκι
Σουίπας Παλλάς
Σούπα
Σούπερμάρκετ
Σουτιέν
Σπιρτόκουτο
Σπίτι
Σπόρος
Σπυρί
Στάδιο
Σταθμός
Στάση
Σταυρός
Σταφύλι
Στεναχώρια
Στιγμή
Στολή
Στολίδι
Στόμα
Στρώμα
Συγγνώμη
Συκιά
Συνέχεια

Σύννεφο
Συνταγή
Σφραγίδα
Σχοινί
Σχολείο
Σωρός
Σωσίβιο
Ταγέρ
Ταμείο
Τέρμα
Τζατζίκι
Τηγάνι
Τηλεόραση
Τηλέφωνο
Τιμή
Τραγούδι
Τραπέζι
Τρένο
Τριανταφυλλιά
Τρίτη
Τρόλει
Τρυαντάφυλλο
Τρύπα
Τσάντα
Τσέπη
Τσίμπημα
Τσιπουράδικο
Τσίπουρο
Τσίρκο
Τσιρότο
Τσουρέκι
Τυρόπιτα
Υγεία
Ύπνος
Φαγητό
Φακή
Φανάρι
Φαρμακοποιός
Φασόλι
Φιάλη
Φίλη
Φιλί
Φίλος
Φορά
Φόρα
Φόρεμα
Φορητό
Φούρνος
Φουστάνι
Φρούτο
Φρύδι
Φτερό
Φύκι
Φύλακας
Φυλακή

Φύλλο
Φυτό
Φωνή
Φωτιά
Φωτογραφία
Χαλβάς
Χάνζαπλαστ
Χαρά
Χάρτης
Χαρτομάντηλο
Χαρτοπόλεμος
Χείλι
Χειμώνας
Χέρι
Χερούλι
Χιονάνθρωπος
Χιόνι
Χορός
Χορτάρι
Χόρτο
Χορωδία
Χριστός
Χριστούγεννα
Χρόνος
Χρώμα
Χώρα
Χωριό
Ψαλίδι
Ψάλτης
Ψαράς
Ψέμα
Ψυχή
Ψωμί
Ωρα

ΣΥΝΟΛΟ : 358

ΑΓΝΩΣΤΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Αγρός
Άνθος
Άνοιγμα
Αυγή
Αυτοκόλλητο
Βάθος
Γέλιο
Διαβάτης
Δίχτυ
Εαυτός
Εικόνα
Έκκληξη
Εργασία
Ευλάβια
Ευλογία
Ευωδιά
Ζαβολιά
Θηρίο

Ιππασία
Κάγκελο
Καντήλι
Καουμπόης
Καρούμπαλο
Κλωνάρι
Κουλουτούμπα
Κουνελίνα
Κυψέλη
Λόγος
Μπουρλότο
Νοστιμάδα
Περιπέτεια
Πιτσούνι
Πλάκα
Πλάστης
Πούπουλο
Σήμαντρο
Σκαμνί
Στιγμή
Συμβουλή
Τραγουδιά
Υποβρύχιο
Χάλι
Ψώνιο
ΣΥΝΟΛΟ : 43

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000069455